

TÜRK-İŞ
TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI
KONFEDERASYONU

ARAŞTIRMA

(TÜRK - İŞ)
TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI
Konfederasyonu
Ankara

TÜRK - İŞ

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu

BİRİNCİ İŞÇİ EĞİTİM ŞÛRASI

Ankara
1973

TÜRK-İŞ I'inci İŞÇİ EĞİTİM ŞURASI

GÜNDEM

- 1- Türk-İş Genel Başkanı Seyfi Demirsoy'un açış konuşması,
- 2- Türk-İş Eğitim Genel Sekreteri Kaya Özdemir Başkanlığındaki Divanın seçimi,
- 3- Türk-İş Eğitim Genel Sekreteri Kaya Özdemir'in konuşması,
- 4- Türk-İş ilkelerinin toplumun tüm kesimlerine duyurulması ve benimsetilmesi amacıyla yapılacak çalışmaların tespiti,
- 5- Türk-İş Eğitim Vakfı kurulması ile ilgili olarak hazırlanan Vakıf senedinin görüşülmesi,
- 6- İşçinin mesleki ve teknik eğitimin plânlanması,
Türk-İş Sendikacılık Koleji Eğitim sisteminin görüşülmesi ile,
Kolej mezunlarının ihtisas ve akademik eğitimlerinin tespiti,
- 7-a)Yurt içinde çalışmakta olan işçi, eş ve çocuklarının eğitim sorunlarının tespit edilerek plânlanması,
b)Yurt dışında çalışmakta olan işçi, eş ve çocuklarının eğitim sorunlarının tespit edilerek plânlanması,
- 8- Halk Eğitim Merkezleri ile yapılacak işbirliği konusunda karar alınması,
- 9- Emekli işçilerin emeklilik döneminde karşılaştacakları sorunların tesbiti ve çözüm yollarının araştırılması,
- 10- Kapanış.

TÜRK-İŞ
Bilgi Merkezi

Tarih:.....

Demirbaş No:.....

Tasnif No: 331.2592.Bir 1973

331.2592

BİR

1973

0799

değerini kabul ettirmek zorundadır. Endüstrileşme süreci içinde sayıları gittikçe artan sanayi işçisi ile birlikte, ekonomimizde halâ ağırlığı bulunan tarım kesiminde çalışanları da teşkilâtlandırarak, tam ve etkin bir baskı grubu olmanın bütün özelliklerine kavuşmak artık kaçınılmaz olmuştur.

2) Çalışanların insanlık haysiyetine yaraşır çalışma ve yaşama düzeyine kavuşmalarına,

2- Sosyal adaleti sağlamanın önemli bir yolu, işçi sınıfının toplu sözleşmelerle yeni imkânlar elde etmeleridir. Bu amaçla, çalışanlar önce kutsal ücret olarak nitelendirilen asgari ücrete kavuşturulmalı, bu hak giderek, toplu sözleşmelerle geliştirilmelidir. Asgari ücret anlayışı, işçi ve ailesini insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesinde yaşatmak için gerekli en az ücretin saptanmasıdır. Bunun içinde, gerekli asgarî gıda, mesken, giyim, sağlık, aydınlanma, taşıt, kültürel ve eğlenme gibi masrafların hesaplanması ve bunun uygulanmasıdır. İşçileri insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşama düzeyine kavuşturmak, aynı ölçüler içinde yeni bir çalışma düzeyinin sağlanmasına imkân verecektir. Adil bir ücret sistemi tespit edilmedikçe, Türkiye'de, çalışanların insanlık haysiyetine yaraşır çalışma ve yaşama düzeyine kavuştuğunu mümkün olamayacaktır.

3) Çalışanların sömürölmelerini önleyecek tedbirler alınmasına, mesleki bilgilerinin ve genel kültürlerinin arttırılmasına,

3- Çalışan insanların yarınlarına güvenle bakabilmelerini sağlamak, devletin görevleri arasındadır. Devlet bu görevi yerine getirirken, çalışanların sömürölmemelerine ve yaptıkları işe karşı ücret almalarına imkân sağlar. Ancak bunun gerçekleşmemesi, ya da, eksik uygulanması karşısında, çalışan insanın mesleki bilgilerinin arttıracak bir bilince sahip olarak mücadele etmesi gerekmektedir. Bu bilince sahip işçi, sosyal güvenlik haklarını vermeyen ve kanuni haklarını kısıtlayanlara karşı etkili bir güç olacaktır.

İ L K E L E R

- 1) Din, dil, ırk, cins, renk, mezhep, inanç ve siyasi parti farkı gözetmeksizin, kendi değerini ve toplum hayatındaki görevini bilen bir işçi topluluğu meydana getirmek için, işçilerin demokratik yollardan hızla teşkilâatlanmasına, hür sendikacılık, toplu iş sözleşmesi ve grev haklarının korunup geliştirilmesine,

1- Türk Ulusunun mutluluğunu hedef alan Türk-İş, işçilerin çıkarlarını savunurken, toplumun kalkınmasına da büyük önem vermektedir. Türk-İş, bu mücadelesini hür sendikacılık anlayışı içinde, işçilerin kendi iradeleri ile ve demokratik yollardan teşkilâatlanarak yapmaktadır. Az sayıda sendikada çok işçinin toplanmasını güçlü sendikacılığın bir gereği kabul eden Türk-İş, kaynağını Anayasa'dan almaktadır. Anayasamız, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde yer alan, kişinin, din, dil, ırk, cins, mezhep, inanç ve siyasi parti farkı gözetmeksizin eşit olduğu görüşü ile, toplumun kalkınmasını sağlamak üzere işçilere, sosyal ve ekonomik olanaklarını geliştirmeleri için toplu sözleşme ve grev hakkını vermiştir. Türk işçisi, bu hakkını en sorumlu şekilde kullanırken, işverenin sadece yasada yer alan lokavtı hesapsız uygulaması, işçinin Anayasa teminatı altındaki toplu sözleşme ve grev hakkına karşı çıkması anlamını taşımaktadır. Grev sadece üretimi durduran bir araç, lokavt ise insanları hem açlığa mahkûm eden hem de üretimi durduran bir silahtır. Grevle lokavt arasındaki bu fark yüzünden, batı toplumu grevi ne kadar olağan karşılıyorsa, lokavtı da onaylamamaktadır. Lokavtın bir silah olmaktan çıkarılmasının ilk şartı, ancak zarar eden işyerlerinde uygulanmasıdır. Böylece toplu sözleşme ve grev hakkının korunup geliştirilmesi ile çıkar ayrılıklarının yarattığı sorunlar çözümlenecek, düzenli bir çalışma ortamı yaratılmış olacaktır. Türk İşçi Hareketi, teşkilâatlanmasına hız verirken, yoğun bir eğitim seferberliğine girişerek, sayıca güç kazanacağı gibi, yapısal olarak da toplum hayatında kendi

değerini kabul ettirmek zorundadır. Endüstrileşme süreci içinde sayıları gittikçe artan sanayi işçisi ile birlikte, ekonomimizde halâ ağırlığı bulunan tarım kesiminde çalışanları da teşkilâtlandırarak, tam ve etkin bir baskı grubu olmanın bütün özelliklerine kavuşmak artık kaçınılmaz olmuştur.

2) Çalışanların insanlık haysiyetine yaraşır çalışma ve yaşama düzeyine kavuşmalarına,

2- Sosyal adaleti sağlamanın önemli bir yolu, işçi sınıfının toplu sözleşmelerle yeni imkânlar elde etmeleridir. Bu amaçla, çalışanlar önce kutsal ücret olarak nitelendirilen asgari ücrete kavuşturulmalı, bu hak giderek, toplu sözleşmelerle geliştirilmelidir. Asgari ücret anlayışı, işçi ve ailesini insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesinde yaşatmak için gerekli en az ücretin saptanmasıdır. Bunun içinde, gerekli asgarî gıda, mesken, giyim, sağlık, aydınlanma, taşıt, kültürel ve eğlenme gibi masrafların hesaplanması ve bunun uygulanmasıdır. İşçileri insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşama düzeyine kavuşturmak, aynı ölçüler içinde yeni bir çalışma düzeyinin sağlanmasına imkân verecektir. Adil bir ücret sistemi tespit edilmedikçe, Türkiye'de, çalışanların insanlık haysiyetine yaraşır çalışma ve yaşama düzeyine kavuştuğunu mümkün olamayacaktır.

3) Çalışanların sömürölmelerini önleyecek tedbirler alınmasına, mesleki bilgilerinin ve genel kültürlerinin arttırılmasına,

3- Çalışan insanların yarınlarına güvenle bakabilmelerini sağlamak, devletin görevleri arasındadır. Devlet bu görevi yerine getirirken, çalışanların sömürölmemelerine ve yaptıkları işe karşı ücret almalarına imkân sağlar. Ancak bunun gerçekleşmemesi, ya da, eksik uygulanması karşısında, çalışan insanın mesleki bilgilerinin arttıracak bir bilince sahip olarak mücadele etmesi gerekmektedir. Bu bilince sahip işçi, sosyal güvenlik haklarını vermeyen ve kanuni haklarını kısıtlayanlara karşı etkili bir güç olacaktır.

İşçi sınıfının mesleki bilgilerini arttırmak için ilköğretimin yaygınlaştırılması, okullarda mesleğe yönelik eğitim verilmesi, sendikal eğitimin ciddi bir aşama geçirmesi zorunludur.

4) Milli gelirin arttırılmasına ve bu artıştan işçilerin adil biçimde yararlanmalarına,

4- Bir ülkenin zenginliği, yeni üretim, doğal kaynakların kullanılması ve yatırımların sağlayacağı üretim artışı sonucu durmadan arttırmaktadır. Bu artış, ülke gelirinin durmadan çoğalmasına yol açar. Ülkenin zengiliği gelirin yüksekliği ile ölçülür. Milli geliri yüksek olan ve hızla artan ülkeler gelişmiş, milli geliri düşük ve artışı yavaş olan ülkeler de az gelişmiş sayılır. Bunun yanısıra, eğer bir ülkenin geliri nüfus artışından hızlı çoğalıyorsa, bu ülke kalkınmakta sayılır. Gelir artışı ile nüfus artışı arasındaki oran da kalkınmanın hızını gösterir. Bir ülkede milli gelirin yüksek, gelir artışının hızlı olması, o ülkenin gelişmiş olduğunu gösterirse, de, milli gelir kişiler arasında adil ölçüler içinde dağılmıyorsa, o ülkede sosyal adaletin bulunduğu söylenemez. Milli gelir ne kadar yüksek seviyeye erişirse, herkese o oranda pay isabet etmesi gerekir. Bu artışın belli ellerde kalması sonucu, çoğunluğun bundan yararlandırılmadığı durumlar da vardır. Özellikle az gelişmiş ülkelerde az olan milli gelirin çok büyük diliminin sınırlı ve belli ellerde kalması ile, bir yanda lüks alıp yürüyecek, geride çoğunluğun sefaleti kalacaktır. Sosyal adaletin başlıca şartlarından biri, artan milli gelirden herkesin eşit şekilde pay almasıdır. Türk-İş, milli gelirin artarak ülkenin gelişmesini amaç almıştır. Ama sadece ülkenin zenginleşmesi de yeterli değildir. Türk-İş, halkımızın artan milli gelirden adil ölçüler içinde yararlandırılması için gerekli bütün çabayı göstermektedir.

5) Toplum içinde kişi olarak, işçilerin, kendilerine olan güvenlerini artırıp beden ve ruh sağlığını koruyarak ve geliştirecek tedbirlerin alınması. ile, geleceğe inançla bakmalarını öngören sosyal

güvenlik sisteminin bütün çalışanları kapsayacak biçimde yaygınlaştırılması ve daha fazla verimli hale getirilmesine ve yönetime etkin biçimde katılmalarına,

- 5- Anayasamız herkesin, beden ve ruh sağlığı içinde yaşayabilmesi ve tıbbi bakım görmesini sağlamak hususunda devleti görevli kılmıştır. Kalkınmanın amacı, toplumun ruh ve beden sağlığı içinde ve güvenli olarak çalışmasını sağlamaktır. Bu nedenle, sosyal güvenlik müesseselerinin geçerli ve etkili uygulamalara geçirilmesi zorunludur. Yurdumuzda, henüz milyonları aşan tarım işçileri böyle bir sosyal güvenlik müessesesinden yoksundur. İşsizlik sigortası gibi önemli bir güvenlik sistemi henüz kurulmamıştır. Türk-İş, yurdumuzda sosyal güvenlik müesseselerinin en yararlı şekilde kurularak hizmetini isterken, bunun yanında işçinin işyerinde işletme yönetimine eşit şekilde katılmasını da bir sosyal güvenlik unsuru olarak görmektedir. Emegın değer kazandığı çağımızda, üretimi artırmak için, yönetimde işçi ile işbirliği yapmak yolu artık vazgeçilmez olmuştur. İşçinin işyeri yönetiminde söz sahibi olması, üretimi artırdığı gibi, toplum içinde de güvenini yükseltir.

6) Basın, yayın ve fikir özgürlüğünün korunmasına,

- 6- Basın ve fikir özgürlüğü bütün özgürlüklerin, dolayısıyla da demokrasinin temel unsurlarında biri hatta birincisidir. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesiyle kabul edilen, herkesin fikirlerinde hür olması ilkesi Anayasamızda da yer almış bulunmaktadır.

Basının görevini serbestçe yapması ve kimserinin fikrinden dolayı suçlu tutulmaması, demokratik düzenin tabii bir sonucudur.

Türk-İş, başkalarının fikir, hak ve özgürlüklerine zarar vermediği sürece, herkesin fikrini serbestçe yayma hakkını kutsal sayar.

Basının fikir yönünden olduğu gibi, ekonomik bakımdan da tam bir bağımsızlığa sahip olması, hiçbir çevrenin ekonomik baskısı altında bulunmaması, halkın gerçekleri serbestçe öğrenebilmesinin başlıca şartıdır. Bu nedenle, basının her bakımdan tam bir özgürlüğe sahip olması gerekmektedir.

Türk-İş, basın yoluyla işlenecek suçlarda, hapis cezaları yerine, para cezası getirilmesi görüşünü savunur.

7) İmkân ve fırsat eşitliğine dayanan bir eğitim sisteminin gerçekleştirilmesine,

7- Türkiye'nin en önemli sorunlarından biri olan eğitim ve öğretim, Anayasamıza göre devletin görevlerinden sayılmaktadır. Buna göre, yurttaşın öğrenim ve eğitim ihtiyaçlarının sağlanmasını, maddi imkânlarla yoksun başarılı öğrencilerin en yüksek öğrenim derecelerine kadar çıkmalarını sağlamak amacıyla bursalanlara ve yardımlar yapılmasını, özel eğitime ihtiyacı olanların topluma yararlı olabilmeleri için gerekli tedbirlerin alınmasını devlete bir görev saymıştır. Yurdumuz bugün, ilköğretimden yüksek öğretime kadar her düzeyde ve öğretimin her çeşidinde bir reform ihtiyacı içindedir. Türkiye'nin kaderi eğitime bağlıdır ve bu yolda ciddi atılımlar yapmak gerekmektedir. Türk-İş, yurdumuz için hayati bir sorun halini alan eğitimin, imkân ve fırsat eşitliğine dayalı olarak yaygınlaştırılmasını ciddi şekilde benimseyip savunuculuğunu yapmaktadır. Eğitimde imkân ve fırsat eşitliği, Türkiye'nin en küçük köyünden en büyük kentine kadar çocukların okuma yazmalarını sağlamak ve öğretim kadroların aynı oranda yararlandırmaktır. Bugün üzülerek belirtmek gerekir ki, okulu olmayan binlerce köy, öğretmenden yoksun yine bir okadar büyük kentimiz vardır. Teknolojinin geliştiği çağımızda, teknik eğitime ağırlık vermek, mesleki ve teknik eğitimi ayrı Bakanlıklar içinde yürütmek de artık kaçınılmaz bir gerçektir. Bunun yanı sıra köy çocuklarının eğitiminde daha yararlı sonuçlar almak ve devamlı eğitimi

sağlamak yönünden tarım tekniği eğitiminin getirilmesi gerekmektedir. Yüksek öğrenimin paralı hale sokulması ise, halen devam eden imkân eşitsizliğini büsbütün arttırmaktadır. Yüksek öğrenimin belli sınıfların tekelinden kurtarılması için bu uygulamadan vazgeçilmesi bir Anayasa gereğidir.

8) Adil bir vergi sisteminin uygulanmasına,

8- Sosyal devlet ve Anayasa anlayışı içinde her vatandaşın görevi ve hakkı olan vergi, yine her vatandaşın ödeme gücüne dayandırılmalı, dünya ülkeleri arasında sorunu geniş ölçüde halletmiş ülkeler örnek alınarak, gerçek vergi reformu hiç ~~asman~~ kaybedilmeden yapılmalıdır. Kalkınmanın gerçekleştirilmesi için olduğu kadar, temel ekonomik ve gelir dağılımı sosyal adaletin sağlanması gibi temel sosyal sorunların halli için de başlıbaşına tedbir olan vergi, bug.nk. vergilendirme sistemi ile tüm bir gargaşalık içindedir. İşçi ve memurun omuzlarına yüklenmiş olan vergi yükü, hem devlet gelirlerine yeterince katkı sağlamamakta, hem de beyana bağlı vergi mükelleflerinin vergi kaçırması ile akıl almaz bir ayrılık arz etmektedir. Tarım kazançlarını vergilendirecek, vasıtalı vergileri azaltacak, kaçakları önleyecek vergi reformu, sosyal ve ekonomik bozuklukların temel çözümü yolu olacaktır.

9) Yeraltı kaynaklarımızın genellikle devlet eliyle işletilmesi ve ulusun ortak çıkarları için kullanılmasına, stratejik sanayi ile savaş endüstrisinin ve buna bağlı yeraltı kaynaklarımızın (linyit, krom, petrol, boraks) yerli ve yabancı özel teşebbüsün dışında kalmasına,

9- Her ülke, bir gün tükenmesi kaçınılmaz olan ve yerine konulma olanağına sahip bulunmayan yeraltı kaynaklarını, çıkarlarına en uygun bir şekilde işlemek ve sömürülmesine meydan vermemek zorundadır. Gelişmekte olan ülkemiz, iç sermaye tasarrufunun kıt olması nedeniyle istismar edilmeye müsait bir ortam içindedir. Yeraltı kaynaklarımızın

mutlaka devlet eliyle işletilmesi gerekmektedir. Çünkü gerek özel teşebbüs, gerekse yabancı şirketler, sahip oldukları aşırı imtiyazları, öz çıkarları için kullanmaktadırlar. Bunu önlemek ve savaş endüstrisini milli politikamıza uygun olarak geliştirmek üzere yerli ve yabancı özel teşebbüsün bu yoldaki çalışmalarından ayrı tutmak zorunluğu vardır. Yurt bütünlüğünün ve barışın sağlanması için kuvvetli ordulara ihtiyaç olduğu bir gerçektir. Ancak güçlü ordu, maddi bağımlılıkla hiçbir zaman aynı paralelde olamaz. Bu gerçeklerin gereği olarak ilkelerimiz arasında yer alan bu konuda Türk-İş, hiçbir çabayı esirgemeyecektir.

- 10) Dış ticaretin, bankacılığın ve sigortacılığın ülke yararları ve ulus çıkarlarına uygun biçimde düzenlenmesi ve yürütülmesi ile kendi dağıtımında adaletin sağlanmasına,

10- Dış ticaret açığımız her yıl artan bir manzara göstermektedir. Az miktarda artan ihracat yanında daha hızlı artan ithalat düzene sokulmalı, ekonomimizi tehdit eden bu sorun çözümlenmelidir. Dış ticaret konusunda alınan tedbirlerin yetersizliği ve mevcutların tam uygulanmaması, dış ticaretimizin birkaç kişinin elinde toplanmasına, esas üretici ve tüketicinin aracılık dolayısıyla gelir kaybına uğramalarına sebep olmaktadır. Alınması gerekli tedbirler arasında, ihracaat ve ithalat devlet ofisleri eliyle düzenlenmesi ve böylece dış ticaretin belli ölçüler içinde devletleştirilmesi gerekmektedir. Türk-İş, kredi dağılımı konusunda da ciddi tedbirler alınıp uygulanması görüşündedir. Bu konuda öncelikle, kredilerin ticari sektörden tarım ve sanayi sektörüne aktarılması, kredi ve faiz hadelerinin günün şartlarına göre düzenlenmesi, bankaların işçi kredisi açmaları düşünülmelidir. Türkiyede büyük bir şikayet konusu olan sigortacılığın da ülke kişi yararına işleyebilmesi için, devletin etkin bir kontrol sistemi getirmesi gereklidir.

- 11) Toprak ve tarım reformunun ülke çıkarlarına uygun bir biçimde gerçekleştirilmesine,

./..

11- Türk-İş yıllarca önce toprak reformu fikrini savunmuş bir kuruluştur. Türk-İş'e göre "torak reformu" adı altında göstermelik bir kanun çıkartmak, reform fikrini ve uygulamasını dejenere etmek anlamını taşır. Türk-İş, sosyal adaletin gerçekleşmesi için, tam çalışmanın sağlanmasını, sanayiın gelişip milli gelirin artmasını, toprak ve tarım reformunun ülke şartlarına göre gerçek anlamı ile uygulanmasında görmektedir. Topraksız köylü, gelir imkânlarına kavuşturulduğu taktirde, tasarrufa geçecek ve kooperatifler aracılığı ile yeni teşebbüsler kurabilecektir.

12) Kalkınmada bölgeler arasında denge sağlanmasına,

12- Bölgesel farklılık, yurdun az gelişmiş kısımlarında sosyal adalet ilkelerinin gerçekleşmemesini etkileyen önemli faktörler arasındadır. Bu konuda, devletin bu bölgelere ciddi yatırımlar yaparak, öncelikle, yol, su, elektrik gibi alt yapı imkânlarını geliştirerek özel teşebbüse yol göstermesi gerekmektedir. Kalkınma Plânları, az gelişmiş bölgelerde mahalli tasarrufların değerlendirilmesi için devletin proje ve kredi yardımı yapması ve tercihli kredi sistemi getirmesi çalışmalarına öncelik tanıyacak biçimde hazırlanmalı, devletin kamu kesiminde olduğu gibi özel teşebbüse de müdahaleci olmasını sağlamalıdır. Bu sistem, sosyal devlet anlayışıdır. Sosyal devlet, kişiyi ekonomik hayatta yalnız bırakmayan devletttir ve siyasi iktidar, ekonomik iktidar ilişkisinin değerlendirilmesidir.

13) Eşit işe eşit ücret, bütün çalışanlara adaletli asgari ücret ve ücret düzeni getirilmesine,

13- Eşit işe eşit ücret prensibi, bulunduğumuz çağda bütün dünya ülkeleri ve çalışma ile ilgili ulusal ve uluslararası kuruluşlarca çalışma hayatının temel prensiplerinden biri olarak nitelendirilmektedir. Bütün çalışanlara adaletli asgari ücret uygulaması ise ancak millî seviyede tek bir asgarî ücret tesbiti ile mümkündür. Bu iranaçla ilk ve ikinci asgarî ücret tesbitlerinde ayrılan bölgeler 7 den 4'e indirilerek tek tip asgarî ücret hedefine

yaklaşmıştır. Bölgeler arası fiyat farklılıkları her ne kadar mevcut ise de, yaşama olanaklarının da ters bir ölçümleme göstermesi ve fiyat indekslerindeki hataların işçinin kutsal saydığımız ücretini zedelememesi için Millî asgarî ücret gerçekleştirilmelidir. Şunu hemen belirtmek gerekir ki, asgarî ücretin tek tip olması elbette yeterli değildir; insanca yaşamı sağlayacak, günün ihtiyaçlarına cevap verebilecek seviyede olması da asgarî ücretin tamamlayıcı şartıdır.

Ücrette adalet, çalışma hayatında huzuru sağlayacaktır. Devlete ait işyerlerinde çeşitli ücret ödemelerinin kaldırılması, işyerlerinin rasyonel gelişmeyi üretimin bütün faktörleri için temin etmesi ücrette ahengi kendiliğinden gerçekleştirecektir.

14) Konut sorununun insanca yaşanacak biçimde çözümlenmesine,

14- Konut sorunu, tarımdaki işsizlerin kentlere gövü ile her geçen gün artan gecekondularla büyüekte, sosyal ve ekonomik çeşitli sorunlar doğmaktadır. Konut yatırımları, tüm yatırımlar içinde önemli bir yer tutmakta ve inşaat, yıllık plân hedeflerini daima aşmaktadır. Ekonomik sonuçlar da yaratan ve sosyal bir sorun olan konut için yapılan yatırımlar, tamamen yanlış bir şekilde kullanılmaktadır. Türk-İş, az gelirli vatandaşlar için, toplu ve sosyal konut yapımının süratlendirilmesi, lüks ve pahal konut yapımının azaltılması görüşündedir. Bütün bunlar dışında, diğer bir problem de, konutların içinde bulunduğu şartlardır. Özellikle gecekonduların gayri sıhhi şekilde yapılması, gecekondularda oturanların yüzde yetmişini teşkil eden işçiler bakımından büyük bir önem arz etmektedir.

15) Toplum sorunlarının çözümünde işçiliğin temel faktör olarak kabulüne, işçi tasarruflarının yatırımlara yönlendirilmesine, yurt yararına olan her türlü yatırımın geliştirilmesini sağlayıcı millî üretim ve tasarrufun arttırılmasına, fiyat, rekabet ve tüketim alanında çalışanların çıkarlarının korunmasına, kooperatifçiliğin yaygın bir biçimde geliştirilmesine,

- 15- Toplum sorunlarında bugün temel faktör ekonomidir. Ekonominin ise esaslı üretime dayanmaktadır. İnsan emeği, üretimin ve dolayısıyla ekonominin her safhasında hizmeti gaye edindiği tek canlı faktördür. Bu nedenle emek yani işçilik, diğer üretim faktörlerinden ayrıcalık göstermektedir. İnsan emeğinden en rasyonel biçimde yararlanmak için onun istihdamını sağlayan yatırımlar ancak ülkelerin kalkınmasını sağlayabilir. Millî üretimin artması tasarrufları, tasarruflar da en uygun yatırımlara dönüştürülebildiği ölçüde kalkınma hızını ve insanların refahını artıracaktır.

Küçük tasarrufların bu amaca hizmet edebilmesi için devletin öncülüğü ve garantisi altında hisse senedi ve yönetime katılmak suretile halka açık anonim şirketler kurulabilir. Çalışanların fiyat, rekabet ve tüketim alanında çıkarlarının korunması ise oturmuş, rasyonel çalışan üretim birimleri, gerektiğinde fiyat kontrolü ve gerçek rekabeti sağlayan bir politika ile mümkündür. Sendikaların ve işçilerin bu konuda bilinçlenmesi adı geçen politikanın gerçekleştirilmesinde büyük yarar sağlayacaktır.

Geçen kötü kooperatificilik tecrübelerini tersine çevirerek yaygınlaştırmak çalışanların ve tüm ülke halkının refah ve mutluluğunda önemli bir rol oynayacaktır.

- 16) Türkiye'nin ve dünyanın ekonomik politikası ile yakından ilgilenecek, ülkede dengeli bir ekonomik düzenin kurulmasına, hür dünya ve kendisine bağlı kuruluşlarla diğer sosyal kuruluşlar arasında kardeşlik, dostluk, işbirliği ve dayanışmanın sağlanmasına,

- 16- Tarihî gelişim bugün artık hiçbir ülkeyi müstakil düşünülmiyecek bir düzeye getirmiştir. Uluslararası ilişkiler hiçbir dönemde, içinde bulunduğumuz dönem kadar sıklaşmamıştır. Özellikle uluslararası ekonomik topluluklar, uluslararası çalışma ve çalıştırma ilişkileri son birkaç yılda gözle görülür biçimde artmıştır. Üyelerinin yararını sağlamakla yükümlü sendikacılık hareketi, bu ilişkilerden en çok etkilenen çalışanlar dolayısıyla ekonomik gelişmeyi

en yakından izlemesi gereken birimler haline gelmiştir. Menfaatleri bir noktada birleşen, çalışanlar adına kurulan her teşekkül, diğeri ile tecrübe alışverişi, dostluk, kardeşlik ve işbirliği içinde dayanışma sağlamak zorundadır. Menfaatinin ülke kalkınması ile paralel olduğu bilincini edinmiş bulunan sendikacılık hareketi, ekonomik ve sosyal gelişimi izleyeceği gibi aktif rol almanın da gerektiği kanısındadır. Türk İşçi Hareketi, ülkemizin kalkınması için seçilen karma ekonomi modelinin dengeli bir biçimde yürütülmesi, ~~temel ve büyük sermaye gerektiren ekonomik faaliyetlerin devlet elile, özel sektörün ise plânlara uygun faaliyette bulunması ile mümkün olacağı görüşündedir.~~

- 17) Türkiye'nin bağımsızlığının korunmasına ve kalkınmasının gerçekleştirilmesine bütün gücü ile katılarak sosyal, ekonomik ve siyasi sorunların çözümüne, Çalışır.

17- Anayasamızın sosyal ve iktisadi haklar bölümünde "devletin iktisadi ve sosyal amaçlara ulaşma ödevlerini ancak iktisadi gelişme ile mali kaynakları ölçüsünde yerine getirdiği" belirtilmektedir. Buna göre, Türkiye'nin bağımsızlığının en önemli unsuru, ekonomik refaha erişmektir. Türk-İş, Anayasanın öngördüğü bu görüşü benimseyen kuruluşların başında gelmektedir. Sosyal adaleti sağlayıcı kalkınmanın gerçekleşmesi ancak, sosyal ve ekonomik reformların tam bir bağımsızlık içinde uygulama alanına konulması ile mümkündür. ~~Parlamentonun milli iradeyi tam anlamı ile yansıttacak bir biçimde kurulması, bunun ilk ve kaçınılmaz şartıdır.~~ Bugün uygulanmakta olan seçim sistemi ise milli iradeyi gerçekleştirmekten uzaktır. Yeni bir seçim sistemi, yani vatandaşın seçeceği her parlamenter için düşünce ve iradesini kullanabilme yetkisine sahip olması gerçekleştirildiği takdirde, sosyal ve ekonomik gelişmeyi yaratacak siyasi ortam yaratılmış olacaktır.

- 18) Türk-İş, siyasi partiler karşısında mutlak bağımsızlığının korur. Siyasi partilerle organik bağ kuramaz. Genel Kurul kararı olmadıkça

herhangi bir siyasi partiyi destekleyemez.

- 18- Türk-İş'in siyasi partiler karşısında mutlak bağımsızlığını koruması ilkesi, Türk-İş'in siyaset yapmayacağı anlamını değil, siyasi partilerle ve onlara bağlı kuruluşlarla ilişkilerinde karar verme yetkisini çok geniş kapsamlı tutma amacını taşımaktadır. Türk-İş, partiler karşısında mutlak bağımsızlığını korumanın, siyasi partilerin, rejimin vazgeçilmez unsurları olduğu, Anayasa ve rejime zararlı bir davranış içine girmeyen ve işçi hareketi ile işbirliğini samimi olarak arzulayarak bunu açıklayan her siyasi parti ile iyi ilişkiler sürdürme anlamı taşıdığı görüşündedir. Türk-İş, bütünlüğünü ve ^{çalışanların yararını} çıkarlarını en uygun şekilde koruyacak kararı alma yetkisini bu nedenle Genel Kurula vermiş ve Genel Kurul karar olmadıkça herhangi bir siyasi partiyi desteklemeyeceğini kabul etmiştir.

GEREKÇE

Üretim ile arasındaki yakın ilişki nedeniyle, yurdumuz için hayati bir sorun olan eğitim konusuna Türk-İş kalkınma politikamızın bir bölümü olarak ilkeleri arasında yer vermiştir.

Eğitim sistemimizin bozukluğu ve bugüne kadar Reform ihtiyacının karşılanmamış oluşu milli birlik ve bütünlük içinde kalkınmamızı ters yönde etkilemiştir.

Eğitim kurumları ve eğitim programlarındaki yetersizlik, sosyal adalet ve fırsat eşitliğine önem verilmeyişi, bölgelerarası öğretim kurumlarının dağılışındaki dengesizlik, dar gelirli ailelerin çocuklarına kredi, burs ve parasız yatılılık haklarının kısıtlı oluşu gibi nedenlerle bilhassa işçi kesiminde modern sanayileşmenin gerektirdiği bilgi seviyesine sahip bireylerin yetişmesi bugüne dek ihmal edilmiştir.

Türk-İş, eğitim sistemimizde görülen haksızlıkları ve imkân eşitsizliğini bir ölçüde önlemek ve eğitimimize katkıda bulunabilmek amacı ile 9 uncu genel kurul toplantısında bir eğitim vakfı kurulmasını karar altına almıştır. Eğitim vakfı, işçi çocuklarının mahrum bulundukları öğrenim imkânlarını sağlamak üzere, ilk-orta-lise öğrenimi, yüksek öğrenim, mesleki ve teknik öğrenim süresince burslar verip, ders malzemesi ve yurtlar temini yoluyla ilim, fikir, sanat ve fen adamlarının yetişmesine olanak hazırlama, araştırma, yayın, seminer ve konferanslar tertipleyerek milli şuur ve beraberlik içinde ülkemizin kalkınmasına hizmet etmek amacını taşımaktadır. İşte bu düşünce ile Türk-İş İşçi Eğitim Vakfı senedi hazırlanmıştır.

TÜRK-İŞ İŞÇİ EĞİTİM VAKFI

VAKFIN ADI

Madde 1. Vakfın adı: TÜRK-İŞ İŞÇİ EĞİTİM VAKFI'dır.

VAKFIN MERKEZ ve ŞUBELERİ

Madde 2. Vakfın merkezi ANKARA'dadır. Vakıf gayesini gerçekleştirebilmek için Mütevelli Heyetin kararıyla ve Mütevelli Heyetin lüzum göreceği mahallerde şubeler açabilir ve tesisler kurabilir.

VAKFIN GAYESİ

Madde 3. Vakfı kurmaktan gayemiz:

- a) Kâbiliyetli Türk İşçi çocuklarına ilk, orta, lise, yüksek ve meslekî öğrenim ve öğretim yaptırmak suretiyle, ülkemizin gelişmesinde rol oynayacak, milli kültür ve ananelerine bağlı, sağlam karakterli, her türlü görevi yüklenebilecek vasıflarda ilim, fikir, sanat ve fen adamlarının yetişmesini temin etmek. Bunun için:
 - 1- Burslar verir
 - 2- Para yardımı veya ders malzemesi yardımı yapar
 - 3- Ders çalışacak, araştırma yapacak ve yatacak yer temin eder
- b) Ülkemizin kalkınması, milli birlik ve beraberlik şuurunun gelişmesi ve fertlerin aydınlanması için araştırma ve yayın yapmak, seminer ve konferanslar tertiplemek.
- c) Vakfımızın gayesine uygun çalışmalarda bulunan resmi ve özel kuruluşlarla işbirliği yapmak
- d) Şartlı bağışların gayelerine uygun istikâmette kullanılması sağlamak.

VAKFIN SAĞLIYACAĞI İMKANLARIN KARŞILIĞI

Madde 4. Vakfın sağlayacağı imkânlar karşılıksızdır.

VAKFIN VARLIĞI

Madde 5.

- a) TÜRK-İŞ'e bağlı kurucu teşkilâtların tahsis edecekleri para
- b) Gerçek ve tüzel kişilerin şartlı ve şartsız olarak yapacakları menkul ve gayrimenkul bağışlar, ölüme bağlı tasarruflar ile intikal edecek para, taşınır veya taşınmaz mallar, kıymetli evrak ve hisse senetleri.

./..

- c) Anlaşma ile yapılan aynî ve nakdî dış yardımlar
- d) Vakfın adına yapılan yayınlardan elde edilen gelirler
- e) Vakıf adına kurulacak işletme, müessese ve benzeri döner sermaye gelirleri
- f) Her türlü teberru ve diğer gelirler
- g) Tahsis olunacak intifa hakları

VAKFIN GİDERLERİ

Madde 6. Kanunî teftiş ve denetleme masrafları çıktıktan sonra vakfın gelirlerinin tamamı vakfın amme hizmeti niteliğindeki gayesinin tahakkukuna sarf ve tahsis olunur. Vakfın gayesine uygun ve işlemlerini temin için her nevî gider evrakı müsbite karşılığında yapılır. Ana sermayeye ilâve edilecek yukarıda sayılan gelirler cari masraflara sarf edilemez, ancak bu gelirlerden elde edilecek kazançlarla cari masraflar karşılanır.

VAKFIN ORGANLARI

Madde 7. Vakfın organları şunlardır:

- a) Genel Kurul
- b) Mütevelli Heyeti
- c) İcra Kurulu
- d) Denetim Kurulu
- e) İhtisas Komisyonları (Danışma Kurulu)

GENEL KURUL

Madde 8. İşbu vakıf senedinin altında imzaları bulunan gerçek veya tüzel kişiler Vakfın kurucu üyeleridir. Bu kurucu üyeler genel kurulun asil üyeleridir. Bu kurucu üyelerin temsil ettikleri teşkilâttaki görevleri sona erdiğinde, o teşkilâttaki yine o görevi devir alan kişi Genel Kurulun asil üyelik hakkına sahip olur. Ayrıca mütevelli Heyeti üyeleri denetim kurulu asil üyeleri ve kurucu teşkilâtın göndereceği birer temsilci ile vakıf şube temsilcileri genel kurulun üyeleridir. 5 inci maddenin (a) fıkrasının dışındaki fıkralara istinaden vakfın varlığına katkıda bulunan gerçek veya tüzel kişiler genel kurul üyelik hakkına sahip olamazlar.

TÜRK-İŞ Genel Başkanı aynı zamanda TÜRK-İŞ İŞÇİ EĞİTİM VAKFININ'da daimi Başkanıdır. Vakfın başkanı MÜTEVELLİ

./..

HEYETİNİN de başkanlık görevini deruhte eder.

Genel Kurul üç yılda bir Nisan ayının ilk Pazar günü toplanır. Nisab temin edilemezse toplantı bir hafta sonraki Pazar günü yapılır. Genel Kurul, Mütevelli Heyetin veya Denetleme Kurulunun göstereceği lüzum üzerine olağanüstü toplantıya çağırılabilir. Genel Kurul üyelerine, Genel Kurulu toplayan heyet tarafından toplantı günü, yeri saati ve gündemi yazılı olarak bildirilir. Genel Kurulda her toplantıya mahsus olmak üzere bir başkan, bir başkan vekili ve iki katipten oluşur. Toplantıyı idare etmek üzere seçilir. Genel Kurul, üye tam sayısının mutlak ekseriyetiyle toplanır ve kararlar toplantıya katılanların mutlak ekseriyetiyle alınır.

GENEL KURULUN GÖREVLERİ

Madde 9. Genel Kurul vakfın en yüksek karar ve danışma organıdır. Vakfın çalışma programı, esasları, yıllık blâncosu, bütçesi ve hesapları hususunda kesin kararlar alır. Vakfın üç yıllık hesaplarının ibrasını yapar ve yeni mütevelli heyeti ve denetim kurulunu seçer.

MÜTEVELLİ HEYETİ

Madde 10. Mütevelli Heyeti 7 üyeden müteşekkildir. Üyelerden ikisi TÜRK-İŞ İcra Kurulu üyeleri arasından Genel Kurulca seçilir. Diğer dört üye kurucu üyeler arasından seçilir. Üç sene müddetle görev yapar. Görev süresi biten üyelerin yeniden seçilmesi caizdir. Heyetin 7'nci üyesi vakfın başkanıdır.

Mütevelli Heyet aralarında bir başkan vekili, bir genel sekreter ve bir genel malî sekreter seçer. İlk Mütevelli Heyeti, TÜRK-İŞ Genel Başkanı, Başkan Vekilleri (2), Genel Sekreter, Genel Eğitim Sekreteri, Genel Teşkilâtlandırma Sekreteri ve Genel Malî Sekreter'den teşkil olunur. Özürsüz olarak birbirini takiben 3 toplantıda bulunmayan ve 6 aydan fazla bir müddetle fasılasız devam eden bir hastalıkla mahlûl bulunan bir üye istifa etmiş sayılır ve bu husus kendisine yazılı olarak bildirilir. Haysiyet kırıcı bir suçla mahkum olan veya vakfa ait işletme ve müesseselerin aleyhinde hareket eden ve faaliyetlerde bulunan üyenin üyelikten

çıkarılmasına Mütevelli Heyetince ve mevcut üyenin üçte ikisinin huzuru ile ve mutlak ekseriyet ve gizli oyla karar verilir. Üyelikten çıkarma kararı üyenin yazılı savunması alındıktan sonra verilmesi icabeder.

MÜTEVELLİ HEYETİN GÖREVLERİ

Madde 11. Mütevelli Heyetinin yetki ve görevleri şunlardır:

- a) Vakfı temsil etmek
- b) Vakfın sermayesini ve gelirlerini artırmak
- c) Vakfın gayesinin tahakkukuna çalışmak
- d) İşletme ve müesseseler kurmak ve bunların devamlılığını temin etmek veya ettirmek
- e) Vakıf ve vakfın idaresindeki işletme ve müesseselerinin idaresine ait her türlü yönetmelik ve talimatnameleri hazırlamak, bunları tatbik etmek ve ettirmek ve gerektiğinde tadil etmek veya meriyetten kaldırmak
- f) Vakıf bütçesini hazırlamak, tatbikata koydurmak
- g) Vakıf ve vakfa bağlı işletme ve müesseselerin çalışma ve gelişme programlarını ve bunlar hakkında vaki olarak teklifleri tetkik, kabul veya reddetmek
- h) Vakıf işlerinden dolayı mesuliyetleri görülenler aleyhine hukukî ve cezaî tatbikata lüzum olup olmadığına karar vermek ve gereken kanuni işlemi yapmak
- ı) Vakıf işletme ve müesseselerinin müdür ve personelini tayin ve azletmek, ücretlerini tesbit etmek (Mütevelli Heyeti üyeleri müdür ve personel olamazlar)
- k) Şubeler açmak ve yetkilerini tesbit ile tayin etmektir

Madde 12. Mütevelli Heyeti en az iki ayda bir defa olağan olarak toplanır. Üyelerden yarısının veya başkanın yahut denetim kurulunun talebi ile Mütevelli Heyeti olağanüstü olarak Mütevelli Heyeti toplanır. Olağanüstü toplantının gündemi, günü, saati ve yeri en geç 48 saat evvel üyelere yazılı olarak bildirilir. Olağanüstü toplantıda gündem dışı bir husus görüşülemez.

Madde 13. Vakıf senedinin herhangi bir maddesinin tefsiri Mütevelli Heyet tarafından yapılır. Mütevelli Heyetin kararları üye nisabının yarısından bir fazlası ile alınır.

İCRA KURULU

Madde 14.

İcra Kurulu, Mütevelli Heyetin Başkanı, Genel Sekreteri ve Genel Malî Sekreterinden teşekkül eder. Mütevelli Heyetin tesbit edeceği direktifler dahilinde çalışır ve Mütevelli Heyetin aldığı kararları uygular. Vakıf işlerinin süratle yürütülmesi için Mütevelli Heyetin tasvibiyle gerekli müdürler, personel, uzman ve müşavirlerin tayinini yapmak, bütçe taslağını, sene içinde uygun göreceği bütçe değişikliği tekliflerini, sene sonunda faaliyet raporunu ve malî raporu hazırlamak, vakıf ve bağlı kuruluşlarına ait tüzük ve yönetmelik taslaklarını hazırlamak ve Mütevelli Heyetine sunmak İcra Kurulunun görevleridir.

DENETİM KURULU

Madde 15. Denetim Kurulu aralarından seçilecek başkanın idaresinde ikisi idarî, ikisi malî denetimi sağlamak üzere 5 kişiden teşekkül eder. Görev yenilenmesinde Mütevelli Heyeti üyeleri için tatbik edilen usule uyulur. Görevleri nihayete erdiğinde tekrar seçilmeleri caizdir.

- a) Başkan iki gurup arasındaki birliği ve organizasyonu temin eder
- b) İdarî Denetleme Kurulu
 1. Vakıf işletme ve müesseselerinin ve bağlı idari ve irtibak bürolarının (şubelerinin) çalışmalarını ve idarî tasarruflarını denetler.
 2. İdarî çalışma tasarrufları hakkında Mütevelli Heyetine rapor verir ve tesbit ettiği yolsuzlukları Mütevelli Heyetine bildirir.
 3. Vakıf işletme ve müesseselerinin sevk ve idaresinin rasyonel bir seviyede tutulması hakkında Mütevelli Heyetine gerekli ikazlarda bulunur.
 4. Sevk ve idare hakkında yönetmeliklerin hazırlanmasını ve düzenli bir şekilde gelişmesini temin hususunda tetkikler yaparak mütâlaa beyan eder.
- c) Malî Denetleme Kurulu

1. Vakıf işletme ve müesseselerinin ve bağlı kuruluşlarının blâncolarını ve sarf vesikalarını tetkik ederek kati hesap ve blâncolarının zamanında hazırlanmasının temini hususunda Mütevellî Heyetine gerekli ikazları yapar.
2. Vakıf işletme ve müesseselerinin bütün hesaplarını ve malî işlerini denetler
3. Malî işler ve hesapl hakkında Mütevellî Heyetine rapor verir ve tesbit ettiği yolsuzlukları bildirir.

İHTİSAS KOMİSYONLARI (DANIŞMA KURULU)

Madde 16. Vakıf gelişme çalışmalarına yardımcı olmak üzere Mütevellî Heyeti kararıyla yeteri kadar ücretli veya ücretsiz, geçici veya daimi uzmanlardan müteşekkil komisyonlar kurabilir. Bu komisyonların hazırlıyacakları ilmi, teknik vesair raporları Mütevellî Heyetine bildirirler.

YÖNETMELİKLER

Madde 17. Vakfın genel olarak idaresi:

Yukarıda kısımları yazılı idare uzuvlarının çalışmalarına, toplanıp müzakerelerine ve karar almalarına mütedair usul ve esaslarını bu uzuvların vazife ve selahiyetlerini, mütevellî ve denetleme heyet ve kurullarında görev alacak üyelerin tazminat ve yolluklarının, vakıf aleyhine ve lehine açılacak ve yapılacak adli işlemler için alınacak tedbirlerin, vakıf merkez ve bağlı şube işletme ve müesseseleri kadro ve kuruluşlarını, büro miktarlarını, vakfın gelir ve giderlerinin irat ve sarfına dair usul ve esasları ile vakıf blâncosunun tanzim usulünü, genel kurulun toplanma ve masraflarına ait yönetmelikler ile gerekecek diğer yönetmelikler Mütevellî Heyeti tarafından yapılır. Mütevellî Heyetin üyelerinin 2/3 oy çokluğu ile yürürlüğe girer. Tadil ve yürürlükten kaldırmada aynı heyet ve nisbet usulü geçerlidir.

VAKIF SEKLİNDE DEĞİŞİKLİKLER VE VAKFIN FESHİ VEYA TASFİYESİ

Madde 18. İşbu vakıf senedinde genel kurulun ekseriyeti ile alacağı karar üzerine anayasa, mer'î kanun, vesair alâkalı mevzuat hükümleri dahilinde değişiklik yapılabilir.

Madde 19. Vakıf hükmü şahsiyeti herhangi bir sebeple sona erdiği veya gayelerin gerçekleştirilmesi imkânsız hale geldiği

takdirde genel kurulun 2/3 (iki taksim üç) ekseriyeti ile vakıf sona erdirilebilir.

Tasfiye, genel kurulun seçeceği bir tasfiye kurulu marifetiyle yerine getirilir. Bu heyet vakfın şartlı bağışlar dışındaki mal varlığını eğitim ve öğretime imkân veren müesseselere yardım eden hayır kuruluşlarına veya aynı anlamdaki diğer bir vakıf kuruluşuna devreder. Şartlı bağış ve ferağlarla vakfa verilen gayrimenkuller şartlarına riayet edilerek bu ferağ veya hibeyi yapanlara veya adığ geçenlerin göstermiş olduğu gerçek veya tüzel kişilere devir veya iade eder.

GEÇİCİ MADDE

Madde 1.

1. Seyfi DEMİRSOY
2. Kemâl ÖZER
3. Şevket YILMAZ
4. Halil TUNÇ
5. Kaya ÖZDEMİR
6. Ethem EZGÜ
7. Ömer ERGÜN

İlk Mütavelli Heyeti, Genel Kurulu, 1 sene içinde hazırlıklarını tamamlayarak toplantıya çağırır.

RESMÎ GAZETE

Sayı: 14574

24 Haziran 1973

K A N U N

PAZAR

MİLLÎ EĞİTİM TEMEL KANUNU

Kanun No: 1739

Kabul tarihi: 14/6/1973

1- Kanunun kapsamı:

MADDE 1. - Bu kanun, Türk millî eğitiminin düzenlenmesinde esas olan amaç ve ilkeler, eğitim sisteminin genel yapısı, öğretmenlik mesleği, okul bina ve tesisleri, eğitim araç ve gereçleri ve Devletin eğitim ve öğretim alanındaki görev ve sorumluluğu ile ilgili temel hükümleri bir sistem bütünlüğü içinde kapsar.

BİRİNCİ KISIM

Türk Millî Eğitim sistemini düzenleyen genel esaslar

BİRİNCİ BÖLÜM

Türk Millî Eğitiminin amaçları

1 - Genel amaçlar:

MADDE 2. - Türk Millî Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini,

1. Atatürk inkılâplarına ve Anayasanın başlangıcında ifadesini bulan Türk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan millî, demokratik, lâik, sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2. Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.

II- Özel amaçlar:

MADDE 3. - Türk eğitim ve öğretim sistemi, bu genel amaçları gerçekleştirecek şekilde düzenlenir ve çeşitli derece ve türdeki eğitim

./..

kurumlarının özel amaçları, genel amaçlara ve aşağıda sıralanan temel ilkelere uygun olarak tespit edilir.

İKİNCİ BÖLÜM Türk Millî Eğitiminin temel ilkeleri

I - Genellik ve eşitlik:

MADDE 4. - Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet ve din ayırımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz.

II- Ferdin ve toplumun ihtiyaçları:

MADDE 5. - Millî eğitim hizmeti, Türk vatandaşlarının istek ve kabiliyetleri ile Türk toplumunun ihtiyaçlarına göre düzenlenir.

III- Yöneltilme:

MADDE 6. - Fertler, eğitimleri süresince, ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda çeşitli programlara veya okullara yöneltilerek yetiştirilirler.

Millî Eğitim sistemi, her bakımdan, bu yöneltmeyi gerçekleştirecek biçimde düzenlenir.

Yöneltilmede ve başarının ölçülmesinde rehberlik hizmetlerinden ve objektif ölçme ve değerlendirme metotlarından yararlanılır.

IV- Eğitim hakkı:

MADDE 7. - Temel eğitim görmek her Türk vatandaşının hakkıdır.

Temel eğitim kurumlarından sonraki eğitim kurumlarından vatandaşlar ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanırlar.

V- Fırsat ve imkân eşitliği:

MADDE 8. - Eğitimde kadın, erkek herkese fırsat ve imkân eşitliği sağlanır.

Maddî imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin en yüksek eğitim kademelerine kadar öğrenim görmelerini sağlamak amacıyla parasız yatılılık, burs, kredi ve başka yollarla gerekli yardımlar yapılır.

Özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirler alınır.

VI- Süreklilik:

MADDE 9. - Fertlerin genel ve mesleki eğitimlerinin hayat boyunca devam etmesi esastır.

Gençlerin eğitimi yanında, hayata ve iş alanlarına olumlu bir şekilde uymalarına yardımcı olmak üzere, yetişkinlerin sürekli eğitimini sağlamak için gerekli tedbirleri almak da bir eğitim görevidir.

VII- Atatürk inkılâpları ve Türk milliyetçiliği:

./..

MADDE 10. - Eğitim sistemimizin her derece ve türü ile ilgili ders programlarının hazırlanıp uygulanmasında ve her türlü eğitim faaliyetlerinde Atatürk inkılâpları ve Anayasanın başlangıcında ifadesini bulmuş olan Türk milliyetçiliği temel olarak alınır. Millî ahlâk ve millî kültürün bozulup yozlaşmadan kendimize has şekli ile, evrensel kültür içinde korunup geliştirilmesine önem verilir.

Millî birlik ve bütünlüğün temel unsurlarından biri olarak Türk dilinin, eğitimin her kademesinde, özellikleri bozulmadan ve aşırılığa kaçılmadan öğretilmesine önem verilir; çağdaş eğitim ve bilim dili halinde zenginleşmesine çalışır ve bu maksatla Millî Eğitim Bakanlığınca gereken tedbirler alınır.

VIII- Demokrasi eğitimi:

MADDE 11. - Güçlü ve istikrarlı, hür ve demokratik bir toplum düzeyinin gerçekleşmesi ve devamı için yurttaşların sahipolmaları gereken demokrasi bilincinin, yurt yönetimine ait bilgi, anlayış ve davranışlarla sorumluluk duygusunun ve manevî değerlere saygının, her türlü eğitim çalışmalarında öğrencilere kazandırılıp geliştirilmesine çalışılır; ancak, eğitim kurumlarında Anayasada ifadesini bulan Türk milliyetçiliğine aykırı siyasî ve ideolojik telkinler yapılmasına ve bu nitelikteki günlük siyasî olay ve tartışmalara karışılmasına hiçbir şekilde meydan verilmez.

IX- Lâiklik:

MADDE 12. - Türk eğitiminde lâiklik esastır.

Din eğitimi ve öğrenimi ancak kişilerin kendi isteği ve küçüklerin de kanunî temsilcilerinin isteğine bağlı olarak verilir. Bu istek kayıt esnasında veliler tarafından okul idaresine yazılı olarak bildirilir.

X - Bilimsellik:

MADDE 13. - Her derece ve türdeki ders programları ve eğitim metotlarıyla ders araç ve gereçleri, bilimsel ve teknolojik esaslara ve yeniliklere, çevre ve ülke ihtiyaçlarına göre sürekli olarak geliştirilir.

Eğitimde verimliliğin artırılması ve sürekli olarak gelişme ve yenileşmenin sağlanması bilimsel araştırma ve değerlendirmelere dayalı olarak yapılır.

Bilgi ve teknoloji üretmek ve kültürümüzü geliştirmekle görevli eğitim kurumları gereğince donatılıp güçlendirilir; bu yöndeki çalışmalar maddî ve manevî bakımdan teşvik edilir ve desteklenir.

XI - Planlılık:

MADDE 14. - Millî eğitimin gelişmesi iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınma hedeflerine uygun olarak eğitim -insangücü- istihdam ilişkileri dikkate alınmak suretiyle, sanayileşme ve tarımda modernleşmede gerekli teknolojik gelişmeyi sağlayacak mesleki ve teknik eğitime ağırlık verecek biçimde planlanır ve gerçekleştirilir.

Mesleklerin kademeleri ve her kademenin unvan, yetki ve sorumlulukları kanunla tespit edilir ve her derece ve türdeki örgün ve yaygın meslekî eğitim kurumlarının kuruluş ve programları bu kademelere uygun olarak düzenlenir.

Eğitim kurumlarının yer, personel, bina, tesis ve ekleri, donatım, araç, gereç ve kapasiteleri ile ilgili standartlar önceden tespit edilir ve kurumların bu standartlara göre optimal büyüklükte kurulması ve verimli olarak işletilmesi sağlanır.

XII - Karma eğitim:

MADDE 15. - Okullarda kız ve erkek karma eğitim yapılması esastır. Aneak eğitimin türüne, imkân ve zorunluluklara göre bazı okullar yalnızca kız veya yalnızca erkek öğrencilere ayrılabilir.

XIII - Okul ile ailenin işbirliği:

MADDE 16. - Eğitim kurumlarının amaçlarının gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak için okul ile aile arasında işbirliği sağlanır.

Bu maksatla kurulacak okul- aile birlikleri, maddî imkanlardan yoksun öğrenciler ile okulun veya okul tarafından seçilecek kardeş okulların zarurî ihtiyaçlarına sarf edilmek üzere her çeşit yardım ve bağış kabul edebilir.

Yardım ve bağışların alınma, sarfedilme ve denetlenme şekil ve esasları Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikle düzenlenir.

XIV - Her yerde eğitim:

MADDE 17. - Millî eğitimin amaçları yalnız resmî ve özel eğitim kurumlarında değil, aynı zamanda evde, çevrede, işyerlerinde, her yerde ve her fırsatta gerçekleştirilmeye çalışılır.

Resmî, özel ve gönüllü her kuruluşun eğitimle ilgili faaliyetleri, Millî Eğitim amaçlarına uygunluğu bakımından Millî Eğitim Bakanlığının denetimine tabidir.

İKİNCİ KISIM Türk Millî Eğitim sisteminin genel yapısı

BİRİNCİ BÖLÜM Genel Hükümler

I - Örgün ve yaygın eğitim:

MADDE 18. - Türk millî eğitim sistemi, örgün eğitim ve yaygın eğitim olmak üzere, iki anabölümden kurulur.

Örgün eğitim, okul öncesi eğitimi, temel eğitim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarını kapsar.

Yaygın eğitim, örgün eğitim yanında veya dışında düzenlenen eğitim faaliyetlerinin tümünü kapsar.

İKİNCİ BÖLÜM Örgün eğitim A) Okul öncesi eğitimi

I - Kapsam:

MADDE 19. - Okul öncesi eğitimi, mecburî ilköğrenim çağına gelmemiş çocukların eğitimini kapsar.

Bu eğitim isteğe bağlıdır.

II - Amaç ve görevler:

MADDE 20. - Okul öncesi eğitiminin amaç ve görevleri, millî eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak,

1. Çocukların beden, zihin ve duygu gelişmesini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak;
2. Onları temel eğitime hazırlamak;
3. Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı yaratmak;
4. Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktır.

III - Kuruluş:

MADDE 21. - Okul öncesi eğitim kurumları, bağımsız anaokulları olarak kurulabileceği gibi, gerekli görülen yerlerdeki temel eğitim kurumlarının birinci devresine bağlı anasınıfları halinde veya ilgili diğer öğretim kurumlarına bağlı uygulama sınıfları olarak da açılabilir.

Okul öncesi eğitim kurumlarının nerelerde ve hangi önceliklere göre açılacağı Millî Eğitim Bakanlığınca yönetmelikle düzenlenir.

İş Kanununa tabi işyerlerinin hangi şartlarla okul öncesi eğitim kurumunu kurmaları gerektiği, Millî Eğitim ve Çalışma Bakanlıkları tarafından birlikte düzenlenecek bir tüzükte gösterilir.

B) Temel eğitim

I - Kapsam:

MADDE 22. - Temel eğitim genel olarak 7 - 14 yaşlarındaki çocukların eğitimini kapsar.

II - Amaç ve görevler:

MADDE 23. - Temel eğitimin amaç ve görevleri, millî eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak,

1. Her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak; onu millî ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek;
2. Her Türk çocuğunu ilgi, istidat ve kabiliyetleri yönünden yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamaktır.

III - Kuruluş:

a) Temel eğitim kurumları:

MADDE 24. - Temel eğitim okulları beş yıllık birinci kademe ile üç yıllık ikinci kademe eğitim kurumlarından meydana gelir. Birinci kademe sonunda ilkokul, ikinci kademe sonunda temel eğitim diploması (ortaokul diploması) verilir.

b) Kuruluş şekilleri:

MADDE 25. - Temel eğitim kurumlarının birinci ve ikinci kademeleri, bağımsız okullar halinde kurulabileceği gibi, imkân ve şartlara göre, birlikte de kurulabilir.

Nüfusu az ve dağınık olan yerlerde, köyler gruplaştırılarak, merkezî durumda olan köylerde temel eğitim bölge okulları ve bunlara bağlı pansiyonlar, gruplaştırmamanın mümkün olmadığı yerlerde temel eğitim yatılı bölge okulları kurulur.

C) Orta Öğretim

I - Kapsam:

MADDE 26. - Ortaöğretim, temel eğitime dayalı, en az üç yıllık öğrenim veren genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsar.

II - Ortaöğretimden yararlanma hakkı:

MADDE 27. - Temel eğitimi tamamlayan ve ortaöğretime girmeye hak kazanmış olan her öğrenci, ortaöğretime devam etmek ve ortaöğretim imkanlarından ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanmak hakkına sahiptir.

III - Amaç ve görevler:

MADDE 28. - Ortaöğretimin amaç ve görevleri, Millî Eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak,

1. Bütün öğrencilere ortaöğretim seviyesinde asgarî ortak bir genel kültür vermek suretiyle onlara kişi ve toplum sorunlarını tanımak, çözüm yolları aramak ve yurdun iktisadî sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak bilincini ve gücünü kazandırmak,

2. Öğrencileri, çeşitli program ve okullarla ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yüksek öğretime veya hem mesleğe hem de yüksek öğretime veya hayata ve iş alanlarına hazırlamaktır.

Bu görevler yerine getirilirken öğrencilerin istekleri ve kabiliyetleri ile toplum ihtiyaçları arasında denge sağlanır.

IV - Kuruluş:

MADDE 29. - Ortaöğretim, çeşitli programlar uygulayan liselerden meydana gelir.

Belli bir programa ağırlık veren okullara lise, teknik lise ve tarım meslek lisesi gibi eğitim dallarını belirleyen adlar verilir.

Nüfusu az ve dağınık olan ve Millî Eğitim Bakanlığınca gerekli görülen yerlerde, ortaöğretimin, genel, mesleki ve teknik öğretim programlarını bir yönetim altında uygulayan çok programlı liseler kurulabilir.

Ortaöğretim kurumlarının öğrenim süresi, uygulanan programın özelliğine, göre Millî Eğitim Bakanlığınca tespit edilir.

V - Ortaöğretimde yöneltme:

MADDE 30. - Yöneltme temel eğitimde başlar; yanlışları önlemek ve muhtemel gelişmelere göre yeniden yöneltmeyi sağlamak için ortaöğretimde de devam eder.

Yöneltme esasları ve çeşitli programlar veya ortaöğretim okulları arasında yapılacak yatay ve dikey geçiş şartları, Millî Eğitim Bakanlığınca düzenlenir.

VI - Yüksek öğrenime geçiş:

MADDE 31. - Ortaöğretimin yüksek öğretime veya hem mesleğe hem de yüksek öğretime hazırlayan programlarını bitiren öğrencilere, yetiştirildikleri yönde, üniversitelere, akademilere ve yüksek okullara girmek için aday olma hakkı tanınır.

Hangi fakülte, akademi ve yüksek okullara hangi programları bitirenlerin nasıl girecekleri ilgili kurumlarca kararlaştırılır. Giriş şartlarının tespitinde ve uygulamada Millî Eğitim Bakanlığı ile ilgili kurumlar arasında işbirliği yapılır.

Giriş, ya yalnızca diplomadaki derecelere ve notlara göre, ya merkezî müsabaka imtihanları sistemiyle, ya da her kurum tarafından münferit olarak düzenlenebilir.

VII - İmam - hatip liseleri:

MADDE 32. - İmam - hatip liseleri, imamlık, hatiplik ve Kur'an kursu öğreticiliği gibi dini hizmetlerin yerine getirilmesi ile görevli elemanları yetiştirmek üzere, Milli Eğitim Bakanlığınca açılan ortaöğretim sistemi içinde, hem mesleğe hem yüksek öğrenime hazırlayıcı programlar uygulayan öğretim kurumlarıdır.

VIII - Güzel sanatlar eğitimi:

MADDE 33. - Güzel sanatlar alanlarında özel istidat ve kabiliyetleri beliren çocukları küçük yaşlardan itibaren yetiştirmek üzere temel eğitim ve orta öğretim seviyesinde ayrı okullar açılabilir veya ayrı yetiştirme tedbirleri alınabilir. Özellikleri dolayısıyla bunların kuruluş, iş yeri ve yetiştirme ile ilgili esasları ayrı bir yönetmelikle düzenlenir.

I - Kapsam: D) Yükseköğretim

MADDE 34. - Yüksek öğretim, orta öğretime dayalı en az iki yıllık yüksek öğrenim veren eğitim kurumlarının tümünü kapsar.

II - Amaç ve görevler:

MADDE 35. - Yüksek öğretimin amaç ve görevleri, millî eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak,

1. Öğrencileri ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yurdumuzun bilim politikasına ve toplumun yüksek seviyede ve çeşitli kademelerdeki insan gücü ihtiyaçlarına göre yetiştirmek;
2. Çeşitli kademelerde bilimsel öğretim yapmak;
3. Yurdumuzu ilgilendirenler başta olmak üzere, bütün bilimsel, teknik ve kültürel sorunları çözmek için bilimleri genişletip derinleştirecek inceleme ve araştırmalarda bulunmak;
4. Yurdumuzun türlü yönde ilerleme ve gelişmesini ilgilendiren bütün sorunları, Hükümet ve kurumlarla da elbirliği etmek suretiyle öğretim ve araştırma konusu yaparak sonuçlarını toplumun yararlanmasına sunmak ve Hükümetçe istenecek inceleme ve araştırmaları sonuçlandırarak düşüncelerini bildirmek;
5. Araştırma ve incelemelerinin sonuçlarını gösteren, bilim ve teknolojinin ilerlemesini sağlayan her türlü yayınları yapmak;
6. Türk toplumunun genel seviyesini yükseltici ve kamu oyunu aydınlatıcı bilim verilerini sözle, yazı ile halka yaymak ve yaygın eğitim hizmetlerinde bulunmaktır.

III - Kuruluş:

a) Yükseköğretim kurumları:

MADDE 36. - Yüksek öğretim kurumları şunlardır:

1. Üniversiteler,
2. Akademiler,
3. Yüksek okullar,

Yüksek öğretim kurumlarının amaçları ve açılış, kuruluş, işleyiş ve öğretim üye ve yardımcıları ile ilgili esasları, üniversiteler, akademiler ve yüksek okullar kanunlarında düzenlenir.

b) Yükseköğretimin düzenlenmesi:

MADDE 37. - Yüksek öğretim, millî eğitim sistemi çerçevesinde, öğrencileri lisans öncesi, lisans ve lisans üstü seviyelerinde yetiştiren bir bütünlük içinde düzenlenir.

Bu bütünlük içinde çeşitli görevleri yerine getiren ve farklı seviyelerde öğretim yapan kuruluşlar bulunur.

Farklı seviyeler ve kuruluşlar arasında öğrencilere kabiliyetlerine göre, yatay ve dikey geçiş yolları açık tutulur.

IV - Yükseköğretimin paralı oluşu:

MADDE 38. - Yüksek öğretim paralıdır. Başarılı olan fakat maddî imkânları elverişli olmayan öğrencilerin kayıt ücreti, imtihan harcı gibi her türlü öğrenim giderleri burs, kredi yatırlılık ve bazı yollarla sağlanır.

Öğrenim harcı ve ücretlerinin tutarları ve bunların ödenme tarzları ile burs ve kredilerin tutarları ve bunların verilmiş esasları, Maliye Bakanlığı ile birlikte hazırlanacak yönetmelikle tespit edilir.

Bazı alanlar için mecburi hizmet karşılığı öğrenci yetiştirilmesi hakkındaki hükümler saklıdır.

V - Yüksek öğretim planlaması:

MADDE 39. - Yüksek öğretimde, öğretim elemanlarından, tesislerden ve öğrencinin zamanından en verimli bir şekilde yararlanmayı mümkün kılacak ve çeşitli bölgelerdeki yüksek öğretim kurumlarının dengeli bir şekilde gelişmesini sağlayacak tedbirler alınır; yüksek öğretimin bütününe kapsayan ve orta öğretimle ilgisini sağlayan bir planlama düzeni kurulur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM Yaygın Eğitim

I - Kapsam, amaç ve görevler:

MADDE 40. - Yaygın eğitimin özel amacı, millî eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak, örgün eğitim sistemine hiçi girmemiş yahut, herhangi bir kademesinde bulunan veya bu kademedan çıkmış vatandaşlara , örgün eğitimin yanında veya dışında,

1. Okuma - yazma öğretmek, eksik eğitimlerini tamamlamaları için sürekli eğitim imkânları hazırlamak,

./..

2. Çağımızın bilimsel, teknolojik, iktisadî, sosyal ve kültürel gelişmelerine uymalarını sağlayıcı eğitim imkânları hazırlamak,

3. Millî kültür değerlerimizi koruyucu, geliştirici, tanıtıcı, benimsetici nitelikte eğitim yapmak,

4. Toplu yaşama, dayanışma, yardımlaşma, birlikte çalışma ve örgütlenme anlayış ve alışkanlıkları kazandırmak,

5. İktisadî gücün arttırılması için gerekli beslenme ve sağlıklı yaşama şekil ve usullerini benimsetmek,

6. Boş zamanları iyi bir şekilde değerlendirme ve kullanma alışkanlıkları kazandırmak,

7. Kısa süreli ve kademeli eğitim uygulayarak ekonomimizin gelişmesi doğrultusunda ve istihdam politikasına uygun meslekleri edinmelerini sağlayıcı imkânlar hazırlamak,

8. Çeşitli mesleklerde çalışmakta olanların hizmet içinde ve mesleklerinde gelişmeleri için gerekli bilgi ve becerileri kazandırmaktır.

II - Kuruluş:

MADDE 41. - Yaygın eğitim, örgün eğitim ile birbirini tamamlayacak, gereğinde aynı vasıfları kazandırabilecek ve birbirinin her türlü imkânlarından yararlanacak biçimde bir bütünlük içinde düzenlenir.

Yaygın eğitim, genel ve mesleki - teknik olmak üzere iki temel bölümden meydana gelir. Bu bölümler birbirini destekleyici biçimde hazırlanır.

III - Koordinasyon:

MADDE 42. - Genel, mesleki ve teknik yaygın eğitim alanında görev alan resmî, özel ve gönüllü kuruluşların çalışmaları arasındaki koordinasyon Millî Eğitim Bakanlığınca sağlanır.

Genel yaygın eğitim programlarının düzenleniş şekli yönetmelikle tespit edilir.

Meslekî ve teknik yaygın eğitim faaliyetlerini yürüten Bakanlıklar ile özerk eğitim kurumları ve resmî ve özel işletmeler arasında Millî Eğitim Bakanlığınca sağlanacak koordinasyon ve işbirliğinin esasları kanunla düzenlenir.

ÜÇÜNCÜ KISIM Öğretmenlik mesleği

I - Öğretmenlik:

MADDE 43. - Öğretmenlik, Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir. Öğretmenler bu görevlerini Türk Millî Eğitiminin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak ifa etmekle yükümlüdürler.

Öğretmenlik mesleğine hazırlık genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon ile sağlanır.

Yukarıda belirtilen nitelikleri kazanabilmeleri için, hangi öğretim kademesinde olursa olsun, öğretmen adaylarının yüksek öğrenim görmelerinin sağlanması esastır. Bu öğretim lisans öncesi, lisans ve lisans üstü seviyelerde yatay ve dikey geçişlere de imkân verecek biçimde düzenlenir.

II - Öğretmen yetiştiren kurumları açma yetkisi:

MADDE 44. - Öğretmenlik formasyonu veren üniversite ve akademiler dışındaki öğretmen yetiştiren kurumlar Milli Eğitim Bakanlığınca açılır ve yönetilir.

III - Öğretmenlerin nitelikleri ve seçimi:

MADDE 45. - Öğretmen adaylarında genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon bakımından aranacak nitelikler Milli Eğitim Bakanlığınca tespit olunur.

Öğretmenler, öğretmen yetiştiren kurumlardan, akademilerden ve üniversitelerin ilgili fakülte, enstitü ve bölümlerinden ve bunlara denkliği Milli Eğitim Bakanlığınca kabul edilen yurt dışı kurumlardan mezun olanlar arasından Milli Eğitim Bakanlığınca seçilirler.

Yüksek öğrenimleri sırasında pedagojik formasyon kazanmamış olanların ihtiyaç duyulan alanlarda, öğretmenliğe atanmaları halinde bu gibilerin adaylık dönemi içinde yetiştirmeleri için Milli Eğitim Bakanlığınca gerekli tedbirler alınır.

Hangi derece ve türdeki eğitim, öğretim, teftiş ve yönetim görevlerine, hangi seviye ve alanda öğrenim görmüş olanların ne gibi şartlarla seçilebilecekleri yönetmelikle düzenlenir.

IV - Öğretmenlerin bölge hizmeti:

MADDE 46. - Öğretmenlikte yurdun çeşitli bölgelerinde görev yapmak esastır.

Hizmet bölgeleri ve ihtiyaçlara göre bu bölgelerarası yer değiştirme esasları yönetmelikle düzenlenir.

V - Uzman ve usta öğreticiler:

MADDE 47. - Örgün ve yaygın eğitim kurumlarında ve hizmet içi yetiştirme kurs, seminer ve konferanslarında uzman ve usta öğreticiler de geçici olarak görevlendirilebilir.

Öğretimin tür ve seviyelerine göre uzman ve usta öğreticilerin seçimlerinde aranacak şartlar, görev ve yetkileri yönetmelikle tespit edilir.

VI - Öğretmenlerin hizmet içi yetiştirilmesi:

MADDE 48. - Öğretmenlerin daha üst öğrenim göremelerini sağlamak üzere yaz ve akşam okulları açılır veya hizmet içinde yetiştirilmeleri maksadıyla kurslar ve seminerler düzenlenir.

Yaz ve akşam okulları öğretmen yetiştiren kurumlarca açılır; bunlara devam ederek yeterli krediyi dolduran öğretmenlere o kurumun

belge veya diploması verilir.

Milli Eğitim Bakanlığınca açılan kurs ve seminerlere devam edenlerden başarı sağlayanlara belge verilir. Bu belgelerin, öğretmenlerin atama, yükselme ve nakillerinde ne ölçüde ve nasıl değerlendirileceği yönetmelikle düzenlenir.

VII - Yurt içi ve yurt dışı yetiştirme imkânları:

MADDE 49. - Yurt içinde ve dışında daha üst öğrenim yapmak veya bilgi, görgü ve ihtisaslarını arttırmak isteyen öğretmenlerin belli şartlarla, aylıklı veya aylıksız izinli sayılmaları sağlanır; bu şartlar, milli eğitimin ihtiyaçları gözönünde tutularak, hazırlanacak yönetmelikle belirtilir.

VIII - Öğretmen konutları:

MADDE 50. - Millî Eğitim Bakanlığınca gerekli görülen yerlerde, özellikle mahrumiyet bölgelerinde görevli öğretmenlere konut sağlanır.

Konutlar okul binaları ile birlikte planlanır ve yapılır.

Eski eğitim kurumlarının konut ihtiyacı bir plana bağlanır ve bu konutların yapımı için, her yıl Milli Eğitim Bakanlığı Bütçesine gerekli ödenek konur.

DÖRDÜNCÜ KISIM Okul binaları ve tesisleri

I - Okul yapıları:

MADDE 51. - Her derece ve türdeki eğitim kurumlarına ait bina ve tesisler çevrenin ihtiyaçlarına ve uygulanacak programların özelliklerine göre Milli Eğitim Bakanlığınca planlanır ve yaptırılır.

Bu maksatla her yıl Milli Eğitim Bakanlığı bütçesine gerekli ödenek konur.

Arsa temini ile okul bina ve tesislerin yapım ve donatımında, Devletin azamî imkânlarının kullanılması yanında vatandaşların her türlü yardımlarından da yararlanılır veyardımlar teşvik edilir ve değerlendirilir.

BEŞİNCİ KISIM Eğitim araç ve gereçleri

I - Kapsam:

MADDE 52. - Eğitim araç ve gereçleri, eğitim kurumlarında kullanılacak ders kitapları ile öğretmen ve öğrencilere kaynak ve yardımcı olacak basılı eğitim malzemesini, milli eğitimin genel amaçlarının gerçekleşmesine yararlı olacak diğer eserleri ve eğitim araç ve gereçlerini kapsar.

II - Görev:

MADDE 53. - Milli Eğitim Bakanlığı, kendisine bağlı eğitim kurumlarının eğitim araç ve gereçlerini, gelişen eğitim teknolojisine ve

program ve metotlara uygun olarak sağlamak, geliştirmek, yenileştirmek, standartlaştırmak, kullanılma sũresini ve telif haklarını ve ders kitabı fiyatlarını tespit etmek, paralı veya parasız olarak ilgililerin yararlanmasına sunmakla gũrevlidir.

III - Gũrevin yerine getirilmesi:

MADDE 54. - Millĩ Eğitim Bakanlığı eğitim araç ve gereçlerini,

1. Hazırlamak, imal etmek ve satın almak;

2. Kişilere veya kuracağı komisyonlara veya yarışmalar dũzenleyerek hazırlatmak;

3. Özel kesimce hazırlananlar veya imal edilenler arasından seçmek veya tavsiye etmek suretiyle 53 ũncũ maddede belirtilen gũrevini yerine getirir.

IV - Őcret Ődenmesi:

MADDE 55. - Millĩ Eğitim Bakanlığınca hazırlanacak veya hazırlanılacak eğitim araç ve gereçlerinin hazırlama, inceleme ve seçme işleri veya redaksiyonu ile gũrevlendirilecek kimselere ve teşkil edilecek jũrilerin memur olmayan ũyelerine ũcret Ődenir ve yarışmalarda derece alanlara Ődũl verilir.

Eğitim araç ve gereçlerinin kabulũ, sũresi, telif hakkı ve ũcretlerle ilgili esaslar yũnetmelikle dũzenlenir.

ALTINCI BŐLŐM

Eğitim ve Őđretim alanındaki gũrev ve sorumluluk

I - Yũrũtme, gũzetim ve denetim:

MADDE 56. - Eğitim ve Őđretim hizmetinin, bu kanun hũkũmlerine gũre Devlet adına yũrũtũlmesinden, gũzetim ve denetiminden Millĩ Eğitim Bakanlığı sorumludur.

II - Yasaklılık:

MADDE 57. - Askerĩ maksatlarla açılacak okullar hariç, bu kanun hũkũmlerine aykırı hiç bir eğitim faaliyetinde bulunulamaz.

III - Okul açma yetkisi:

MADDE 58. - Tũrkiye'de hiç bir Őrgũn eğitim kurumu Millĩ Eğitim Bakanlığının izni olmaksızın aılamaz.

Millĩ Eğitim Bakanlığı veya diğer bir bakanlık tarafından açılmış veya açılacak Őrgũn eğitim kurumları (askerĩ liseler dahil) ile Özel eğitim kurumlarının derecelerinin tayini Millĩ Eğitim Bakanlığına aittir.

Askerĩ eğitim kurumlarının dereceleri Millĩ Savunma Bakanlığı ile birlikte tespit edilir.

Diğer bakanlıklara bağlı orta Őđretim kurumlarının program ve yũnetmelikleri, ilgili bakanlıkla Millĩ Eğitim Bakanlığı tarafından birlikte yapılır ve Millĩ Eğitim Bakanlığınca onanır.

Yüksek okulların program ve yönetmelikleri (Harb okulları hariç,) Millî Eğitim Bakanlığının görüşü alınmak şartıyla, ait olduğu bakanlık tarafından hazırlanır ve Millî Eğitim Bakanlığınca incelenerek onanır.

Diğer bakanlıklara bağlı orta ve yüksek dereceli okullar Millî Eğitim Bakanlığının gözetim ve denetimine tabidir.

IV - Yurt dışı eğitim:

MADDE 59. - Türk vatandaşlarının yurt dışında eğitim, öğretim ve ihtisas görmeleri ile ilgili Devlet hizmetlerinin düzenlenmesinden (askerî öğrenciler hariç), Millî Eğitim Bakanlığı sorumludur.

YEDİNCİ KISIM Son hükümler

I - Kenar başlıkları:

MADDE 60. - Bu kanunun madde kenar başlıkları, sadece ilgili oldukları maddelerin konusunu ve maddeler arasındaki sıralama ve bağlantıyı göstermekte olup kanun metnine dahil değildir.

II - Kaldırılan hükümler:

MADDE 61. - 1340 tarih ve 439 sayılı Orta Tedrisat Muallimleri Kanununun 3 üncü maddesi, 22/3/1926 tarih ve 789 sayılı Maarif Teşkilâtına dair Kanunun 3 ve 4 üncü maddeleri, 6/6/1949 tarih ve 5429 sayılı Millî Eğitim Bakanlığınca bağlı okullarda okutturulacak ders kitaplarının seçilmesi, basılması ve dağıtılması hakkında Kanun, 5/1/1961 tarih ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununun 69 uncu maddesi ve diğer kanunların bu kanuna aykırı hükümleri, bu kanunun yayımı tarihinde, yürürlükten kalkar.

III - Yönetmelikler:

MADDE 62. - Bu kanunda sözü geçen yönetmelikler, Kanunda belirtilen genel amaç ve temel ilkelere uygun olarak Millî Eğitim Bakanlığınca, kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren en geç bir yıl içinde çıkarılır.

GEÇİCİ MADDE 1. - Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte, yüksek öğrenim kurumlarında öğrenci bulunanlar hakkında 38 inci madde hükmü uygulanmaz.

IV - Yürürlük:

MADDE 63. - Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

V - Yürütme:

MADDE 64. - Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

X

Yüksek okulların program ve yönetmelikleri (Harb okulları hariç,) Millî Eğitim Bakanlığının görüşü alınmak şartıyla, ait olduğu bakanlık tarafından hazırlanır ve Millî Eğitim Bakanlığınca incelenerek onanır.

Diğer bakanlıklara bağlı orta ve yüksek dereceli okullar Millî Eğitim Bakanlığının gözetim ve denetimine tabidir.

IV - Yurt dışı eğitim:

MADDE 59. - Türk vatandaşlarının yurt dışında eğitim, öğretim ve ihtisas görmeleri ile ilgili Devlet hizmetlerinin düzenlenmesinden (askerî öğrenciler hariç), Millî Eğitim Bakanlığı sorumludur.

YEDİNCİ KISIM Son hükümler

I - Kenar başlıkları:

MADDE 60. - Bu kanunun madde kenar başlıkları, sadece ilgili oldukları maddelerin konusunu ve maddeler arasındaki sıralama ve bağlantıyı göstermekte olup kanun metnine dahil değildir.

II - Kaldırılan hükümler:

MADDE 61. - 1340 tarih ve 439 sayılı Orta Tedrisat Muallimleri Kanununun 3 üncü maddesi, 22/3/1926 tarih ve 789 sayılı Maarif Teşkilâtına dair Kanunun 3 ve 4 üncü maddeleri, 6/6/1949 tarih ve 5429 sayılı Millî Eğitim Bakanlığınca bağlı okullarda okutturulacak ders kitaplarının seçilmesi, basılması ve dağıtılması hakkında Kanun, 5/1/1961 tarih ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununun 69 uncu maddesi ve diğer kanunların bu kanuna aykırı hükümleri, bu kanunun yayımı tarihinde, yürürlükten kalkar.

III - Yönetmelikler:

MADDE 62. - Bu kanunda sözü geçen yönetmelikler, Kanunda belirtilen genel amaç ve temel ilkelere uygun olarak Millî Eğitim Bakanlığınca, kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren en geç bir yıl içinde çıkarılır.

GEÇİCİ MADDE 1. - Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte, yüksek öğrenim kurumlarında öğrenci bulunanlar hakkında 38 inci madde hükmü uygulanmaz.

IV - Yürürlük:

MADDE 63. - Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

V - Yürütme:

MADDE 64. - Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

X

ÜÇÜNCÜ BEŞ YILLIK PLANDA
EĞİTİM VE KÜLTÜR
EĞİTİM

GENEL:

1437. Türk Milli Eğitiminin genel amacı,

1. Türk milletinin bütün fertlerini, Atatürk Devrimlerine ve Anayasa'nın başlangıcında ifadesini bulan Türk milliyetçiliğine bağlı, kâderde, kıvançta, tasada ortak bölünmez bir bütün halinde milli şuur ve ülküler etrafında toplamak; milli, ahlâk, insani ve kültürel değerlerini korumak ve geliştirmek;

2. Türk vatandaşlarını İnsan Haklarına ve Anayasa'nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan milli, demokratik, lâik, sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen, kişiliğe ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan, aileye bağlı, milletini vatanını seven ve daima yüceltmeye çalışan, hür ve bilimsel düşünceye, geniş bir dünya görüşüne sahip verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3. Türk vatandaşlarını;

- a) Çağdaş bilim ve teknolojinin gereklerine uygun,
- b) Türk toplumunun planlı kalkınma hedeflerine cevap veren,
- c) Fırsat ve imkân eşitliğine ve sosyal adalet ilkelerini gerçekleştirecek biçimde düzenlenmiş,
- d) Bedeni ve fikri gelişmelerine göre ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde en üst seviyede yetiştiren, bir eğitim ve öğretimle hayata hazırlamak; onlara, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek ve birlikte iş görme alışkanlığını edinmeleri için gerekli bilgi, beceri ve davranışları kazandırmak;

4. Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; diğer yandan milli birlik ve bütünlük içinde kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak; ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı haline getirmektir.

1438. Türk eğitim sisteminin genel amaçları gerçekleştirecek şekilde düzenlenmesi ve çeşitli derece ve türdeki eğitim kurumlarının özel amaçlarının genel amaçlara uygunluğunun sağlanması esastır.

I. PLANLI DÖNEMDE GELİŞMELER:

1. EĞİTİM SİSTEMİNİN DİĞER SİSTEMLERLE BAĞINTISI:

1439. Kalkınma sürecinin bir parçası olarak eğitim sistemi fertlerin topluma ve ekonomiye uygun sayı ve nitelikte yetiştirilmelerini ve toplumdaki gelişime yapıcı katkıda bulunmalarını sağlamada etken bir göreve sahiptir. Fertlerin insan ve vatandaş olarak niteliklerinin eğitimin her kademesinde uygulanan eğitim programlarında tesbit edilmesi ve bunun için ülke şartlarına göre, Türk Ulusuna has, Atatürk ilkeleriyle uyumlu, lâik ve sosyal hukuk devleti nitelikleri ile tutarlı ve kalkınma çabalarına olumlu katkıyı özendirici yönde değerler geliştiren kültür muhtevasına sahip bir eğitim sisteminin kurulması önem taşımaktadır.

1440. Eğitim sisteminin büyüklüğü, niteliği, gelişme yönü ve yapısal çerçevesinin toplumun ve ekonominin ihtiyaçlarına göre düzenlenmesi planlı dönemde ele alınmış fakat yeterince gerçekleştirilememiştir. Ayrıca, sayıca da öngörülen gelişme hedeflerine ulaşılamamıştır. ./..

SECRET
CONFIDENTIAL
TOP SECRET

SECRET

CONFIDENTIAL - SECURITY INFORMATION

1. The following information is being furnished to you for your information and guidance. It is classified "Secret" and "Confidential - Security Information" and should be handled accordingly. It is to be used only for the purpose for which it was furnished and should not be disseminated outside the authorized personnel.

2. This information is being furnished to you in confidence and should be kept confidential. It is to be used only for the purpose for which it was furnished and should not be disseminated outside the authorized personnel.

3. This information is being furnished to you in confidence and should be kept confidential. It is to be used only for the purpose for which it was furnished and should not be disseminated outside the authorized personnel.

4. This information is being furnished to you in confidence and should be kept confidential. It is to be used only for the purpose for which it was furnished and should not be disseminated outside the authorized personnel.

5. This information is being furnished to you in confidence and should be kept confidential. It is to be used only for the purpose for which it was furnished and should not be disseminated outside the authorized personnel.

6. This information is being furnished to you in confidence and should be kept confidential. It is to be used only for the purpose for which it was furnished and should not be disseminated outside the authorized personnel.

7. This information is being furnished to you in confidence and should be kept confidential. It is to be used only for the purpose for which it was furnished and should not be disseminated outside the authorized personnel.

8. This information is being furnished to you in confidence and should be kept confidential. It is to be used only for the purpose for which it was furnished and should not be disseminated outside the authorized personnel.

9. This information is being furnished to you in confidence and should be kept confidential. It is to be used only for the purpose for which it was furnished and should not be disseminated outside the authorized personnel.

10. This information is being furnished to you in confidence and should be kept confidential. It is to be used only for the purpose for which it was furnished and should not be disseminated outside the authorized personnel.

11. This information is being furnished to you in confidence and should be kept confidential. It is to be used only for the purpose for which it was furnished and should not be disseminated outside the authorized personnel.

12. This information is being furnished to you in confidence and should be kept confidential. It is to be used only for the purpose for which it was furnished and should not be disseminated outside the authorized personnel.

Birinci ve İkinci Plân döneminde öğrenci sayıları ve ilk kayıtlar olarak verilen hedefler ve gerçekleşme durumu Tablo 548'de gösterilmiştir.

1441. Birinci ve İkinci Planlarda fertlerin belli bir temel eğitim imkânından yararlanması ve bunun üstündeki eğitimin kişilerin yeteneklerine göre ve kalkınmanın gerektirdiği alan ve sayılarda sağlanması yolu ile kişi ve toplum ihtiyaçlarının bağdaştırılması esas alınmıştır.

1442. Eğitim sisteminin toplumun bütününden bağımsız olarak ele alınması ve geliştirilmesi imkânsız olduğu halde, planlı dönem uygulamasında eğitim sistemi ile diğer ekonomik ve sosyal sistemler arasındaki ilişkiye gereken ağırlık verilmemiştir.

1443. Milli Eğitim Bakanlığında başlatılan "Eğitim Reformu" çalışmaları, mevcut eğitim sisteminin yukarıda belirtilen sakıncalarını giderme ve yenilikler getirme yönünde çaba göstermesine rağmen, bu çalışmaların genel kalkınma plânı ve ilişki kurulmadan yürütülmesi nedeniyle bütünlüğe kavuşamamıştır.

1444. Eğitim planlamasında üretim-insangücü-eğitim sistemleri arasında ve kişilerin talepleri, bölgeler, gelir grupları ve eğitimin muhtevası arasındaki dengenin sağlanması zorunlu olmaktadır.

TABLO: 548/a - Birinci Plânda Eğitim Kademelerinde Öğrenci Sayıları,
(a) Hedefleri ve Gerçekleşmeler (1963-1967)

	1963-1964			1964-1965		
	Plan hedefi	Gerçek- leşme	Fark	Plan hedefi	Gerçek- leşme	Fark
Eğitim Kademeleri	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
İlkokul	3567	3535	- 32	3859	3743	- 116
Ortaokul	387	352	- 35	401	366	- 35
Liseler	96	101	+ 5	96	96	0
Lise seviyeli teknik okul	17	20	+ 3	20	21	+ 1
Mesleki lise (öğretmen okulları dahil)	43	48	+ 5	53	52	- 1
Teknik yüksek öğretim	11	13	+ 2	13	16	+ 3
Genel yüksek öğretim	52	64	+ 12	55	68	+ 13

Kaynak: Devlet Plânlama Teşkilâtı

(a) Birinci Planda hedefler öğrenci sayıları ve İkinci Planda yeni kayıtlar olarak verildiğinden, iki plandaki gerçekleştirmeleri aynı tanımlarla karşılaştırmak mümkün olmamaktadır.

TABLO: 548/a - Birinci Planda Eğitim Kademelerinde Öğrenci Sayıları, (a)
Hedefleri ve Gerçekleşmeler (1963-1967) devamı

	1965-1966			1966-1967			1967-1968			(Bin)
	Plan hedefi	Gerçekleşme	Fark	Plan hedefi	Gerçekleşme	Fark	Plan hedefi	Gerçekleşme	Fark	
<u>Eğitim kademeleri</u>	<u>(7)</u>	<u>(8)</u>	<u>(9)</u>	<u>(10)</u>	<u>(11)</u>	<u>(12)</u>	<u>(13)</u>	<u>(14)</u>	<u>(15)</u>	
İlkokul	4141	3906	- 235	4432	4190	- 242	4736	4492	-244	
Ortaokul	426	407	- 19	455	518	+ 63	480	561	+ 81	
Liseler	97	103	+ 6	102	127	+ 25	107	145	+ 38	
Lise seviyeli teknik okul	25	25	0	30	34	+ 4	42	36	- 6	
Mesleki lise (öğretmen okulları dahil)	66	65	- 1	74	72	- 2	81	78	- 3	
Teknik yüksek öğretim	15	19	+ 4	20	25	+ 5	27	33	+ 6	
Genel yüksek öğretim	57	79	+ 22	57	84	+ 27	61	92	+ 31	

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilâtı

(a) Birinci Planda hedefler öğrenci sayıları ve İkinci Planda yeni kayıtlar olarak verildiğinden, iki plandaki gerçekleştirmeleri aynı tanımlarla karşılaştırmak mümkün olmamaktadır.

TABLO: 548/b- İkinci Planda Eğitim Kademelerinde Öngörülen Yeni Kayıtlar Gerçekleşme

	1968-69		Gerçekleşme					1969-70		(Bin)			
	Ders yılı Yeni Kayıt Hedefi							Ders yılı Yeni kayıt hedefi					
			Kamu	Özel	Toplam	Fark				Kamu	Özel	Toplam	Fark
	(1)		(2)	(3)	(4)	(5)		(6)		(7)	(8)	(9)	(10)
İlkokullar	980.0		980.0	4.7	984.7	+4,7		1000.0		892.8	5.8	898.6	-101.4
Ortaokullar	227.0		230.4	8.0	238.4	+11,4		275.0		268.4	9.0	277.4	+ 2,4
Köy Ebe okulları	2,0		1,1	-	1,1	-0,9		1,7		2,0	-	2,0	+ 0,3
Liseler	60,0		71,0	6,4	77,4	+17,4		65,0		80,9	7,7	88,6	+ 23,6
Ticaret liseleri	5,0		7,6	0,2	7,8	+2,8		7,8		8,6	0,2	8,8	+ 2,0
İlköğretmen okulları I	8,0		4,3	-	4,3	-3,7		-		-	-	-	-
İlköğretmen okulları II	17,0		15,6	-	15,6	-1,4		18,0		17,0	-	17,0	- 1,0
Tarım Okulları (Hayvan sağlığı)	0,2		0,2	-	0,2	-		0,3		0,2	-	0,2	- 0,1
Tarım Okulları (tarım meslek)	0,7		0,9	-	0,9	+0,2		0,8		1,3	-	1,3	+ 0,5
Tarım okulları (orman tekniker)	0,2		0,1	-	0,1	-0,1		0,2		0,1	-	0,1	- 0,1
Sağlık Kolejleri	2,0		1,4	0,1	1,5	-0,5		3,0		1,6	0,2	1,8	- 1,2
Teknisyen okulları	8,0		-	-	-	-8,0		10,0		1,7	-	1,7	- 8,3
Eğitim Enstitüleri	4,6		2,6	-	2,6	-2,0		4,0		1,8	-	1,8	- 2,2
Teknik yüksek öğretim	7,8		3,3	7,5	10,8	+3,0		9,3		3,8	6,7	10,5	+ 1,2
Fizik-KimyaYüksek öğretim	1,6		1,2	1,8	3,0	+1,4		1,6		2,0	0,1	2,1	+ 0,5
Tarım yük.öğ.(tarım)	0,7		0,7	-	0,7	-		0,8		0,6	-	0,6	- 0,2
Tarım yük.öğ.(veteriner)	0,3		0,1	-	0,1	-0,2		0,4		0,1	-	0,1	- 0,3
Tarım yük.öğ.(Orman)	0,4		0,2	-	0,2	-0,2		0,4		0,2	-	0,2	- 0,2
Sağlık yüksek öğretim (Tıp)	1,7		1,3	-	1,3	-0,4		2,2		1,3	-	1,3	- 0,9
Sağlık yük.öğr.(dişçilik)	0,6		0,2	0,5	0,7	+0,1		0,6		0,3	0,5	0,8	+ 0,2
Sağlık yük.öğr.(Eczacılık)	0,7		0,4	2,5	2,9	+2,2		0,7		0,4	2,4	2,8	+ 2,1
Genel yüksek öğretim	-		15,6	3,6	19,2	-		-		14,8	5,0	19,8	-

TABLO: 54E/b: (Devamı)

	1970-1971 ders yılı yeni kayıt hedefi					1971-1972 Yılı yeni kayıt hedefi					1972-1973 ders yılı yeni kayıt hedefi				
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)				
İlkokullar	1170,0	934,7	4,9	939,6	-230,4	1270,0	979,1	4,4	983,5	286,5	1000,0				
Ortaokullar	390,0	315,9	7,4	323,3	-66,7	361,0	322,1	7,1	329,2	-31,8	366,0				
Köy Ebe Okulları	2,0	1,9	-	1,9	-1,0	2,0	-	-	-	-	2,0				
Liseler	82,0	84,0	5,7	89,7	+7,7	101,0	85,9	5,3	91,2	9,8	123,0				
Ticaret Liseleri	9,8	11,2	0,2	11,4	+1,6	12,0	12,9	-	12,9	+0,9	15,0				
İlköğretmen okulları I	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-				
İlköğretmen Okulları II	18,0	17,4	-	17,4	-0,6	20,6	16,8	-	16,8	-3,8	22,8				
Tarım okulları (Hayvan Sağlığı)	0,5	0,1	-	0,1	-0,4	0,6	-	-	-	-0,6	0,7				
Tarım okulları (Tarım Meslek)	0,5	1,2	-	1,2	+0,3	1,0	1,2	-	1,2	+0,2	1,0				
Tarım okulları (Orman Tekniker)	0,3	-	-	-	-0,3	0,4	-	-	-	-0,4	0,4				
Sağlık Kolejleri	4,7	1,7	0,1	1,8	-2,9	6,6	1,9	-	1,9	-4,7	8,3				
Teknisyen okulları	13,5	1,9	-	1,9	-11,6	17,0	1,6	-	1,6	-15,4	21,6				
Eğitim Enstitüleri	8,8	2,8	-	2,8	-6,0	10,6	-	-	-	-	13,0				
Teknik Yüksek Öğretim	11,2	4,3	7,2	11,5	+0,3	13,5	-	-	-	-	16,5				
Fizik-Kimya Yüksek Öğretim	1,7	2,3	-	2,3	+0,6	1,8	-	-	-	-	1,9				
Tarım yüksek öğretim (tarım)	0,9	0,6	-	0,6	-0,3	1,0	-	-	-	-	1,0				
Tarım yüksek öğretim (Veteriner)	0,5	0,2	-	0,2	-0,3	0,6	-	-	-	-	0,7				
Tarım Yüksek Öğretim (Orman)	0,5	0,2	-	0,2	-0,3	0,5	-	-	-	-	0,6				
Sağlık Yüksek Öğretmen (Tıp)	2,8	1,2	-	1,2	-1,6	3,5	-	-	-	-	4,3				
Sağlık Yüksek Öğretim (dişçilik)	0,7	0,3	0,7	1,0	+0,3	0,8	-	-	-	-	0,9				
Sağlık Yüksek Öğretim(Eczacılık)	0,7	0,3	2,9	3,2	+2,5	0,8	-	-	-	-	0,9				
Genel Yüksek Öğretim	-	14,8	4,7	19,5	-	-	-	-	-	-	-				

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı

(a) 1971-1972 yılı için yüksek öğretimde, genel yüksek öğretim dışında, yeni kayıt hedefi 33 100 dür. Gerçekleşme genel yüksek öğretim dahil olarak 31 566 olmuştur.

2. EĞİTİM SİSTEMİNİN İÇ YAPISI:

1445. Planlı dönemde, diğer sistemlerle ilişkisi gereğince kurulamayan eğitim sistemi, ayrıca örgün ve yaygın eğitim sistemleri arasında ve bu sistemlerin kendi içindeki bütünlüğünü ve çalışma hayatındaki insangücünün bilgi düzeyini yükseltici, ya da yenileyici biçimde sürekliliğini de sağlamaktan uzak kalmıştır.

1446. Eğitim sistemi örgün ve yaygın eğitim olmak üzere iki ana alt sistemden oluşmaktadır. Örgün eğitim sistemi okul öncesi eğitim, 5 yıllık temel eğitim, 3 yıllık orta öğretim I. devre (Orta okullar), 3 yıllık (bazı teknik ve mesleki okullarda 4 yıllık) genel, mesleki ve teknik orta öğretim II. devre, çeşitli sürelerdeki orta öğretim üstü okullar ve 3-6 yıllık yüksek öğretim kademelerinden meydana gelmiştir.

1447. Örgün eğitimin ilk kademesi olan temel eğitim 5 yıllık süreyi kapsamaktadır. Bu süre içinde çevre ve yaşama düzeyine uygun ve kişilere maharet kazandıracak bir eğitim verme imkânı bulunmadığından eğitim teorik düzeyde kalmaktadır. Oysa bu kademeyi bitirenlerin yüzde 52 si doğrudan doğruya çalışma hayatına katılmaktadır. Böylece örgün ya da yaygın eğitim sistemi içinde temel eğitimden geçen kişilere maharet kazandıracak bir kademelerin bulunmaması sistemin en önemli bir eksikliği olarak ortaya çıkmaktadır.

1448. Orta öğretim I. devre, büyük ölçüde temel öğretimde verilen bilgilerin genişletilerek tekrarından ibaret eğitim programları ile maharet kazandırıcı olmaktan uzak kalmış, ağırlıkla genel üst öğrenimi besleyici bir kademe olmuştur.

1449. Orta öğretim II. devrede kalkınmanın gerektirdiği orta seviyeli (teknisyen) insangücünün yetiştirilmesi esas olduğu halde, genel öğretimde (liseler) yığılmalar olmuştur.

1450. Orta öğretimle yüksek öğretim arasındaki bazı meslek okulları az sayıda ve değişik türlerde devam etmiş, eğitim sistemi içindeki yerleri sınırlı kalmıştır.

1451. Eğitim sisteminde temelden başlayan düzensizlikler ve özellikle orta öğretim kademesinin meslek elemanı yetiştirecek düzeye getirememiş olması, belli dallarda yüksek seviyeli insangücü yetiştirmesi esas olan yüksek öğrenimde gereksiz yığılmalara neden olmuş, talebin karşılanamaması özel yüksek okulların açılmasına yol açmış, yüksek öğretimde insangücü gerekleri dışındaki dallarda kapasite yaratılmıştır. Öte yandan yüksek öğretim, uygulayıcı eleman yetiştirme konusunda başarısız kalmış ve teorik bilgisi ağır basan elemanlar yetiştirme yönünde yoğunlaşma eğilimi göstermiştir.

1452. Mesleki-Teknik yaygın eğitim, örgün eğitim dışında kalan kişilerin mesleki beceri edinecekleri tek imkân ve ekonomik gelişmenin kısa sürede gerektirdiği insangücünü esnek programlarla yetiştirme ve çalışma hayatı içindeki insangücünün bilgisini yenileme aracı olarak gereken ölçüde geliştirilememiş, fonksiyonel bir niteliğe kavuşturulamamıştır.

3. EĞİTİM SİSTEMİNİN NİTELİK VE FIRSAT EŞİTLİĞİ YÖNÜNDEN GELİŞMESİ:

(1) NİTELİK:

1453. Planlı dönemde bütün eğitim kademelerinde öğretim programları ve yöntemleri öğrencide bilgiye dayanan düşünme, beceri ve yaratıcılık yeteneğini geliştirecek, öğrendiğini çalışma hayatında uygulamasını ve yenilikleri devamlı olarak izlemesini sağlayacak şekilde düzenlenmiştir. ./...

1454. Planlı dönemde yoğunlaşan çabalara rağmen, eğitimin bütün kademelerinde ders araçları ve gereçleriyetersizliği sorunu süregelmektedir.

1455. Milli Eğitim Bakanlığı ve eğitimle ilgili diğer kuruluşların idari yapıları ve personel durumları Plan ve programlarda öngörülen eğitim politikalarının uygulanması için gerekli iç planlama, program geliştirme ve benzeri işlemlerin yapılmasını sağlamaktan uzak bulunmaktadır.

1456. Öğretmen sayıları artmakla beraber, bazı kademelerde yeterli sayılara varılamamış, öğretmenlerin bölgelerarası dengeli dağılımı, yeni ihtiyaçlara cevap verecek hizmet içi eğitimleri sağlanamamıştır. Belli dallar için süratle öğretmen yetiştirecek esnek bir sistem bulunmamaktadır.

1457. Öğrenci/öğretmen oranlarında ilk ve yüksek öğretimde bir ölçüde iyileşme sağlanmakla beraber, diğer eğitim kademelerinde ve bölgelerarasında bu oranın yüksekliği süregelmektedir.

1458. Eğitim kademelerinde genellikle öğrenci/derslik oranları uluslararası standartların gerisinde bulunmakta, ancak bu konuda alanların rasyonel kullanılması ile ilgili yeterli çalışmalar yapılmamış bulunmaktadır.

1459. Planlı dönemde örgün ve yaygın eğitim alt sistemleri ve eğitim kademeleri arasında yatay ve dikey geçişlerde yeterli bir gelişme sağlanamamıştır. Bütün eğitim sisteminde yöneltme yöntemi uygulanmadığından genel ve akademik eğitim kanalında gereğinden çok yığılma olmuş, mesleki ve teknik öğretim kanalındaki öğrenciler ise yetenek ve seçmelerden çok sosyo-ekonomik şartların sonucunda bu alana yönelmişlerdir.

1460. Eğitim kurumları ve eğitim programları ile iş piyasası ve çalışma hayatı arasında ilişki kurulamamış, bu nedenle eğitimin fonksiyonel olması sağlanamamıştır.

Birinci ve İkinci Plan döneminde eğitim yatırımlarının gelişmesi Tablo 549 da gösterilmiştir.

1461. Uygulamada eğitim yatırımlarının öngörülen seviyede tahsis edilememesi ve gerçekleşmenin düşük olması eğitim hedeflerinin karşılanmasında güçlükler yaratmıştır. Eğitim yatırımlarının gerçekleşmesindeki geri kalmaların nedenleri yatırımların uygulamada planlanan hedeflerden sapması, programlarda tespit edilen maliyet sınırları içinde gerçekleşmemesi ve programlanan sürede tamamlanmamasıdır.

TABLO: 549- Birinci ve İkinci Planda Mahalli İdareler Hariç
Kamu Eğitimi Yatırımları

Yıllar	Hedef (1)	Program (2)	Açık (3)
1963	1129,1	1184,4	+ 55,3
1964	1269,3	1301,7	+ 32,4
1965	1236,8	1189,4	- 47,4
1966	1228,6	1311,8	+ 83,2
1967	1573,0	1484,3	- 88,7
	6436,8	6471,6	+ 34,8
1968	1925,7	1654,5	- 271,2
1969	2039,3	1592,9	- 446,4
1970	2266,9	1527,7	- 739,2
1971	2717,9	1389,9	- 1328,0
1972	2718,4	1528,2	- 1190,2
	11668,2	7693,2	- 3975,0

Kaynak: Devlet Plânlama Teşkilâtı

1462. Planlı dönemde eğitim yapılarında eğitimin niteliğini etkilemeyecek tasarruf sağlayan standartların tespiti ve bütün eğitim birimlerinde maliyet indirimi çalışmaları öngörülmüş ancak bu konuda yeterli gelişme sağlanamamıştır (1).

1463. Eğitim hedeflerinin gerçekleştirilmesinde yatırım yönünden sözü edilen darboğazlar yanında mevzuat ve organizasyon tıkanıklıkları ve özellikle yatırımlarla cari harcamalar arasındaki paralelliğin kurulmamış olması önemli bir etken olmaktadır. Bunun sonucunda birçok tamamlanmış tesis cari gider yetersizliğinden işletmeye açılmamıştır.

(2) EĞİTİMDE SOSYAL ADALET VE FIRSAT EŞİTLİĞİ:

1464. Planlı dönemde eğitimde sosyal adalet ve fırsat eşitliği yöresel dengeyi sağlamak üzere nüfuslarının azlığı nedeniyle ilk okul açılması uygun olmayan köyler için yatılı bölge okulları açılması, yüksek öğretim kurumlarının yurt düzeyinde dengeli dağılımı, yetenekli ve dar gelirli öğrencilere kredi, burs ve parasız yatılılık sağlanması, kız öğrencilerin toplam öğrenciler içindeki oranının arttırılması konusundaki sınırlı çabalarla yerine getirilmeye çalışılmıştır.

(1) Bu çalışmalar her tip ve kademedeki okul için gerekli alanların nitelik ve nicelik yönünden açık olarak tanımlanması, müfredat programı alan öğrenci ilişkilerini rasyonel ölçüde dikkate alan programların hatırlanması, yapılarda tasarruf sağlayacak standart ve malzemelerin araştırılmasıdır.

./..

II. UZUN DÖNEMLİ GELİŞME YÖNÜ:

1. GENEL İLKELER:

1465. Eğitim politikası, kalkınma politikasının bir bölümü olarak kalkınmanın hedefleriyle tutarlı bir şekilde ele alınacaktır. Genel kalkınma hedeflerine uygun olarak eğitimin amacı tüm vatandaşlara ortak temel eğitim sağlama ve uzun önemli kalkınma hedeflerini gerçekleştirecek nitelik ve nicelikteki insangücünü yetiştirmektir. 1995 yılına kadar uzanan bir süreyi kapsayan kalkınma stratejisinde sanayileşme büyük ağırlık taşıdığından eğitim sisteminin bir yandan büyüklüğü ve yapısı üretim sistemi ve insangücü gereklerine göre belirlenecek, öte yandan muhtevası vatandaşları sosyal ve kültürel alanda Atatürk ilkeleri ve milli gereklere uygun bir şekilde yetiştirecek bir yapıya kavuşturulacaktır.

Buna göre eğitim sistemi yeniden düzenlenecek ve bu düzenlemede şu ilkeler gözetilecektir.

(1) Temel eğitim ve insangücü gereklerine yönelmiş diğer eğitim kademelerinde, eğitim programları, toplum şuurunu artırmak ve kalkınma çabalarına katkıda bulunacak bilgi ve beceri gücüne ve Atatürkçü yaklaşıma sahip bireylerin yetiştirilmesi amacına dönük olarak düzenlenecektir.

(2) Eğitim bir bütün ve devamlı bir süreç olarak ele alınacak, bundan örgün ve yaygın eğitim sistemleri arasındaki bütünlük ve üretim sürecinde bulunan kişilerin bilgilerinin yenilenmesi şeklindeki eğitim sürekliliği ilkesi anlaşılabacaktır.

(3) Eğitim sistemi en alt kademelerinden itibaren tüm fertlere modern sanayileşmenin gerektirdiği vasıfları kazandırarak çalışma hayatına katabilecek bir yapıya kavuşturulacak, eğitimle üretim arasında tam bir ilişki kurularak çeşitli aşamalarda üretim sisteminin gerektirdiği teknoloji uygulayan ve teknolojiyi ülke koşullarına uyduran yahut üreten araştırmacı elemanlar yetiştirilecektir.

(4) Eğitim kademelerini bitirenlerin üretim süreci ve çalışma hayatında istihdam durumları devamlı olarak izlenecek, bu kesimdeki ihtiyaçlara göre eğitim sistemi dinamik bir biçimde geliştirilerek eğitimde değişen şartlara uyabilecek emeklilik sağlanacaktır.

(5) Eğitim sistemi ülke çapında insangücü ihtiyaçlarına göre düzenlenmekle beraber, eğitim kurumlarının yurt düzeyine dengeli dağılımı ile yetenekli ve dar gelirli fertlerin eğitimden yararlanmalarında sosyal adalet ve fırsat eşitliği olanaklarına kavuşturulması gözetilecektir. Üçüncü Beş Yıllık Plan döneminde bütün orta öğretim kademesindeki öğrencilerin yüzde dördünü kapsayacak parasız yatılılık imkanından teknik lise öğrencilerinin yararlanmasına ağırlık verilecektir. Özellikle uygulamaya dönük eğitim programlarının düzenlenmesinde yakın çevre şartları dikkate alınacaktır.

(6) Bütün eğitim kademelerinde niteliğin yükseltilmesi için öğretim program ve yöntemlerinin devamlı olarak yenilikleri yansıtan yönde geliştirilmesi, eğitim araçlarının uluslararası standartlara uygun sayı ve nitelikte temini, öğrenci/öğretmen ve öğrenci/derslik oranlarının modern standartlara ulaştırılması için yeterli sayıda öğretmen yetiştirilmesi ve bunun için gerekli fiziki yatırımın, yatırımlarda tasarrufu sağlayacak ve araştırmalar sonucu saptanacak standartlara uygun olarak, yapılması gerçekleştirilecektir.

./..

(7) Milli Eğitim Bakanlığı başta olmak üzere tüm eğitim örgütlerinin, öngörülen uzun dönemde eğitim gelişmelerini etkili olarak uygulayacak ve yurt düzeyine yayacak biçimde yeniden düzenlenmeleri sağlanacaktır. Milli Eğitim Bakanlığının gereğinden çok büyümüş, karmaşık ve fonksiyonel olmayan merkez örgütünün idari ilkelere göre fonksiyonel birimler halinde gruplandırılması yolu ile Planın öngördüğü yönde karar alma ve uygulama faaliyetleri geliştirilecektir. Eğitim örgütünde yapılacak yeniden düzenlemeler; araştırma-geliştirme temeline dayanan, devamlı olarak yenilikleri izleme ve ülke koşullarına uyanları seçip uygulamaya geçirme çabaları olarak ele alınacaktır.

(8) Eğitim yatırımlarından umulan yararın elde edilebilmesi için eğitim yapılarında her kademedeki ülke koşullarına uygun kapasite, ölçek alan kullanış ve maliyet standartları geliştirilecek ve Plan dönemi içinde uygulamaya konulacaktır.

1466. Bu amaçla Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde her eğitim kademesi için Plan döneminde yeniden şekillenecek eğitim programlarına dayalı ihtiyaç programları geliştirilecek, uygulamalarda fizik yapı ile eğitim bünyesi arasındaki karşılıklı etkilenmeyi izleyerek program ve proje geliştirme önerileri hazırlayacak bir birim teşkil edilecektir. Kamu yatırımı talep etmeksizin dernekler ve özel kuruluşlarca yapılan eğitim yatırımlarında da kamu standartlarına uygunluk sağlanacaktır.

2. UZUN DÖNEMDE ÖNGÖRÜLEN EĞİTİM SİSTEMİ:

1467. Yukarıda belirtilen amaçlara ulaşılabilmesi için 1995 yılına kadar eğitim sistemi aşağıda açıklanan şekilde geliştirilecektir. (Şekil 26) Bu oluşumun aşamaları ve bunu sağlayacak politika düzenlemeleri eğitim kademeleri ile ilgili bölümlerde açıklanmıştır.

(1) ÖRGÜN EĞİTİM:

(a) Okul öncesi eğitim:

1468. Kaynakların sınırlılığı nedeniyle okul öncesi eğitimin de 1995 yılına kadar Milli Eğitim Bakanlığı ve ilgili diğer kuruluşların çabaları bir model geliştirme ölçeğinde olacak ve bu model çerçevesinde özel sektör teşvik edilecektir.

Şekil: 26/b

GENEL LİSE

Fen
Edebiyat

TEKNİK LİSE

Makina
Motor
Elektrik-Elektronik
Yapı
Kimya
Maden-İzabe
Teknik Resim
Teknik Resim
Dokuma
Harita-Kadastro
Matbaa

TİCARET MESLEK LİSESİ

Maliye-Muhasebe
Ticaret-Büro Hiz.
Kooperatifçilik
Sekreterlik

KIZ MESLEK LİSESİ

Giyim-Konfeksiyon
El Sanatları
Diyet-Beslenme
Çocuk Bakımı+Eğitimi
Kurs Öğretmenliği

OTELCİLİK-TURİZM MESLEK LİSESİ

Otel-Turizm İşletmesi

İLKÖĞRETİM OKULLARI

YÜKSEK ÖĞRETİM

TARIM MESLEK LİSESİ

Tarım Teknisyeni
Ev Ekonomisi
Hayvancılık ve Sağlığı
Balıkçılık-Su Ürünleri

ORMAN MESLEK LİSESİ
Orman Ürünleri Teknisyeni
Orman Teknisyeni

SAĞLIK MESLEK LİSESİ
Hemşirelik
Sağlık Memuru
Laborant
Çevre Sağlığı

KONSERVATUVAR

İMAM HATİP OKULU

ÜNİVERSİTE

1 2 3 4 5 6
Ön Lisans Lisans üstü
Tıpta Lisans

Lisans

YÜKSEK OKUL

1 2 3 4

1. Ön lisansla teknik ve mesleki yardımcı eleman yetiştirilecektir.
2. Ön lisans üstüne 2 yıl sonunda lisans mezunu verilecek bunlar uygulayıcı meslek ve teknik elemanlar olacaklardır. (Tıp için lisans süresi 6 yıldır.)
3. Lisans üstüne 1-2 yıllık yüksek lisansla araştırmacı, tasarımcı, teknoloji üretici eleman yetiştirilecektir.
4. Lisans üstü eğitimden sonraki doktora eğitimi ile daha ileri düzeyde araştırmacı, tasarımcı, teknoloji üretici eleman ve yüksek öğretime öğretim üyesi yetiştirilecektir.

1. Temel ve Orta Öğretim için öğretmen yetiştiren okullar
2. Belli alanlara eleman yetiştiren yüksek okullar (Sağlık idaresi Yüksek Okulu gibi 3-4 yıl)
3. Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademileri yeniden düzenlenecek ilk 2 yıl sonunda ara eleman, 4 yıl sonunda uygulayıcı mühendis yetiştirilecektir.
4. İktisadi ve Ticari İlimler Akademileri aynı şekilde ilk iki yılda yardımcı eleman 4 yıl sonunda ise uygulayıcı meslek elemanı yetiştireceklerdir.

(b) Temel Eğitim:

1469. 7-14 yaş grubunu kapsayan ve ilk beş yılı zorunlu olan sekiz yıllık temel eğitimin birinci dönemi 1977 de çağ nüfusunun yüzde 100 ünü, ikinci dönemi 1995 yılında çağ nüfusunun yüzde 75 ini kapsayacak biçimde düzenlenecektir.

1470. Temel eğitim okuma-yazma ve vatandaşlık eğitimi yanında bu kademeyi bitirenlerin üretim sürecinde yararlanacakları, çevrenin ekonomik hayatına dönük meslek ve beceri programları ile desteklenecektir. Çalışma Hayatı ve üst eğitim kademeleri için daha üstün bilgi ve becerilerle donatılmış kişilerin yetiştirilmesi sağlanacaktır. Bu kademede yöneltme yöntemi uygulanarak, öğrencilerin yeteneklerine göre bir üst eğitim kurumuna devamları sağlanacaktır.

1471. Bu kademe üstünde sağlanan eğitim olanaklarından yararlanmada fırsat eşitliği ilkesi gözetilecek, bunun için seçmeler burs ve yatılılık sistemleri yeniden düzenlenecektir.

(c) Orta Öğretim:

1472. Orta öğretim genel, teknik ve meslek liselerinden oluşacak, temel eğitimin ikinci döneminde öğrenciler kabiliyetlerine uygun olarak bu dallara yönettileceklerdir. İnsangücü gereklerine göre mesleki ve teknik liselerde kapasite artışı sağlamak için bu okulların nitelikleri yükseltilecek, öğrencilere kendi alanlarında yüksek öğrenime devam etme olanağı sağlanacaktır.

1473. Ancak, bu kademedeki mesleki ve teknik liselerden tam anlamıyla ve kalkınma çabalarında çok önemli yeri olan orta seviyeli (teknisyen) insangücü ihtiyaçlarını karşılayacak eleman sağlanması esas olduğundan, bu okulların öğretim programları düzenlemeleri ile genel lise paraleline getirilmesinden önemle kaçınılacak, yüksek öğretime geçiş sınavları eğitim türüne göre düzenlenerek, okulların mesleki ve teknik nitelikleri korunacaktır.

1474. Bu okulları bitirenlerin büyük ölçüde kendi alanlarında çalışmalarını sağlamak için çalışma koşulları, özellikle istihdam, ücret ve personel politikalarında düzeltmeler yapılacaktır. Genel, mesleki ve teknik liselerin ilk yıllarında aynı oranda kültür programları uygulanarak, birinci yıl sonunda yanlış yapılan seçmeleri düzeltmek için okullar arasında geçişlere imkan verilecektir. Ancak bu geçişlerin insangücü planlarını bozacak seviyeye yükseltilmesinden kaçınılacaktır. Bu dönemdeki eğitim 1995 de çağ nüfusunun yüzde 45 i için sağlanacaktır.

(d) Orta Öğretim üstü kurslar:

1475. Genel olarak orta ve yüksek öğretim arasında bir eğitim kademesine gerek duyulmamaktadır. Ancak bazı meslek dallarında ivedilikle yetiştirilmesi gereken insangücü için orta ve yüksek öğretim arasında geçitli kurslara yer verilecektir.

(e) Yüksek Öğretim:

1476. Yüksek öğretim bir kanadıyla üst seviyeli uygulayıcı insan gücünü diğer kanadıyla bilimsel araştırma alanları için araştırıcı yüksek öğrenim için eğitici, üretim ve hizmet süreci için yüksek sevk ve idareci yetiştiren bir eğitim kademesi olarak ve kalkınmanın çeşitli aşamalarındaki ihtiyaçlara süratle cevap verebilecek bir esneklikte düzenlenecektir. Yüksek öğretim, insangücü gereklerine göre planlandığı

için, orta öğretimden yüksek öğretime geçişte bir sınav barajı bulunacak, ancak mesleki ve teknik öğretimi bitirenlerden üstün yeteneklilerin de kendi alanlarında yüksek öğretime devamını sağlamak üzere mevcut sınav sistemi yeniden düzenlenecektir. Yüksek öğretim kademesinde 1-2 yıllık ve mesleklere uygulayıcı eleman yetiştiren bölümler kurulacaktır.

1477. Eğitim sisteminin ilk kademelerinden itibaren uygulanacak olan iki kanaldan uygulayıcı ve tasarımcı (Bilgi üretici-araştırmacı) yetiştirme ilkesi yüksek öğretimde de 1-2 yıllık eğitim, ve 4 yıllık yüksek öğretim kademeleriyle uygulayıcı; lisans üstü eğitimle de tasarımcı yetiştirme biçiminde sürdürülecektir.

1478. Eğitim sisteminin tümünde getirilen yeniliklerin yüksek öğretim kademesine de tutarlı bir biçimde yansıtılması için, ülke çapında biryüksek öğretim politikası uygulanacak, bunun için de yüksek öğretim kademesinde süratle örgütsel düzenleme sağlanacaktır.

(2) YAYGIN EĞİTİM:

1479. Yaygın eğitim, örgün eğitimde kısa sürede yetiştirilemeyen ve ekonomik kalkınmanın süratle gerektirdiği insangücünü yetiştirmek üzere ve örgün eğitimde bir bütünlük sağlayacak şekilde düzenlenecek, örgün eğitim dışı kalmış kişilere beceri kazandıracak tek imkân olarak, üzerinde önemle durulacaktır.

1480. Temel eğitimin ilk beş yılını ya da tümünü bitirip bir üst öğrenime devam etmeyen kişiler için çeşitli sürelerde ve modüller biçiminde (3,6,9,12 veya daha çok ay) düzenlenecek pratik sanat, pratik sağlık pratik tarım okulları kurulacaktır. Üretim içinde de iş öncesi ve işbaşında hizmet içi eğitimi bu okullara paralel olarak geliştirilecek, üretim sürecindeki ya da dışındaki kişiler eğitimleri için her iki imkândan da yararlanacaklardır. Bu iki imkân insangücü gereklerinin yetişkin işçi (sanatkâr), kesimini sağlayacaktır.

1481. Pratik sanat okullarının çeşitli "modüllerini" bitiren öğrencilerden başarılı olanlar teknik liselerin hazırlık sınıflarını başarmak kaydı ile bu okullara geçebilecekleri gibi, doğrudan teknik liselere girmiş öğrencilerden hazırlık sınıfını başaramıyanların ikinci yıl pratik sanat okullarına geçmeleri sağlanacaktır. Orta öğretimi bitirenler, yine kısa süreli ve ivedilikle yetiştirilmesi gereken bazı meslek elemanlarını sağlamak için kurulan okullara devam edebilecekleri gibi, kuruluşların aynı paralelde kuracakları meslek ihtisas merkezlerinde de eğitilebileceklerdir. Orta öğretim ve onun üstündeki kısa süreli eğitimden geçen kişilerin, yeniden düzenlenecek yüksek öğretim baraj sınavından geçmek kaydı ile yüksek öğrenime devamlarına imkân sağlanacaktır. Yüksek öğretimi bitirenlerin de üretim süreci içinde bilgilerini yenileyici yaygın eğitim sistemi geliştirilecektir.

1482. Örgün eğitim, pratik sanat okulları gibi yarı örgün, yarı yaygın, eğitim ve üretim süreci içindeki eğitimin tümü arasında işbirliğini sağlayacak bir örgütlemeye gidilecektir.

3. EĞİTİM HEDEFLERİ:

1483. Öngörülen yeni eğitim sistemiyle yetiştirilecek elemanların eğitim kademeleri ve dallarına göre dağılımı ek kayıtlar biçiminde ilgili bölümlerde belirtilmektedir. Üçüncü Plan döneminde eğitim ./..

kademelerinde okul çağı nüfus, toplam öğrenci ve okullaşma oranları Tablo 550 de verilmektedir. Öngörülen sayısal gelişmenin gerçekleştirilmesindeki geri kalmalar genel kalkınma hedeflerine ulaşılmasını da engelleyeceğinden, bu konudaki çabalar yoğunlaştırılacaktır.

III. ULUSLARARASI KARŞILAŞTIRMALAR:

1484. Eğitim açısından uluslararası karşılaştırmalarda, eğitim kademelerine göre çağ nüfuslarının farklı olması, zorunlu eğitim süresindeki değişiklik nedeniyle orta öğretimde genel ve mesleki teknik eğitim ayrımı yapılmasındaki güçlük ve yüksek öğretimde de çok değişik süre ve nitelikte kuruluşlar bulunması nedeniyle zorluklarla karşılaşmaktadır:

1485. Örneğin Tablo 551 de Federal Almanya için orta öğretimde genel ve mesleki- teknik eğitim ayrımının hesaplanmasında genel eğitim çağ nüfusu 10-18 mesleki- teknik eğitim çağ nüfusu ise 13-17 olarak alındığından okullaşma oranı ayrı ayrı dallar için yüksek çıktığı halde orta öğretim ortalaması düşük çıkmakta, bu ise Türkiye'deki durumla (Genel ve mesleki teknik eğitim için 13-18 yaş grubu alınmaktadır) karşılaştırmada anlamlı olmamaktadır.

1486. Ayrıca öğretim programlarının yapısı karşılaştırılmadan, yasal karşılaştırma yanıltıcı olabilmektedir.

1487. Bu sakıncalarına rağmen Tablo 551 incelendiğinde, Avrupa Ekonomik Topluluğu ülkelerine göre Türkiye'deki okullaşma oranlarının belirli bir düşüklük gösterdiği görülmektedir.

1488. Gelişmiş ülkelerde ilkokullarda genellikle yüzde 100 okullaşma oranı sağlandığından ilköğretim tabloya dahil edilmemiştir.

1489. Tablo 552 de aynı sakıncaları taşımakla birlikte, orta öğretimde öğrencilerin genel ve mesleki -teknik eğitim alanları arasındaki dağılımında ele alınan ülkeler içinde Türkiye'nin İran ve Meksika'dan sonra en kötü durumda olduğunu ve öğrenci dağılımının mesleki- teknik eğitim alanından yana ivedilikle değiştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu da halen 61/39 olan orta öğretim genel/mesleki- teknik eğitim oranının 1977 de 55/45, 1995 de 35/65 olması şeklindeki Plan politikasını desteklemektedir.

Tablo: 550 - Eğitim Kademelerinde Okul Çağı Nüfus Toplam Öğrenci ve Okullaşma Oranları (1973-1978)

TEMEL EĞİTİM				ORTA ÖĞRETİM				
I. Kademe				II. Kademe				Genel Lise
Okul çağı Nüfus (7-12 yaş)	Toplam öğrenci	Okullaşma oranı (yüzde)	Okul çağı nüfus (13-15 yaş)	Toplam öğrenci	Okullaşma oranı (yüzde)	Okul çağı nüfus (16-18 yaş)	Toplam öğrenci	
Ders yıla- rı	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1973-1974	5770,2	5193,1	90,0	2642,2	1170,5	44,3	2471,9	326,2
1974-1975	5878,9	5408,5	92,0	2692,3	1208,8	44,9	2525,7	338,4
1975-1976	5988,8	5689,3	95,0	2743,3	1261,9	46,0	2579,0	345,6
1976-1977	6111,9	5928,5	97,0	2792,8	1343,3	48,1	2631,1	352,6
1977-1978	6242,7	6242,7	100,0	2843,0	1441,4	50,7	2681,8	359,4

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilâtı

Tablo: 550- Eğitim Kademelerinde Okul Çağı Nüfus Toplam Öğrenci ve Okullaşma Oranları (1973-978)
(Devamı)

Ders yılları	Mesleki Teknik Lise					Yüksek Öğretim	
	Okullaşma oranı (yüzde)	Toplam öğrenci	Okullaşma Oranı (yüzde)	Okul çağı nüfus (19-22 yaş)	Toplam öğrenci	Okullaşma oranı (yüzde)	
1973-1974	13,2	171,8	7,0	2935,0	208,0	7,1	
1974-1975	13,4	191,9	7,6	3053,4	232,0	7,6	
1975-1976	13,4	229,5	8,9	3149,0	252,0	8,0	
1976-1977	13,4	268,4	10,2	3231,4	275,0	8,5	
1977-1978	13,4	306,4	11,5	3306,3	298,0	9,0	

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilâtı

1490. Tablo 553 de Türkiye Cumhuriyeti'nin ve ülkeler ortasında 1955-1965 yılları arasında eğitimde eğitilmiş verileri ve eğitimde yetişmiş bir nüfus bulunmaktadır.

TABLE: 551 - Orta ve Yüksek

Ülkeler	Yıllar (1)	(2)
Federal Almanya	1955	15,7
	1967	27,2
Belçika	1954	30,3
	1966	29,6
Fransa	1954	21,5
	1966	37,6
İtalya	1953	8,1
	1967	39,0
Hollanda	1953	24,5
	1967	35,8
Lüksemburg	1955	19,0
	1966	30,2
Türkiye	1955	9,9
	1967	11,6

Kaynak: U.N., UNESCO, Devlet İstatistik Teşkilâtı

(a) Toplam her zaman genel ve mesleki eğitimi kapsamaktadır. Ancak nedeni bazı hallerde mesleki-teknik eğitimdeki yaş grubunu göstermektedir.

1490. Tablo 553 de Türkiyede eğitim harcamalarının yıllık artış oranının bu ülkeler ortalamasının altında bulunduğu, bu harcamaların 1955-1965 yılları arasında Gayrisafi Milli Hasıla ve Milli Gelire oranlarında bir iyileşme olduğu, ancak bu artışın, özellikle mesleki teknik eğitimde ağırlık verilmesi ve hızlı sanayileşmenin gerektirdiği insan gücünü yetiştirecek bir atılıma girişilmesi için yeterli olmadığı görülmektedir.

TABLO: 551 - Orta ve Yüksek Öğretimde Okullaşma Oranları

Ülkeler	Yıllar (1)	Orta öğretim			Yüksek öğretim
		Genel	Mesleki-Teknik	Toplam (a)	
		(2)		(3)	(4)
Federal Almanya	1955	15,7	58,3	49,0	3,7
	1967	27,2	56,7	58,5	9,6
Belçika	1954	30,3	30,4	60,7	3,7
	1966	28,6	48,3	76,9	10,3
Fransa	1955	21,5	6,7	28,2	5,0
	1966	37,6	12,0	49,6	12,7
İtalya	1955	8,1	8,8	16,9	3,1
	1967	35,0	35,3	70,1	14,2
Hollanda	1955	24,4	27,3	51,7	6,8
	1967	35,0	35,3	70,1	14,2
Lüksemburg	1955	19,0	18,6	37,5	3,6
	1966	30,2	22,0	52,0	22,5
Türkiye	1955	5,8	2,5	8,3	1,9
	1967	14,6	4,5	19,1	5,0

Kaynak: U.N., UNESCO, Devlet İstatistik Enstitüsü ve Devlet Planlama Teşkilatı

(a) Toplam her zaman genel ve meslek-teknik eğitim toplamlarına eşit değildir. Bunun nedeni bazı hallerde genel eğitimdeki yaş grubunun mesleki-teknik eğitimdeki yaş grubunu da kapsamasıdır.

Tablo : 552- Orta Öğretimdeki Öğrencilerin Genel ve Mesleki
Öğretim Dalları arasında Yüzde Dağılımı (1968)

ÜLKELER		Sayı (1)	Yüzde (2)
TÜRKİYE	Genel	849.533	79,8
	Mesleki-Teknik	214.013	20,2
	Toplam	1 063.546	-
İTALYA	Genel	2 365.059	67,7
	Mesleki-Teknik	1 124.556	32,3
	Toplam	3 468.915	-
B.ALMANYA	Genel	2 038.948	46,0
	Mesleki-Teknik	1 124.556	32,3
	Toplam	4 424.737	-
FRANSA	Genel	2 879.264	74,3
	Mesleki-Teknik	991.069	25,7
	Toplam	3 870.333	-
SSCB	Genel	4 440.000	51,0
	Mesleki-Teknik	4 261.500	49,0
	Toplam	8 701.500	-
YUGOSLAVYA	Genel	183.193	26,5
	Mesleki-Teknik	505.629	73,5
	Toplam	688.822	-
MEKSİKA	Genel	1 085.829	82,5
	Mesleki-Teknik	229.519	17,5
	Toplam	1 315.348	-
İRAN	Genel	781.507	96,8
	Mesleki-Teknik	25.118	3,2
	Toplam	806.625	-
LÜKSEMBURG	Genel	9.946	58,0
	Mesleki-Teknik	7.179	42,0
	Toplam	17.125	-
BULGARİSTAN	Genel	107.915	28,7
	Mesleki-Teknik	266.807	71,3
	Toplam	374.722	-

Kaynak: U.N., "Statistical Yearbook" 1970

TABLO: 553- Eğitim Harcamaları ve Milli Gelir Artışı

Ülkeler	Eğitim harcamaları- nın yıllık artış yüzdesi	Yurttiçi GSMH'nin yıllık artış yüzdesi (1955-1957)	Eğitim harcamaları		Milli gelir	
			GSMH'nin yüzdesi 1955-1965		yüzdesi 1955 - 1965	
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
B.Almanya	9,3 (1950-1966)	5,1	2,17	2,93	2,80	3,84
Belçika	9,3 (1957-1966)	4,4	3,11	3,68	3,98	4,79
İspanya	10,4 (1950-1966)	7,0	1,08	1,96	1,24	2,27
Fransa	11,0 (1952-1967)	4,9	2,83	4,55	3,73	6,05
Yunanistan	12,2 (1950-1966)	6,3	1,50	2,10	1,78	2,55
İtalya	13,7 (1957-1965)	5,3	2,98	5,19	3,79	6,48
Japonya	9,8 (1950-1965)	9,6	4,56	4,55	5,70	5,64
Hollanda	11,4 (1950-1967)	4,4	3,57	6,19	4,41	7,53
Portekiz	6,5 (1950-1965)	5,4	1,58	1,44	1,85	1,66
İngiltere	7,8 (1953-1965)	3,0	2,77	4,17	3,32	5,21
Yugoslavya	17,5 (1952-1967)	8,5	2,22	4,33	2,47	4,68
Türkiye	9,5 (1950-1967)	4,6	2,17	3,76	2,50	4,37

Kaynak: OECD

IV. EĞİTİM YATIRIMLARI:

1491. Üçüncü Plan döneminde eğitime ayrılan ödenekler ve eğitim kademeleri arasındaki dağılım Tablo 554 de gösterilmektedir.

1492. Üçüncü Plan eğitim hedeflerine uygun olarak yatırımlar temel eğitimde ilk kademede yüzde 100, ikinci kademede yüzde 50 okullaşma oranını sağlayacak şekilde ayrılmış, mesleki-teknik eğitime verilen öneme paralel olarak orta seviyeli mesleki-teknik öğretime tüm eğitim yatırımlarının yüzde 30,6 sı ayrılmıştır.

1493. Yüksek öğretimde kısa sürede çok sayıda teknik ve mesleki eleman yetiştirilmesi için bu okullara ayrılan ödenek yüksek tutulmuştur.

./..

TABLO: 554- Eğitimde toplam yatırımlar

K o n u l a r	(1971 fiyatlarıyla) (Milyon TL.)		
	Birinci Plan	İkinci Plan gerçekleşme	Üçüncü Plan
	<u>Gerçekleşme</u> (1)	----- (2)	<u>Hedefi</u> (3)
Temel Eğitim			3 780,0
Lise (Genel)			430,0
Teknik Liseler			2 100,0
Meslek Liseleri			500,0
Pratik Sanat Okulları			2 000,0
Diğer Pratik Okullar			150,0
Genel YaygınEğitim			50,0
Üniversiteler			1 750,0
Yüksek Okul ve Akademiler			500,0
Bilimsel Araştırmalar			200,0
Kültür, Gençlik ve Spor			870,0
Diğer eğitim yatırımları			70,0
İkinci Plan Döneminden kalan projeler			1 600,0
T O P L A M	6 251,8	7,002,0(a)	14 000.0

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilâtı

(a) 1972 yılı tahmini olarak verilmiştir.

Not: Temel eğitim hedeflerine ulaşılması için 5 300,0 TL. gerekmektedir. Aradaki fark (1 520,0) yıllık program uygulamalarında diğer yatırımlarından doğacak tasarruflarla karşılanacaktır.

TEMEL EĞİTİM VE GENEL ORTA ÖĞRETİM

I. PLANLI DÖNEMDE GELİŞMELER:

1. OKUL ÖNCESİ EĞİTİM:

1494. Anne eğitiminden yoksun 3-6 yaşındaki çocukların eğitimi olarak ele alınan okul öncesi eğitimi ile ilgili çalışmalar plânlı dönemde sınırlı kalmıştır. Bununla beraber özel kesime örnek olması amacı ile Ankara, Adana (iki okul) Bolu, Gaziantep ve Zonguldak'ta olmak üzere 6 ana okulu açılmıştır. 1970-1971 Öğretim yılında ana sınıflarının sayısı da 118 olmuştur.

1495. 6 ana okulunda 1970-1971 öğretim yılında 29 öğretmen ve 569 öğrenci, 118 ana sınıfında da 118 öğretmen ve 2 444 öğrenci bulunmaktadır.

1496. Bu dönemde ana okulu açılması konusunda özel kesimde gelişmeler olmuş 1970-1971 öğretim yılında yabancı ve azınlık özel ana okulları hariç özel kesime ait ana okullarının sayısı 70 olmuştur.

2. İLK ÖĞRETİM:

(1) SAYISAL GELİŞME:

(a) Öğrenci ve derslik sayılarındaki gelişmeler:

1497. İlköğretimde, İkinci Plan dönemi sonunda yüzde 100 olacağı tespit edilen okullaşma oranı hedefi gerçekleşmemiş, 1970-1971 yılında okullaşma oranı yüzde 84, toplam öğrenci sayısı 4 milyon 992 bin olmuştur (Tablo 555).

1498. Kır ve şehirde okul sayılarındaki gelişme Tablo 556 da gösterilmiştir. 1963 den 1971 yılına kadar okul sayılarında yüzde 38,5 oranında bir artış olmuştur.

1499. Tablo 3 de nüfus gruplarına göre okulsuz köy sayıları gösterilmektedir. Ancak bu sayılar değerlendirilirken kasaba, bucak ve köylerde bulunan toplam 34 837 okulun 16 037 sinin tek derslikli, 11 623 ünün de iki derslikli olduğu gözönünde bulundurulmalıdır. (Tablo 558).

1500. 1970-1971 öğretim yılında mevcut derslik sayısı 97 223 dür. Bunun 6 023 ü harap derslik olup 7 018 i geçici binalı okullara aittir. Ayrıca 1 153 derslik baraka okullarda bulunmaktadır.

TABLO: 555 - İlk Öğretimde Birinci Ve İkinci Plan Hedeflerinin Gerçekleşme Durumu

(Bin)

Yıllar	Çağ nüfusu		Toplam öğrenci		Okullaşma oranı (Yüzde) (a)	
	Plan hedefi	1965 ve 1970 sayım sonuçları	Plan hedefi	Gerçekleşen	Plan hedefi	Gerçekleşen
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1963-1964	4 880	-	3 567	3 535	73	72,7
1965-1966	5 150	5 063	4 141	3 906	80	77,1
1970-1971	5 720	5 992	5 400	4 992	94	83,6

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı

(a) Okullaşma oranları tespit edilirken azınlık ve yabancı ilkokulları ile özel ilkokullardaki öğrenci sayıları kapsamamıştır. 1970-1971 de bu okullardaki öğrenci sayısı 15 500 ü özel ilkokullarda olmak üzere 23 734 tür.

TABLO: 556- Faal İlkokul Sayıları

Yıllar	İl ve İlçe Merkezi (1)	Kasaba, Bucak ve Köy (2)	Toplam (a) (3)
1963-1964	2.515	25 100	27.615
1964-1965	2.622	26.801	29.423
1965-1966	2.735	27.955	30.690
1966-1967	2.868	29.358	32.226
1967-1968	3.015	30.654	33 669
1968-1969	3.171	32.358	35.529
1969-1970	3.340	33.772	37.112
1970-1971	3.455	34.837	38.292

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı

(a) Okul sayısının azınlık ve yabancı ilkokulları (86 okul) ve özel ilkokullar (83 okul) katılmamıştır.

TABLO: 557- 1970-1971 Öğretim yılında Nüfus Gruplarına Göre Okulsuz köy sayıları

Nüfus grupları	Köy sayısı (a) (1)	Okulsuz köy sayısı (2)
1 - 250	8 812	3 258
251 - 500	13 042	1 144
501 -1000	10 183	244
1001 ve daha fazla	4 333	16
T O P L A M	36 370	4 662

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı

(a) Köy sayısı muhtarlık birimini göstermektedir.

TABLO: 558- 1970-1971 Öğretim Yılında Derslik Adedine göre Faal İlkokul Sayıları

Yıllar	İl ve İlçe Merkezlerinde (1)	Kasaba, Bucak ve köylerde (2)	Toplam (3)
1 Derslikli okul	103	16 037	16 140
2 Derslikli okul	129	11 623	11 752
3 Derslikli okul	110	3 561	3 671
4 Derslikli okul	57	1 204	1 261
5 + derslikli	3 056	2 412	5 468
T O P L A M	3 455	34 837	38 292

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilâtı

./..

1501. Planlı dönemde saptanan sayısal hedeflere ulaşılamaması nedenlerinin başında ilk öğretime ayrılması öngörülen yatırım ödeneklerinin yıllık program tahsislerinde gerçekleşmemesi gelmektedir. (Tablo 559). Öte yandan ilkokul yapımları konusunda her yıl programlanan derslik sayıları, derslik maliyetinin plan standartlarını aşmış olması, sosyal hizmet giderlerinin yatırım ödeneginden karşılanması, özel idareden ayrılan eğitim ödeneklerinin yetersizliği, uygulanmakta olan okul yapımı sisteminin halk katkısını değerlendirici olmaması gibi nedenlerle gerçekleştirilememiştir.

TABLO: 559 - İlköğretim Yatırımları (1968-1972)
(1965 Fiyatlarıyla, Milyon TL.)

Yıllar	Plan hedefi (1)	Program toplamı (2)	Fark (3)
1968	537,6	321,5	- 216,1
1969	472,5	185,5	- 287,0
1970	361,0	134,8	- 226,2
1971	602,0	210,1	- 391,9
1972	226,9	201,4	- 25,5
T O P L A M	2 200,0	1 053,3	-1146,7

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilâtı

1502. Gerekli yatırımların yapılamaması sonucu okul ve derslik sorunu ikili ve üçlü öğretim yoluna gidilerek çözülmeye çalışılmış, özellikle kırsal kesiminde ikili öğretim artmıştır. (Tablo 560.)

TABLO: 560- Öğretim Şekillerine Göre Faal İlkokullar
(1967-1971)

Yıllar	İl ve İlçe Merkezlerinde			Bucak ve köylerde		
	Normal (1)	İkili (2)	Üçlü (3)	Normal (4)	İkili (5)	Üçlü (6)
1967-1968	1 582	1 941	36	27 116	2 669	5
1968-1969	1 383	1 754	34	28 253	4 083	22
1969-1970	1 281	2 014	45	27 953	5 796	23
1970-1971	1 266	2 179	50	27 287	7 528	22

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı

(b) Öğretmen Sayılarındaki gelişmeler-öğrenci/öğretmen oranları:

1503. Planlı dönemde ilköğretimde öğretmen sorunu sayı yönünden çözülmüş görülmektedir. 1963-1964 öğretim yılında 75 047 olan öğretmen sayısı 1970-1971 öğretim yılında 134 616 ya ulaşmıştır. (Tablo 561). Ancak öğretmen dağılımı politikasının gerçekleştirilememesi sonucu şehir, kırsal ve bölgelerarası dengesizlik, devam etmiştir.

./..

TABLO: 561 - Yıllar itibariyle Öğretmen Sayısı (a) (1963-1971)

Yıllar	İl ve İlçe Merkezleri (1)	Bucak ve Köy (2)	Toplam (3)
1963-1964	27 668	47 379	75 047
1964-1965	29 232	52 074	81 306
1965-1966	31 319	56 137	87 456
1966-1967	33 975	61 442	95 417
1967-1968	38 283	66 928	105 211
1968-1969	41 586	74 714	116 300
1969-1970	45 371	80 045	125 416
1970-1971	48 246	86 370	134 616

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı

(a) Bu toplam içinde sınıf okutmayan yönetici, okul geçici er Öğretmen ve eğitimciler dahildir.

1504. 1970-1971 Öğretim yılında şehirde iki sınıf okutan 424 öğretmenin dışında daha çok sınıf okutan öğretmen bulunmamaktadır. Buna karşılık kırdaki 3 ve daha çok sınıf okutan 27 112 öğretmen bulunmakta ve 22 195 öğretmen iki sınıf okutmaktadır. (Tablo 562).

TABLO : 562- Öğretmenlerin Okuttukları Sınıf Sayısına Göre Dağılımları (1970-1971)

	İl ve İlçe Merkezlerinde (1)	Bucak ve Köyler (2)	Toplam (3)
1 Sınıf okutan öğretmen	43 942	35 860	79 802
2 Sınıf okutan öğretmen	424	22 195	22 619
3 Sınıf okutan öğretmen	-	12 861	12 861
4 Sınıf okutan öğretmen	-	2 060	2 060
5 Sınıf okutan öğretmen	-	12 191	12 191

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı

1505. Planlı dönemde ilköğretimde öğrenci öğretmen oranında bir gelişme sağlanmakla birlikte bu oranın illere göre dengesizliği devam etmektedir.

(2) NİTELİK GELİŞMELERİ:

1506. Planlı dönemde sayısal hedeflere ulaşma çabaları yanı sıra eğitimde niteliği geliştirecek çalışmalara yönelinmesine rağmen gereken ağırlık verilememiştir. ./..

1507. Nitelik gelişmesini engelleyen faktörler, okul ve derslik sayılarının yetersizliği, dolayısı ile ikili ve üçlü öğretimin artması öğretmen dağılımının dengesizliği, ders programlarının temel eğitim amaçlarına uygun biçimde düzenlenememesi, ders araç ve gereçlerinin yetersizliği ve ders kitaplarının yayımında belli bir sistemin geliştirilmemiş olmasıdır.

TABLO: 563- Sınıf Geçme Oranları (1965-1970)

Yıllar	İl ve İlçe Merkezi	Köy ve Bucak	Genel Ortalama
	(1)	(2)	(3)
1965-1966	92,9	93,0	93,0
1966-1967	91,5	85,5	90,1
1967-1968	88,4	84,2	85,6
1968-1969	81,4	73,8	76,5
1969-1970	82,6	75,5	78,1

Kaynak: Devlet Plânlama Teşkilâtı

1508. Bütün bu nedenlerle ilköğretimde niteliğin düşmesi sınıf geçme oranlarını etkilemiştir. 1965-1966 öğretim yılında sınıf geçme oranı şehirde 92,9, kırdaki 93,0 iken bu oran 1969-1970 de şehirde 82,6, kırdaki 75,5 olmuştur (Tablo 563).

1509. Ayrıca ilköğretimde 10 yıllık verim ortalaması binde 289 dur. Kayıt olan her bin kişiden 289 kişi 5 yıl sonra mezun olmaktadır.

(3) YATILI BÖLGE OKULLARI:

1510. İlkokul yapılamıyacak kadar az nüfuslu köylerin okul ihtiyacını karşılamak amacıyla planlı dönemde kurulmasına başlanan yatılı bölge okulları kapasitesi geliştirilirken, bir yandan da bu okullarda ortaokul öğretimine başlanmıştır.

1511. Yatılı bölge okullarının öğrenci kapasitelerinin 1972 de 30 000 e çıkartılması İkinci Plan döneminde öngörülmüş 85 okul programa alınmışsa da (1972 de programa alınan 5 merkezi okul hariç) yapım işlerinin ağır yürümesi sonucu 1971-1972 öğretim yılında öğretim yapan yatılı bölge okulu sayısı 51, toplam öğrenci kapasitesi ise 19 755 olmuştur.

3. GENEL ORTA ÖĞRETİM I. DEVRE:

(1) SAYISAL GELİŞME:

1512. Ortaokul okullaşma oranları da planlı dönemde tespit edilen hedeflere ulaşmamıştır. Okullaşma oranı 1970-1971 öğretim yılında 30.4 olmuştur (Tablo 564). Tespit edilen yeni kayıtların da gerisinde kalmıştır (Tablo 565).

1513. Planlı dönemde okul açma politikasında düzenli bir program uygulanmamış, bu nedenle bazı yerlerde okullar kapasite artışını karşılayamayıp zorunlu olarak çift öğretime geçmiş, (Tablo 566) bazı yerlerde ise açılan okullarla atıl kapasite yaratılmıştır.

TABLO: 564- Genel Orta Öğretim I. Devrede Birinci ve İkinci Plan Hedeflerinin Gerçekleşme Durumu

Yıllar	Çağ nüfusu		Toplam öğrenci		Okullaşma oranı (Yüzde)(a)	
	Plan Hedefi (1)	1965 ve 1970 sayım sonuçları (2)	Plan hedefi (3)	Gerçekleşen (4)	Plan hedefi (5)	Gerçekleşen (6)
1963-1964	1 985	-	387	352	19,1	-
1965-1966	2 220	2 162	427	407	19,0	18,8
1970-1971	2 606	2 555	1 106	777	42,4	30,4

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı

(a) Okullaşma oranları tespit edilirken azınlık ve yabancı orta okulları ile özel orta okullardaki öğrenci sayıları kapsamıştır. 1970-1971 de bu okullardaki öğrenci sayısı 16 144 ü özel orta okullarda olmak üzere 24 264 dır.

TABLO: 565 - Orta Okullarda Yeni Kayıt Hedefleri ve Gerçekleşme

(Bin)

Yıllar	Plân hedefleri (1)	Gerçekleşme (2)
1967-1968	-	212,0
1968-1969	227	232,4
1969-1970	296	268,4
1970-1971	390	304,7
1971-1972	361	324,9

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı

TABLO: 566- Orta Okulların Öğrenim Şekillerine Göre Dağılımı

Yıllar	Orta okul		
	Normal (1)	İkili (2)	Toplam (a) (3)
1964-1965	487	151	683
1965-1966	533	163	696
1966-1967	565	223	788
1967-1968	658	280	938
1968-1969	719	335	1 054
1969-1970	891	616	1 507
1970-1971	1 062	650	1 712

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı

(a) 1970-1971 yılında toplam 1712 ortaokulun 330 u köylerde, 408 i bucaklarda ve 974 ü il ve ilçe merkezlerinde bulunmaktadır.

1514. Orta öğretimde program dışı okul açma uygulaması yanı sıra yatırımların plan hedeflerinin gerisinde oluşu öngörülen okullaşma oranına ve okul sayısına ulaşılamamasının nedeni olmuştur (Tablo 567).

TABLO: 567 - Ortaöğretim Yatırımları

(1965 fiyatlarıyla) (Milyon TL.)

Yıllar	Plan hedefi (1)	Program tahsis (2)	Fark (3)
1968	313,4	214,0	- 99,4
1969	413,8	185,0	- 228,8
1970	563,8	180,5	- 383,3
1971	517,8	157,4	- 360,4
1972	510,8	157,4	- 353,4
T O P L A M	2 319,	894,3	-1425,3

Kaynak: Devlet Plânlama Teşkilâtı

1515. Ortaokullarda öğretmen sorunu nitelik, nicelik ve dağılım bakımından çözülememiştir. Dalları bakımından öğretmen sayılarında uyumlu bir gelişme olmamış, özellikle kırsal alanda açılan okulların öğretmen ihtiyacını karşılama sorunu giderek büyümüştür. Özellikle bağımlı ortaokullarda lise öğretmenlerinin ortaokullarda da ders vermesi bu kademede sayısal gelişmeyi kesin olarak saptamayı engellemektedir.

(2) NİTELİK GELİŞMESİ:

1516. Ortaokullarda artan çift öğretim, ders araçları, öğretmen durumu ve yeterli kapasiteli bina sorununa gereken önem verilmeyerek açılan programsız okullar, sayı ve nitelik bakımından öğretmen yetersizliği bu açığın meslekten olmayanlarla kapatılmaya çalışılması, öğretimin niteliğinin düşmesine etken olmuştur.

1517. Okulların ders araçları bakımından yetersizliği ve ders programlarının, gözlem ve deneme metodlarına dayanır yönde, sürekli düzenlenmeyişi öğrencilerin devam edecekleri üst eğitim kurumu için gerekli düzeyde yetişmemelerine ve verimin düşmesine sebep olmuştur.

1518. Planlı dönemde ders araçlarında bir gelişme olmuşsa da bu yetersiz kalmıştır. 1964-1965 öğretim yılında 630 ortaokulda 385 takım fizik, 50 takım kimya ders aracı ve 483 iş atelyesi mevcutken bu miktar 1970-1971 öğretim yılında 1703 ortaokulda 941 takım fizik, 346 kimya ve 246 takım biyoloji ders aracına ve 721 iş atelyesine ulaşmıştır.

4. GENEL ORTA ÖĞRETİM II. DEVRE (LİSELER):

(1) SAYISAL GELİŞME:

(a) Öğrenci ve okul sayılarında gelişme:

1519. Lise sayılarında öğretim durumlarına göre gelişme Tablo 568 de gösterilmiştir.

TABLO : 568- Öğretim Şekillerine Göre Lise Sayılarındaki Gelişme(a)

Yıllar	Normal (1)	İkili (2)	Toplam (3)
1964-1965	74	74	148
1965-1966	84	73	157
1966-1967	108	95	203
1967-1968	88	122	210
1968-1969	113	167	280
1969-1970	143	195	338
1970-1971	182	221	403
1971-1972	93	337	430

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı

(a) 1970-71 yılında 70 özel lise ve 26 azınlık ve yabancı lisesi mevcut olup, toplam lise sayılarına bu okullar dahil edilmemiştir.

1520. Liselerde sayıca plan hedeflerine ulaşılmıştır. 1970-1971 öğretim yılında toplam 403 lisenin 3 ü bucaklarda, 233 ü ilçe, ve 167 si il merkezlerindedir. /..

1521. Program dışı okul açma uygulaması liselerin de yersel dağılımında dengesizlik yaratmış bu durum ikili öğretimdeki artışı etkilemiştir. İkili öğretim yapan okulların yüzde 44 ünün 16 derslikten küçük okullar olması okul açmada mahalli ihtiyaçlara uygun bir programın uygulanmadığını göstermektedir.

1522. Liselerde bir şubeye düşen öğrenci sayısı gelişimi incelendiğinde oranın düştüğü görülmektedir. 1963-1964 öğretim yılında bir şubeye düşen öğrenci sayısı 53,7 iken, 1970-1971 öğretim yılında bu sayı 38,0 a düşmüştür. Ancak bu, derslik kapasitesinin yeterli hale getirilmesi ile değil ikili öğretime gidilmekle sağlanmıştır.

1523. Mesleki ve teknik orta öğretimin iş ve toplum hayatında ihtiyaç duyulan insangücünü sağlamadaki yetersizliği yanında bu okulların bitirenlerin yüksek öğretime geçişlerinin sınırlılığı nedeni ile liselerin yüksek eğitime öğrenci hazırlayan tek öğretim kurumu olarak bilinmesi, bu okullarda yeni kayıt hedeflerinin aşılmasına yol açmıştır. İkinci Planda liselere yeni kayıt hedefi 308 bin olarak tespit edilmişken gerçekleşme 336 bin olmuştur.

(b) Öğretmen durumundaki gelişme:

1524. Liselerde de öğretmenlerin dallara ve okullara göre dağılımındaki dengesizlik en önemli sorunlardan biridir. Bazı dallarda normal bazı dallarda da çok ağır bir gelişme olduğu halde bazı dallarda kimya öğretmenlerinde olduğu gibi, azalma görülmektedir. (Tablo 569) Bu nedenle öğrenci/öğretmen oranında da dallara göre dengesizlikler mevcuttur (Tablo 570).

TABLO: 569- Lise Öğretmenlerinin Dallara Göre Dağılımı

D a l l a r	1963-1964	1967-1968	1971-1972
	(1)	(2)	(3)
Edebiyat	311	440	759
Felsefe	136	168	271
Tarih	316	539	653
Coğrafya	483	756	779
Matematik	163	320	754
Biyoloji	243	311	535
Fizik	94	124	342
Kimya	111	120	140

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı

TABLO: 570- 1971-1972 Öğretim Yılında Dallara Göre Öğretmen Öğrenci Oranı

D a l l a r	Öğrenci sayısı	Öğretmen sayısı	Öğrenci-öğretmen
	(1)	(2)	(3)
Edebiyat	258 098	759	34,0
Felsefe	258 098	271	95,2
Tarih	258 098	653	39,5
Coğrafya	258 098	779	33,1
Matematik	258 098	754	34,2
Biyoloji	258 098	535	48,2
Fizik	258,098	342	75,4
Kimya	258 098	140	184,3

(Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı)

(2) NİTELİK GELİŞMELERİ:

1525. Liselerde öğrenci sayılarının hedefleri aşması, buna dayalı olarak okul ve derslik ihtiyacının karşılanamaması nedeni ile ikili öğretimdeki artış, öğretmenlerin sayı ve nitelik yönünden yetersizliği, ders programlarının ihtiyaçlara cevap verir durumda düzenlenmemesi bu okullarda başarı oranını düşürmekte, sınıflarda yığılmaya yol açmaktadır. Ayrıca ders araçlarında da planlı dönemde bir gelişme olmuşsa da ihtiyaca cevap verir duruma gelinebilmiş, başarıyı etkileyen bu önemli sorun durumunu muhafaza etmiştir. 1964-1965 öğretim yılında 140 lisede 144 takım fizik, 72 takım kimya ders aracı ve 136 işlik varken 1970 -1971 öğretim yılında 394 lise- de 199 takım fizik, 188 takım kimya ders aracına ulaşmış işlik sayısın- da ise bir artış olmamıştır.

1526. Bu kademedeki verilen bilgi yüksek öğretimdeki eğitim için yeterli olmamakta ve başarıyı engellemektedir.

(3) PARASIZ YATILILIK:

1527. İkinci Planda genel orta öğretimdeki toplam öğrencilerin yüzde 4 ünü (1971 - 1972 öğretim yılında 45 bin öğrenci) kapsayacak biçimde parasız yatılı kurumunun geliştirilmesi öngörülmüştür. Ayrıca parasız yatılı kapasitesinin yüzde 50 oranında da paralı yatılı öğrenci için olanak yaratılması öngörülmüştür. 1971-1972 öğretim yılında parasız yatılılık kapasitesi 20 bini bulmuştur. Bu kapasitenin 8 013 parasız yatılı, 8 879 u paralı yatılı olarak kullanılmaktadır. 3 113 kapasite boş bulunmaktadır. Bunun nedeni de oari ödeneklerin yetersizliğidir. 12 ilde 2 400 kapasiteli pansiyon, hizmetli kadrosu verilmediğinden açılmamıştır. Ayrıca, 1972 yılında da 1 600 öğrencilik ek kapasite yaratılması programlanmıştır.

II. UZUN DÖNEMLİ GELİŞME YÖNÜ:

1. OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ:

1528. Okul öncesi eğitim konusunda beliren sorunun önemine rağmen bu eğitimin bütün 3-6 yaş grubunu kapsayacak şekilde sağlanması büyük mali kaynak gerektirdiğinden konu ile ilgili araştırmalar yapılacak vesora uzun dönem içinde kapsamlı bir şekilde yaklaşılmaması için gerekli hazırlıklar yapılacaktır.

2. TEMEL EĞİTİM VE GENEL LİSELER:

1529. İlkokul programları ile ortaokul programları arasındaki mevcut uyumsuzluğu temelden kaldırmak, eğitimde fırsat eşitliğini köyde ilkokulun üstünde eğitim olanağı bulamayan çocuklardan yana sağlamak ve bu eğitim süresinin sonunda yetenekleri geliştirilmiş, mesleki beceriye yönlendirilmiş, hızlı kalkınma sürecinde toplumun gelişmelerine katkıda bulunabilecek kişilerin yetiştirilmesi açısından eğitim sistemimiz tekrar incelenmiş ve temel eğitimi bu amaçlar içinde sağlayacak 8 yıllık okul biçimi tespit edilmiştir.

1530. Bu eğitim sonunda bir üst eğitime devam etmeyecek fertler yeterli bir temel eğitim almış olacaklarından çalışma hayatına daha kolaylıkla uyabilecek, iş başında eğitim ve diğer yaygın eğitim olanaklarından daha iyi yararlanarak meslek elemanı haline geleceklerdir.

1532- Eğitimden umulan amaçlara erişebilmek için düzenlenen bu yeni sistem sayı ve nitelik açısından ele alınarak ekonomik ve sosyal kalkınma ile değişen şartların gerektirdiği şekilde programlanacaktır.

1533. Genel Liselerde yığılma önlenerek, 1995 yılında okullaşma oranı yüzde 15.7 olacak şekilde yeni kayıtlar programlanacak eğitim programları öğrencileri akademik eğitim kanalına hazırlayıcı nitelikte bilim ve kültür muhtevasına önem verilerek düzenlenecektir.

III. ÜÇÜNCÜ PLAN DÖNEMİNDE GELİŞMELER:

1. TEMEL EĞİTİM:

1534. Üçüncü Plan dönemi sonunda temel eğitimin ilk beş yılında okullaşma oranı yüzde 100, son üç yılında yüzde 50 olacaktır. Temel eğitimin ilk beş yılında 40 öğrenciye bir derslik kriterine göre, 1977-78 öğretim yılında 156 068 dersliğin bulunması gerekmektedir. Toplam öğrenci, okullaşma oranı ve yeterli derslik sayısı için 5 yıl içindeki gelişme hedefleri Tablo 573 de gösterilmektedir.

TABLO: 571- Temel Eğitim ve Genel Liselerin Uzun Dönemli Gelişme Yönü

Yıllar	Temel Eğitim İlk 5 Yıl			Temel Eğitim Son 3 Yıl			(Bin kişi) Genel Liseler		
	Çağ nüfusu (1)	Toplam öğrenci (2)	Okullaşma oranı (Yüzde) (3)	Çağ nüfusu (4)	Toplam öğrenci (5)	Okullaşma oranı (Yüzde) (6)	Çağ nüfusu (7)	Toplam öğrenci (8)	Okullaşma oranı (Yüzde) (9)
1973-74	5 770	5 193	90	2 642	1 170	44,3	2 471	326	13,2
1974-75	5 878	5 408	92	2 692	1 208	44,9	2 525	338	13,4
1975-76	5 988	5 689	95	2 743	1 261	46,0	2 579	345	13,4
1976-77	6 111	5 928	97	2 792	1 343	48,1	2 631	352	13,4
1977-78	6 242	6 242	100	2 843	1 441	50,7	2 681	359	13,4
1982-83	7 214	7 214	100	3 139	1 789	57,0	2 941	444	15,1
1987-88	8 166	8 166	100	3 530	2 259	64,0	3 268	516	15,8
1992-93	9 520	9 520	100	4 123	2 927	71,0	3 742	595	15,9
1995-96	9 859	9 859	100	4 593	3 454	75,2	4 113	645	15,7

TABLO: 572- Temel Eğitim ve Genel Liselerde İlk Kayıt Hedefleri ve Geçiş Oranı

Yıllar	Temel eğitim ilk beş yıl (Bin)	Temel eğitim son üç yıllına geçiş oranı (yüzde)	Temel eğitim son üç yıl (Bin)	Liseye geçiş oranı (yüzde)	Lise (Bin)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1973-74	1 091	46	356	43	90
1974-75	1 105	47	376	34	91
1975-76	1 128	48	390	32	93
1976-77	1 160	49	410	33	98
1977-78	1 182	50	423	32	103

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı

TABLO: 573- Temel Eğitimin İlk 5 Yılındaki Gelişme Hedefleri (1973 - 1977)

Yıllar	Çağ nüfusu (Bin)	Toplam öğrenci (Bin)	Okullaşma oranı (Yüzde)	Yeterli Derslik Sayısı
	(1)	(2)	(3)	(4)
1973-74	5 770	5 193	90	129 829
1974-75	5 878	5 408	92	135 215
1975-76	5 988	5 689	95	142 234
1976-77	6 111	5 928	97	148 213
1977-78	6 242	6 242	100	156 068

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı

1535. 8 yıllık temel eğitim sistemi için Üçüncü Plan dönemi sonunda 130 bin kadar sınıf ve çeşitli dallarda 180 bin kadar öğretmen gerekli olmaktadır.

1536. Genel liselerin insangücü ihtiyaçlarına göre düzenlenen beş yıllık hedefleri Tablo 571 ve 572 de gösterilmektedir. Üçüncü Plan dönemi sonunda genel liselerde toplam 16 400 öğretmen bulunacaktır.

IV. İLKELER VE TEDBİRLER:

1537. (1) Kız meslek liseleri bünyesindeki ana okulları Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının çocuk yuvaları ve belli işyerlerinde kanunen açılması gereken çocuk yuvaları ve ana okulları uygulaması genişletilerek devam ettirilecektir. Bu okul öncesi eğitim ve bakım birimlerinin standartları ve eğitim programları Milli Eğitim Bakanlığınca saptanacak özel kesimin bu konudaki çabaları teşvik edilecek, yol gösterici yayınlar, araştırmalar yapılacak ve denetleme sağlanacaktır.

(2) 8 yıllık temel eğitimin uygulanmasına 1973-1974 öğretim yılında bağımsız genel orta öğretim I. devre okulları, diğer orta öğretim I. devre okulları ve bina durumu imkân veren ilkokullarda başlanacaktır.

(3) Yeniden düzenlenen öğretmen yetiştirme sistemi içinde temel eğitimin gerektirdiği nitelik ve nicelikte sınıf ve dal öğretmenleri süratle yetiştirilecektir. ./...

(4) 8 yıllık temel eğitimi uygulayan okulların ders programlarının gerektirdiği ders kitapları ve araçları tespit edilecek ve bunların yapımı artırılarak bu konudaki dar boğaz giderilecektir.

(5) 8 yıllık temel eğitim programları çevrenin şartları dikkate alınarak teknik, sanat, tarım konularına ağırlık verilerek hazırlanacak eğitim süresince bireylere yeteneklerine göre bilgi ve bir ölçüde beceri kazandırarak mesleğe ve bir üst eğitim kademesine yöneltecek, ayrıca bu düzenlenen programlarda öğrencilere ezbercilik yerine inceleme ve doğru düşünce alışkanlıkları kazandırmak esas olacaktır.

(6) Geliştirilecek rehberlik hizmetleri ile öğrenciler yeteneklerine göre bir üst öğretim kurumunu seçmeye yönlendirileceklerdir.

(7) Nüfusu 250 den az okulsuz köylerin ve nüfusu okul yapılmasına yeterli olan fakat okula veya yeterince dersliğe ve öğretmene sahip olmayanköylerin sorunları merkez köylerde kurulacak merkezi okullarda çözümlenecektir. 8 yıllık temel eğitim verecek olan bu okullar yatılı, pansiyonlu ve gündüzlü olarak çevrenin şartlarına uygun biçim ve büyüklükte kurulacaktır.

(8) Merkezi okulların yatılı kısımları ve bu dönemde de geliştirilmesine devam edilecek olan yatılı bölge okullarının yatılılık kapasitesi ile parasız yatılılık kapasitesi artırılacaktır.

(9) Yurt dışında bulunan işçilerin çocuklarının temel eğitim sorununun çözümlenebilmesi için durum ve ihtiyaç saptaması ile ilgili araştırmalar geliştirilecek ve bu çocuklara süratle eğitim imkânları ulaştırılacaktır.

(10) Temel öğretim hedeflerinin gerçekleşmesi için 222 sayılı Kanunun sosyal hizmetler giderlerinin yatırım ödeneginden karşılanması şeklindeki hükmü değiştirilerek, bu giderlerin cari ödeneklerle karşılanması sağlanacaktır.

(11) Akademik öğrenime ağırlık verilerek daha çok üniversite ve yüksek okullara öğrenci yetiştiren genel liseler sayı ve nitelik yönünden amaçlarına uygun hale getirilecektir.

(12) Bağımlı ortaokulların kapasitesi bağlı oldukları liselere devredilecek bunun dışında gereken okul ve derslik ihtiyacı karşılanacaktır.

(13) Genel liselerde gözlem ve deneye dayalı olarak hazırlanacak ders programları için gerekli ders araçları yapımı sağlanacaktır.

(14) Öğrencileri üniversite veya yüksek okullara gereken bilgi düzeyinde yetiştirmek amacı ile düzenlenen ders programlarında kültür muhtevası gözetilecektir.

(15) Genel liselerde öğrencilerin, öğretim giderlerine katılma yolları araştırılacaktır.

MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM

I. PLANLI DÖNEMDE GELİŞMELER:

1538. Bugünkü eğitim sistemi, Planlı dönemde mesleki teknik eğitime ağırlık verilmesine rağmen, ağırlıklı genel öğretimde yoğunlaşmış bulunmaktadır. Ayrıca, Birinci ve İkinci Beş Yıllık Plan dönemlerinde, eğitimin çevre ve iş hayatı ile ilişkisinin kurulması ilke olarak benimsenmiş olmasına rağmen tedbirler fonksiyonel bir mesleki ve teknik eğitim sağlamadasınırlı kalmıştır.

1. TEKNİK EĞİTİM:

1539, Teknik eğitim, Planlı dönemdeki nitelik ve nicelik gelişmesinde çeşitlilik göstermektedir. Teknik öğretimin bütün olarak üretime dönük ve sanayiın ihtiyaçlarını karşılayacak biçimde gelişmesini sağlamak amacıyla Birinci ve İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planlarında önerilen kamu ve özel sektör kuruluşlarının işbirliği gerçekleştirilmiştir. Erkek sanat enstitüsü ve tekniker okulu mezunlarının çeşitli sorunları Plan dönemlerinde ele alınmış ancak bugüne kadar statü ve istihdam gibi sorunları çözülmemiştir.

1540. Birinci Plan döneminde, mezunların kazandığı nitelik yeterli görülmediğinden iki yıllık sanat enstitülerinin öğretim süreleri üç yıla çıkarılmıştır. İkinci Plan döneminde bununla da yetinilmemiş, nitelikli teknisyen yetiştirmek amacıyla 4 yıllık teknisyen okulları açılması yoluna gidilmiştir. Ayrıca bu dönemde ortaokul (I.devre) seviyeli teknik okulların genelleştirilmesi gerçekleştirilmiştir.

1541. Teknik eğitimde nitelik geliştirme çabaları, öğretim programları düzenleme çalışmalarıyla desteklenmiş ancak teknik öğretim, çeşitli iş kollarında nitelikli insan gücü talep ve ihtiyaçlarını karşılamada çok sınırlı kalmıştır.

1542. Birinci Plan dönemi sonu olan 1967 - 1968 öğretim yılında lise seviyeli teknik okullardaki öğrenci sayısı 39 000 e ulaşarak Plan hedefi olan 42 000 e yaklaşmıştır. 1971 - 1972 öğretim yılında öğrenci sayısı 59 800 e ulaşarak, İkinci Plan hedefi üstüne çıkmıştır. Ancak, toplam öğrenci, ilk kayıt ve mezunların yıllık artış oranlarında düzensizlikler görülmektedir.

1543. Teknik okullarda toplam öğrenci, ilk kayıt ve mezunlardaki yıllık gelişme oranlarında İkinci Plan döneminde Birinci Plan dönemine göre daha düzenli bir durum görülmektedir. İkinci Plan dönemi toplam öğrenci artışlarında düzenli bir gelişme göstermekteyse de, ilk kayıt ve mezunların gelişimlerinde görülen düzensizlik dikkati çekmektedir.

TABLO: 574- Lise Seviyeli Teknik Okullarda Gelişme
(Sanat Enstitüleri + Teknisyen Okulları)

(İkinci Plan Devresi Hedefleri Sanat Enstitülerinin Teknisyen Okullarına Dönüştürüleceği Hedefine Göre Saptanmıştır.)

	1963-1964	1964-1965	1965-1966	1966-1967	1967-1968
Plan Hedefleri	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Gereken	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
Fark	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)
Toplam	17,0	20,4+3,4	20,0	20,5+0,5	25,0
öğrenci	17,0	20,4+3,4	20,0	20,5+0,5	25,0
ilk	17,0	20,4+3,4	20,0	20,5+0,5	25,0
kayıt	-	13,4	-	11,2	-
Mezun	-	5,6	-	8,1	-
Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı	-	5,6	-	8,1	-

Kaynak : Devlet Planlama Teşkilatı

TABLO: 575- Teknisyen Okullarında II. Plan Döneminde Gelişme

	1968-1969			1969-1970			1970-1971			1971-1972		
	II. Plan hedefi	Gerçekleşen	Fark	II. Plan hedefi	Gerçekleşen	Fark	II. Plan hedefi	Gerçekleşen	Fark	II. Plan hedefi	Gerçekleşen	Fark
Toplam öğrenci	19350	-	19350	26850	1547	-25303	36250	3142	-33108	47550	4365	-43185
İlk kayıt	8000	-	8000	10450	1547	-8903	13500	1757	-11743	17050	1634	-15416
Mezun	1450	-	1450	1800	-	1800	2900	243	-2657	4350	-	-

1544. Teknik okul kesimindeki toplam öğrenci artışlarında ikinci Plan hedeflerinin aşılmasındaki önemi büyük ölçüde azaltan faktör, 1968 - 1969 öğretim yılından sonra 4 yıllık teknisyen okullarına dönüştürülmesi öngörülen 3 yıllık sanat enstitüleridir. Vasıflı işçi ile teknisyen arasında uluslararası meslekler ve fonksiyonları sınıflandırmasına uygun farklılığı sağlayamayan sanat enstitülerinin muhtevası bu farkı yaratacak ve eğitim sistemine belli bir esneklik getirecek bir yapıya ulaştırılması için pratik sanat ve teknisyen okullarına dönüştürüleceğidir. İkinci Planda öngörülen hedefler sanat enstitülerinin 4 yıllık teknisyen okullarına dönüştürüleceğine göre saptanmıştır. Buna rağmen 1971 - 1972 öğretim yılında 55 500 öğrenci ile 136 sanat enstitüsü ve ancak 4 400 öğrenci ile 36 teknisyen okulunun bulunduğu görülmektedir. (Tablo 574 ve 575)

1545. Sanat enstitülerinde her meslek dersi öğretmenine düşen öğrenci sayılarında görülen artış nitelik gelişmesini olumsuz yönde etkilemektedir. 1968-1969 öğretim yılında her meslek dersi öğretmenine düşen öğrenci sayısı 17,5 iken, 1969 - 1970 öğretim yılında 18.4 e 1970-1971 ders yılında 19.3 e yükselmiştir. Sanat Enstitüsü ve teknisyen okullarında 15 öğrenciye bir öğretmenin sağlanması öngörülmektedir.

1546. Nitelik ve nicelik geliştirme çabaları, teknik öğretimin bütün olarak üretime dönük olmasını ve kalkınma için gerekli nitelikli insangücünün yetiştirilmesini sağlayamamıştır.

1547. Sanat Enstitüsü mezunlarının istihdam sorunu ile ilgili olarak, dört ayrı bölge ve düzeyde bulunan kentimizde yapılan bir araştırmadan elde edilen sonuçlara göre dört kentteki toplam sanat-kârlar arasında sanat okulundan ayrılanlar yüzde 1.5, sanat okulunu bitirenler yüzde 4.0 civarında bulunmaktadır.

1548. Mezunların teorik bilgilerinin yanında, pratik tecrübelerinin iş hayatının gereklerini karşılamada yetersiz kalışı öğrenimin sanayideki gelişmeleri izleyememesi nedenleriyle iş piyasası sanat enstitüsü mezunlarına işe girişte usta-ustabaşı statüsü vermemektedir. Bu durum sanat enstitüsü mezunları ücretlerinin iş içinde usta-ustabaşı ücretlerinden düşük olmasıyla da doğrulanmaktadır.

2. MESLEKİ EĞİTİM:

1549. Planlı dönemde mesleki eğitimin bazı kesimlerinde nitelik ve sayı gelişmelerinde plan hedeflerinin aşıldığı, bazı kesimlerinde plan hedeflerine ulaşılmadığı görülmektedir. Meslek okulları mezunlarının çeşitli sorunları üzerinde yapılan çalışmaların bir kısmı sonuçlandırılmamış bir kısım çalışmalar ise statü ve istihdam gibi çeşitli sorunların çözülmesinde teknik eğitimde olduğu gibi sınırlı kalmıştır.

./..

TABLO: 576- Sağılık Okulları Geliştirmesi (1968-1972)

	1968-1969			1969-1970			1970-1971			1971-1972		
	Plan hedefi	Gerçek- leşme	Fark	Plan hedefi	Gerçek- leşme	Fark	Plan hedefi	Gerçek- leşme	Fark	Plan hedefi	Gerçek- leşme	Fark
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
Toplam öğrenci	3800	4445	+645	4250	5170	+920	4750	5395	+645	5300	5331	+ 31
İlk kayıt	1400	1768	+368	1600	1949	+349	1800	1859	+ 59	1950	1654	-296
Mezun	900	1066	+166	950	1528	+578	1050	1651	+601	1200	-	-

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı

(1) ORTAOKUL SEVİYELİ MESLEK OKULLARI:

1550. Bu kesim, ilk öğretmen okullarının ilk devresini, teknik tarım ve bahçıvanlık okullarını, ebe ve hemşire yardımcısı yetiştiren sağlık okullarını, imam-hatip okulları, kız enstitüleri ile ticaret liselerinin ilk devrelerini ve diğer bazı meslek okullarını kapsamına almaktadır. Bu okullardan ticaret liselerinin ilk devresini birinci plan döneminde, sağlık okulları ve imam-hatip okulları dışındaki diğer meslek okullarının ilk devrelerinin İkinci Plan döneminde genel ortaokul durumuna getirilmeleri öngörülmüştür.

(a) Sağlık okulları (I. devre):

1551. Sağlık okulları ilkokula dayalı üç yıllık öğretim yapan, ebe ve hemşire yardımcısı yetiştiren meslek okullarıdır. Sağlık okullarının gelişmesinde İkinci Plan hedeflerinin üstüne çıkıldığı görülmektedir. Bu gelişmelere rağmen ebe ve hemşire yardımcısı niteliğindeki yardımcı sağlık personeli ihtiyaçları tam olarak karşılanamamıştır. (Tablo 576).

(b) İmam-hatip okulları (I. devre):

1552. Genel ortaokula dönüştürülmeyen imam-hatip okulları I. devresi, planlı dönem içinde imam-hatip okullarının II. devresiyle birlikte, mesleki ve teknik okullar içinde en yüksek gelişme hızı gösteren okullar olmuştur. İmam-hatip okulları birinci devresi, 1963-1964 yılı ile 1970-1971 öğretim yılları arasında ilk kayıtlarda yüzde 234,6 toplam öğrencide yüzde 396,7 ve mezunlarda yüzde 633,8 gibi çok yüksek gelişme hızları göstermektedir. (Tablo 577).

TABLO: 577- İmam Hatip Okulları Gelişimi (I.Devre)

	<u>1963-1964</u>	<u>1970-1971</u>
	(1)	(2)
Toplam öğrenci	8 576	42 600
İlk kayıt	4 051	13 555
Mezun	689	5 056

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü

1553. 1970-1971 öğrenim yılında imam-hatip okulları tümünün, I ve II. devre mesleki ve teknik okullarındaki toplam öğrenci sayısının yüzde 20,8 gibi büyük bir payını aldığı görülmektedir.

(c) Kız Sanat ortaokulları:

1554. İkinci Planda, sağlık okulları imam-hatip okullarının I. devresi dışındaki tüm ortaokul seviyeli meslek okullarının genelleştirilmesi öngörülmüştür. Ancak kız sanat ortaokullarında bu tedbirin uygulanmadığı görülmektedir (Tablo 578)

./..

TABLO: 578- Kız Sanat Orta Okullarında Gelişme (1963-1972)

	1963 1964	1964 1965	1965 1966	1966 1967	1967 1968	1968 1969	1969 1970	1970 1971	1971 1972
	----- (1) -----	----- (2) -----	----- (3) -----	----- (4) -----	----- (5) -----	----- (6) -----	----- (7) -----	----- (8) -----	----- (9) -----
Toplam									
Öğrenci	21087	22030	19847	20114	19448	20476	20977	22042	23784
İlk kayıt	8606	9113	5070	7008	7504	7701	8205	8903	9738
Mezun	3440	4160	4701	4881	4502	4243	4442	4538	..

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı

1555. Kız Sanat ortaokulları planlı dönemde diğer meslek okullarına oranla sınırlı bir gelişme göstermişlerdir. 1963 -1964 öğrenim yılından 1971-1972 öğrenim yılına kadar olan ilk kayıt artışı yüzde 13,1 ve toplam öğrenci artışı yüzde 12,7 olmuştur.

(2) LİSE SEVİYELİ MESLEK OKULLARI:

(a) İlköğretmen okulları:

1556. İlköğretmen okullarının sayısal gelişmesinin Plan hedeflerinin altında kaldığı görülmektedir. Ancak ilkokullara öğretmen yetiştiren bu okulların, plan hedeflerinin gerisinde kalmış olmasına rağmen öğretmen ihtiyacını karşılayacak hatta ihtiyaçların üstünde öğretmen yetiştirecek genelleştirilen ilköğretmen okulları 1963-1964 öğrenim yılı ile 1970-1971 öğrenim yılı arasında ilk kayıtlarda yüzde 105.0 ve mezunlarda yüzde 147.1 lik (dışardan bitirenler dahil) bir artış göstererek 1970- 1971 öğretim yılında 89 okulda 51 264 öğrencilik bir kapasiteye erişmiştir. Toplam öğrenci ve ilk kayıtlarda plan hedeflerinin gerisinde kalmış ancak mezun sayıları dışardan sınav veren öğrencilerde görülen artış nedeniyle hedefleri aşarak öğretmen açıklarını kapatacak duruma erişmiştir (Tablo 579).

(b) Kız enstitüleri:

1557. Birinci Planda kız enstitülerinde eğitimin amacı iki ana ilke ile belirlenmiş, kız öğrencileri iyi bir ev kadını olarak yetiştirmek ve kadınlar için uygun görülen mesleklere hazırlanmalarını sağlamak olmuştur. Birinci Plan döneminde başlatılan kız enstitülerinin öğretim programlarına üretim sistemi ihtiyaçlarını karşılayacak yön kazandırma çalışmaları İkinci Plan döneminde de devam etmiş ve sınırlı ölçüde başarı kazanılmıştır (Tablo 580).

TABLO: 579 - İlk Seviyeli İlk Öğretmen Okullarında Gelişme (1968-1972)

Yıllar	Toplam öğrenci		İlk kayıt		Mezunlar (a)	
	İkinci Plan hedefi (1)	Gerçekleşme (2)	İkinci Plan hedefi (3)	Gerçekleşme (4)	İkinci Plan hedefi (5)	Gerçekleşme (6)
1968-1969	47,9	47.0	16.7	11.8	11.6	15.7
1969-1970	52.1	49.7	17.8	13.3	14.3	17,2
1970-1971	57,5	51.3	18,9	12.6	15,0	19,9
1971-1972	64,7	52,9	20,0	16,8	16,7	-
1972-1973	72,8	-	22,8	-	18,9	-

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilâtı
(a) Dışarıdan bitirenler dahil

TABLO: 580- Kız Enstitülerinde Gelişme (1969-1972)

	1963 1964	1964 1965	1965 1966	1966 1967	1967 1968	1968 1969	1969 1970	1970 1971	1971 1972
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
Toplam öğrenci	9014	6694	10080	9213	9686	9432	10299	11216	13639
İlk kayıt	5221	2492	3944	3224	3410	3477	4154	4396	6047
Mezun	3377	205	3582	2435	3382	2828	2939	3057	--

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı

1558. Kız enstitülerindeki öğretmenlerin nitelik yetersizliği ve ve eğitim programlarının üretim sisteminin gerekleri ile bağ kuramamış olması kız enstitüsü öğrencilerinin fonksiyonel bir eğitim görmeleri olanağını sınırlamaktadır. Örneğin giyim dalında mezunlarda bir gelişme görülmekle birlikte, konfeksiyona gerekli ağırlık kazandırılmamıştır. Kız enstitülerinin nicelik gelişmesinde, toplam öğrenci, ilk kayıt ve mezun sayılarında yıldan yıla artış ve düşüşler kaydedilmiş ve düzenli bir gelişim sağlanamamıştır. Toplam öğrenci ve ilk kayıt sayılarındaki düzensizliğe rağmen 1963 -1964 öğretim yılında 103 okul bulunmaktayken okul sayıları yüzde 43,6 oranında devamlı bir artışla 1971-1972 öğretim yılında 148 e ulaşmıştır.

(c) Tarım okulları (II. Devre):

1559. Tarım okullarının kapsamına, tarım meslek okulları hayvan sağlık okulları, ev ekonomisi okulları ve orman tekniker okulları girmektedir.

1560. Tarım okulları içinde en büyük gelişmeyi plan hedeflerini aşarak tarım meslek okulları göstermiştir. 1963 yılında 3 bölge tarım okulu bulunurken, 1970-1971 öğretim yılında 7440 öğrenci kapasiteli 38 tarım meslek okulu bulunmaktadır. Yapılmakta olan okulların tamamlanmasıyla 45 tarım meslek okulunda 8700 öğrencilik bir kapasiteye ulaşacaktır. Halen bu okullarda yüzde 82 lik bir kapasite atıl kalmaktadır. (Tablo 581).

1561. İlk mezunlarını 1966 yılında veren ev ekonomisi okullarından 1970-1971 öğretim yılı sonuna kadar 378 öğrenci mezun olmuştur. Halen 510 öğrenci kapasiteli 5 ev ekonomisi okulu bulunmakta bu okullarda 1971-1972 öğretim yılında 265 öğrenci okumaktadır. Mezunların istihdamı bir sorun olarak ortadadır.

1562. Tarım meslek okulları ve ev ekonomisi okullarındaki gelişmenin tersine bir gelişme hayvan sağlığı okulları ile orman tekniker okullarında görülmektedir. Bu okullar plan hedeflerinin çok gerisinde kalarak alanlarındaki insangücü ihtiyaçlarını karşılayamama durumuna düşmüşlerdir. Orman tekniker okullarında Birinci Plan döneminde düşük de olsa devamlı bir gelişim görülmektedir. Ancak, İkinci Plan döneminde öğrenci ve ilk kayıtlarda düşüşler başlamış, hatta 1970-1971 ve 1971-1972 öğretim yıllarında ilk kayıtlar yapılmamış ve okulların kapatılması yoluna gidilmiştir. (Tablo 582 ve 583)

TABLO: 561- Tarım Meslek Okullarında Gelişme (1963-1973)

Yıllar	Toplam öğrenci			İlk kayıt			Mezun		
	Plan hedefi (1)	Gerçekleşme (2)	Fark (3)	Plan hedefi (4)	Gerçekleşme (5)	Fark (6)	Plan hedefi (7)	Gerçekleşme (8)	Fark (9)
1963-1964	-	789	-	-	508	-	-	155	-
1967-1968	-	1963	-	-	874	-	-	470	-
1968-1969	1550	2333	+ 783	650	1120	+470	375	524	+149
1969-1970	1800	2933	+1133	750	1169	+419	425	835	+410
1970-1971	2100	3216	+1116	850	1193	+343	500	1055	+555
1971-1972	2350	3221	+ 871	950	1236	+286	550	-	-
1972-1973	2600	-	-	1000	-	-	650	-	-

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı

TABLO: 582- Hayvan Sağlık Okullarında Gelişme (1963-1972)

Yıllar	Toplam öğrenci			İlk kayıt			Mezun		
	Plan hedefi (1)	Gerçekleşme (2)	Fark (3)	Plan hedefi (4)	Gerçekleşme (5)	Fark (6)	Plan hedefi (7)	Gerçekleşme (8)	Fark (9)
1963-1964	-	101	-	-	71	-	-	30	-
1967-1968	-	401	-	-	135	-	-	56	-
1968-1969	350	416	- 66	200	150	50	125	119	- 6
1969-1970	550	446	-104	325	150	-175	175	147	- 28
1970-1971	800	419	-381	450	120	-330	300	141	-159
1971-1972	1050	-	-	550	-	-	400	-	-

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı

TABLO: 583- Orman Tekniker Okullarında Gelişme (1963-1972)

Yıllar	Plan hedefi (1)	Gerçekleşme (2)	Fark (3)	Plan hedefi (4)	Gerçekleşme (5)	Fark (6)	Plan hedefi (7)	Gerçekleşme (8)	Fark (9)
1963-1964	-	176	-	-	50	-	-	36	-
1967-1968	-	390	-	-	99	-	-	78	-
1968-1969	625	415	-	210	104	- 46	140	108	- 32
1969-1970	775	341	-	434	39	- 161	150	99	- 51
1970-1971	950	238	-	712	-	- 275	175	93	- 82
1971-1972	1150	138	- 1012	350	-	-	200	-	-

(d) İmam Hatip Okulları (II. Devre):

1563. Planlı dönemde, tüm mesleki ve teknik okullar içinde en büyük gelişme hızını İmam Hatip okulları kaydetmiştir. İmam Hatip okullarının II. devrelerinde 1963-64 ile 1971-72 öğretim yılları arasında ilk kayıtlarda yüzde 766,1; toplam öğrenci sayısında yüzde 611,5 ve mezun sayısında yüzde 334,9 oranında bir gelişme görülmektedir. Bu gelişme hızlarının yüksekliği ve önemi, aynı dönem içinde tüm Mesleki-Teknik Eğitim II. devrede kaydedilen gelişme hızlarıyla karşılaştırıldığı zaman belirgin olarak ortaya çıkmaktadır. (Tablo 584).

Aynı dönem içinde II. Devre İmam Hatip okulları sayıları 72 ye ulaşmıştır.

TABLO: 584- İmam Hatip Okulları (II.Devre) ve Mesleki ve Teknik Eğitim (II. Devre) 1963-1964 ve 1971-1972 Yılları Arasında Yüzde Artış

	İmam Hatip Ok.----- (1)	Tüm mesleki ve teknik eğitim (2)
Toplam öğrenci	611,5	127,1
İlk kayıt	766,1	84,1

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı

(e) Ticaret Liseleri:

1564. Ticaret Liseleri, hizmetler sektöründe çalışacaklara, genel eğitim yanında mesleki eğitim veren okullar olarak nicelik yönünden gelişme kaydetmişlerdir. Ancak, ticaret liselerinin nitelik yönünden, mezunlarına piyasanın gereklerini karşılayacak eğitim vermede sınırlı kaldığı görülmektedir (Tablo 585).

TABLO: 585- Ticaret Liselerinde Gelişme (1963-1972)

	1963 1964	1964 1965	1965 1966	1966 1967	1967 1968	1968 1969	1969 1970	1970 1971	1971 1972
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
Toplam öğrenci	8936	9786	12552	13385	13367	15251	16958	20617	27337
İlk kayıt	4673	3988	5299	4595	5267	5898	6992	9377	12978
Mezun	1223	1452	2133	2769	3561	3325	3737	4887	—

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı

(f) Sağlık Kolejleri (II. Devre):

1565. Yardımcı sağlık personeli yetiştiren okullar olarak, sağlık kolejlerinin sayısal gelişmesinde plan hedeflerinin gerisinde kaldığı görülmektedir. 1971-1972 öğretim yılında toplam öğrenci sayısı plan hedefinin yüzde 32,1 ine erişmiştir.

1566. Sağlık kolejleri, sahanın gerektirdiği uygulayıcı nitelikte yardımcı sağlık personeli yetiştirmede sınırlı kalmıştır (Tablo 586).
./..

TABLO: 586- Sağlık Okullarında Gelişme (II. Devre)

Yıllar	Toplam Öğrenci			İlk Kayıt			Mezun		
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1963-1964	-	2236	-	-	1029	-	-	223	-
1967-1968	-	3860	-	-	1112	-	-	892	-
1968-1969	4 350	4200	- 150	2000	1370	- 630	650	844	-194
1969-1970	6 600	4790	-1810	3000	1572	-1428	900	905	+ 5
1970-1971	10 100	5489	-4611	4700	1749	-2951	1200	1119	- 1
1971-1972	14 850	6247	-8603	6000	1924	-4076	1750	-	-

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilâtı

1567. Mesleki ve teknik okullarda terk oranları ile bu okullara yapılan ilk kayıtlardaki lise veya dengi okullardan tasdiknameli öğrencilerin çokluğu nitelik ve verimlilik açısından göze çarpan iki önemli nokta olarak belirmektedir.

1568. Sanat enstitüsü, ticaret lisesi ve kız enstitülerine yapılan ilk kayıtların önemli bir kısmının lise veya dengi okullardan tasdiknameli öğrencilerden oluşması, toplumda bu okulların genel lisede başarılı olmayan öğrencilerin devam ettikleri düşük seviyeli okullar oldukları kanısını desteklemekte ve yaratmaktadır. Bu durum mesleki ve teknik eğitimin cazip hale gelmesini ve ağırlık kazanmasını olumsuz yönden etkilemektedir.

1569. Mesleki ve teknik okullarda, özellikle verimlilik açısından önemli bir sorun terklerdir. Ticaret liselerinde olduğu gibi yüzde 34 e kadar çıkan terk oranları görülmektedir.

1570. Bu durum bu okullardaki verimliliği büyük ölçüde etkilemektedir. Ayrıca, terklerin çokluğu nedeniyle bu öğrencilere ayrılan kaynakların büyük ölçüde israfına yol açılmaktadır. Böylece, hem kaynaklar israf edilmekte hem de nitelikli insangücü açıklamaların kapatmak için yapılan çabalar önemli ölçüde başarısızlığa uğramaktadır.

TABLO: 587- Mesleki ve Teknik Okullarda Ortalama Verimlilik ve Terk oranları

	Terk	3 yılda mezun	üç yıldan uzun sürede mezun
	(1)	(2)	(3)
Sanat Enstitüsü	32,4	55,4	12,1
Kız Enstitüsü	13,0	85,1	1,9
Ticaret Lisesi	34,0	48,4	17,6

Kaynak: Devlet Plânlama Teşkilâtı

II. UZUN DÖNEMLİ GELİŞME YÖNÜ:

1571. Uzun dönemli insangücü ihtiyaçlarında beliren büyük sayısal açıklar ve nitelik sorunu örgün ve yaygın eğitim sisteminin, mesleki ve teknik eğitime yönelmesi gereğini ortaya koymaktadır.

1572. Eğitim sisteminin bütün içinde, mesleki ve teknik eğitimin yeri sanayileşmenin ve üretim hedeflerinin insangücü ihtiyaçlarına uygun, çağdaş teknikleri iyi kavramış, üretim sürecine hemen uyabilen, ayrıca üretim sürecinin geliştirilmesine katkıda bulunabilen elemanlar yetiştirme olacaktır.

1573. Mesleki ve teknik eğitim sürecinden çıkan elemanların, üretilen veya ithal edilen teknolojiyi üretim sürecinin gereklerine göre uygulamaya koymakta başarılı olmaları esastır.

1574. Mesleki ve teknik eğitimin, mevcut ve uzun dönemde ortaya çıkan teknik insangücü açıklarının kapatılmasında gereken gelişme yönünü alması, istihdam, yetki ve sorumluluk sorunlarının çözülmesini ve özellikle insangücünün 1982 de Ortak Pazar'da kazanacağı serbest hareketliliğin gözönüne alınmasını gerekli kılmaktadır. ./..

1575. Bu çerçeve içinde ve gelişmekte olan temel ve genel eğitim sistemiyle uyum sağlamak amacıyla, örgün mesleki ve teknik eğitim alt sisteminin aşağıda açıklanan gelişimi göstermesi gerekmektedir.

1576. Orta öğretimde mesleki ve teknik eğitim ağırlık kazanacak, üretimin teknisyen ihtiyaçlarına uygun insangücü yetiştirmeye yönelcektir. Bugünkü durumda genel eğitimden yana işleyen gelişme hız ve oranı, mesleki ve teknik eğitim lehine çevrilecektir. (Tablo 588.)

TABLO: 588- Ortaöğretimde Gelişme (II. Devre)

Yıllar	Ortaöğretim Okullaşma Oranı			(Yüzde)		
	Genel	Mesleki-Teknik	Toplam	Genel	Mesleki	Teknik
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	
1971-1972	10,4	7,2	17,6	60,03		39,97
1977-1978	13,4	11,5	24,9	55,25		44,75
1981-1982	14,5	14,9	29,4	50,85		49,15
1986-1987	15,8	19,1	34,9	45,20		54,80
1991-1992	16,0	24,4	40,4	39,50		60,50
1995-1996	15,7	29,1	44,8	35,00		65,00

Kaynak: Devlet Plânlama Teşkilâtı

1577. Mesleki ve teknik okullarda nicelik gelişimi sağlanırken, nitelik gelişmesine de büyük ağırlık verilecektir. Tüm mesleki ve teknik okullarda Milli Eğitim Bakanlığı tarafından eğitim birliği sağlanacaktır. Özel durumları olanların dışında, mesleki teknik okulların eğitim süreleri ve genel ve kültürel eğitim programlarında eşitlik ve birlik sağlanacaktır.

1578. Mesleki teknik orta öğretim öğrencilerine kendi alanlarında yüksek öğrenime geçiş imkânını sağlamak amacıyla çok yönlü üniversite giriş imtihanı geliştirilecektir.

1. TEKNİK LİSE:

1579. Teknik öğretimin bütün olarak üretime dönük ve sanayinin ihtiyaçlarını karşılayacak biçimde teknisyen yetiştirmesini sağlamak amacıyla, teknik öğretim sisteminde değişikliğe gidilmesi uygun görülmüştür. Bu amaçla, teknik liseler açılarak, modern teknolojinin gerektirdiği teknisyenlerin yetiştirilmesine yönelinecektir.

1580. Sanayiinin nitelikli işçi talebini karşılamak üzere pratik sanat okulları uygulamasına devam edilecektir. Sanatkâr ile teknisyenler arasında bugün için belirsiz olan statü, yetki ve sorumluluk sınırı eğitim niteliği ve süresi yönünden kesin bir ayırımı kavuşacaktır. Teknik Lise mezunlarının yetki ve sorumluluklarını gereği gibi kullanabilmeleri, bu elemanların mühendisin gerçek anlamda yardımcı olmalarını sağlayacak nitelikte bir eğitim düzeyinin gerçekleştirilmesiyle mümkün olacaktır. Ayrıca, Teknik Liselerde uygulanan eğitimin, sanayileşmenin her aşamasında ekonomik yapıda meydana gelecek değişikliklere cevap verecek esneklikte olması sağlanacaktır.

2. MESLEK LİSELERİ:

1581. Kız enstitüleri, ev kadınlığı ve annelik bilgileri verme yanında öğrencilerin çağdaş meslekleroyöneltilmelerini sağlayacak kız meslek liselerine dönüştürüleceklerdir. Kız meslek liseleri giderek geleneksel meslek dalları yanında çağdaş koşullara uygun meslek dallarını kapsamlarına alacaklardır. ./...

1582. Tarım teknisyenlerinde 1972 durumuna göre insangücü fazla-
lığı, orman teknisyenlerinde ve hayvan sağlık teknisyenlerinde insan
gücü açıkları görülmektedir.

1583. Tarım eğitiminde birlik sağlanması ve tarımda modernleşmeye
yönelmiş çalışmaların yapılmasını sağlamak amacıyla tarım eğitiminin
tarım meslek liselerinde toplanması öngörülmektedir. Tarım meslek lise-
leri, mevcut tarım meslek okulları, ev ekonomisi okulları ile hayvan
sağlık okullarını kapsamına alacaktır.

1584. Mevcut tarım meslek ve ev ekonomisi okullarındaki fazla
kapasitenin değerlendirilmesi amacıyla bu okullarda yaygın tarım eğitim
sistemi geliştirilecektir.

1585. Orman teknisyeni niteliğinde teknik insangücü açıklarını
kapatmak ve orman ürünlerini değerlendirmeye yönelecek teknisyenlerin
yetiştirilmesi için Orman Tekniker Okulları geliştirilecektir.

1586. Ticaret Liselerinin, kamu ve özel sektörün ticaret ve hizmet
alanlarına çeşitli büro görevlerini yapabilecek nitelikli eleman yetiştir-
mek amacıyla yeniden düzenlenmesi gerçekleştirilecektir.

3. DİĞER MESLEK OKULLARI:

1587. Konservatuvarların kendine has durumları nedeniyle, bu
günkü biçimlerinde değişiklik yapılmayacaktır.

1588. Özelliği olan diğer bir okul türü olarak İmam-Hatip okul-
ları (II. Devre) uygulamasına gerekli sayıda ilk kayıtlarla devam edil-
ecektir.

III. ÜÇÜNCÜ PLAN DÖNEMİNDE GELİŞMELER:

1. TEKNİK LİSE:

1589. Tüm teknisyen okullarının ve fiziki olanakları ve öğretim
kadrosu uygun olan sanat enstitülerinin 1973-1974 öğretim yılında ilk
kayıt yapacak biçimde teknik liselere dönüştürülmeleri sağlanacaktır.

1590. Öğretim süreleri dört yıl olan, teknik liseler öncelikle
motor, makina, elektrik-elektronik, maden-izabe, kimya, teknik resim,
yapı-sihhi tesisat, harita-kadastro, doküman ve matbaa dallarında öğ-
retim yapacaklardır.

1591. Plan dönemi içinde teknik liselerde 110 bin öğrencilik bir
kapasite yaratılması gerçekleştirilecektir. (Tablo 589).

TABLO: 589- Teknik Liselerde Gelişme (1973-1978)

Y ı l l a r	İlk kayıt	Toplam öğrenci	Mezun
	(1)	(2)	(3)
1973-1974	4 000	9 000	1 250
1974-1975	12 500	20 500	1 500
1975-1976	19 000	39 000	2 100
1976-1977	27 500	66 000	3 250
1977-1978	35 000	110 000	9 250

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilâtı

2. KIZ MESLEK LİSELERİ:

1592. Kız enstitüleri 1973-1974 öğretim yılında dikiş-konfeksiyon, el sanatları, diyet-beslenme, çocuk gelişimi ve eğitimi, kurs öğretmenliği bölümleri halinde öğretim yapacak kız meslek liseleri olarak ilk kayıt yapacaklardır. (Tablo 590.)

TABLO: 590- Kız Meslek Liselerinde Gelişme (1973-1978)

	<u>1973-1974</u>	<u>1974-1975</u>	<u>1975-1976</u>	<u>1976-1977</u>	<u>1977-1978</u>
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Toplam öğrenci	18 600	20 750	23 500	27 150	31 150
İlk kayıt	7 250	8 250	9 500	11 000	12 500
Mezun	5 300	5 750	6 400	7 250	8 350

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı

3. TARIM MESLEK LİSELERİ:

1593. Tarım meslek okulları, ev ekonomisi okulları ile hayvan sağlık okulları, 1973-1974 öğretim yılında tarım meslek liselerine dönüştürülmüş olarak ilk kayıt yapacaklardır.

4. ORMAN MESLEK LİSESİ:

1594. 1973-1974 öğretim yılında ilk kayıt yapmak üzere bir Orman Meslek Lisesi açılacaktır. (Tablo: 591).

TABLO: 591- Orman Meslek Lisesinde Gelişme (1973-1978)

	<u>Toplam öğrenci</u>	<u>İlk kayıt</u>	<u>Mezun</u>
	(1)	(2)	(3)
1973-1974	100	100	-
1974-1975	250	150	-
1975-1976	450	200	90
1976-1977	650	250	135
1977-1978	750	300	180

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı

5. SAĞLIK MESLEK LİSELERİ:

1595. Sağlık kolejleri olarak öğretim yapan II. devre sağlık okullarının 1973-1974 öğretim yılı ilk kayıtlarını hemşire, sağlık memuru, laborant ve çevre sağlığı bölümleri olan sağlık meslek liselerine dönüştürülmüş olarak yapmaları sağlanacaktır (Tablo 592).

TABLO: 592- Sağlık Meslek Liselerinde Gelişme (1973-1978)

	<u>1973-1974</u>	<u>1974-1975</u>	<u>1975-1976</u>	<u>1976-1977-</u>	<u>1977-1978</u>
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Toplam öğrenci	8 900	11 000	13 600	16 400	20 000
İlk kayıt	3 000	3 750	4 500	5 500	6 750
Mezun	1 600	1 900	2 700	3 400	4 000

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı

6. TİCARET MESLEK LİSELERİ:

1596. Ticaret liseleri, 1973-1974 öğretim yılında, maliye-muhasebe, ticaret, kooperatifçilik ve sekreterlik bölümleri olan, ticaret meslek liselerine dönüştürülmüş olarak ilk kayıt yapacaklardır (Tablo 593)

TABLO: 593- Ticaret Meslek Liselerinde Gelişme (1973-1978)

Yıllar	Toplam Öğrenci (1)	İlk kayıt (2)	Mezun (3)
1973-1974	38 000	17 500	9.000
1974-1975	48 000	21 000	10 500
1975-1976	58 500	25 000	13 000
1976-1977	70 000	30 000	15 500
1977-1978	85 000	35 000	18 500

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilâtı

7. ÖĞRETMEN OKULLARI:

1597. Temel eğitime ve yaygın eğitim kurumlarına öğretmen yetiştiren okullar arasında menşe birliği sağlamak üzere perspektif dönem içinde yüksek öğretime dönüştürülecek olan ilköğretmen okulları, Üçüncü Plan döneminde temel eğitime sınıf öğretmeni yetiştirmeye devam edeceklerdir.

1598. Temel eğitime dal öğretmenleri sağlamak üzere Milli Eğitim Bakanlığı özel programlar düzenliyecektir.

1599. Plan döneminde, mevcut ilkokul öğretmenlerine kısa süreli eğitimle verilecek formasyon sonucu, Temel Eğitim sınıf öğretmeni ihtiyacı karşılanmış olacaktır.

TABLO: 594 - Temel Eğitim Dal Öğretmeni ihtiyacı (1973-1978)
(Birinci)

	1973-1974 (1)	1974-1975 (2)	1975-1976 (3)	1976-1977 (4)	1977-1978 (5)
Temel Eğitim Dal Öğretmeni	10	20	30	45	50

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilâtı

1600. Üçüncü Plan döneminde temel eğitim dal öğretmeni ihtiyacı Tablo 594 de verilmiştir.

8. DİĞER MESLEK OKULLARI:

1601. İmam Hatip Okulları, uzun dönemde istihdam ve atıl kapasite sorunlarını önlemek üzere Tablo 595 de gösterilen gelişimi göstereceklerdir.

Tablo: 595- İmam Hatip Okullarında Gelişme (1973-1978)

Y ı l l a r	Toplam öğrenci (1)	İlk kayıt (2)	Mezun (3)
1973-1974	11 000	3 500	3 590
1974-1975	12 500	3 500	4 460
1975-1976	13 500	3 500	2 850
1976-1977	14 000	3 500	2 850
1977-1978	14 500	3 500	2 850

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilâtı

IV. İLKELER VE TEDBİRLER:

1602. (1) Tüm teknik ve meslek lise ve okullarda eğitim birliği Milli Eğitim Bakanlığı tarafından sağlanacaktır. Eğitim programları ilgili kuruluşlarca geliştirilecek, pedagojik ve genel dersler yönünden Milli Eğitim Bakanlığının işbirliği ile eğitimde birlik ve denetim sağlanacaktır.

Teknik ve meslek lise mezunlarının meslekleriyle ilgili dallarda çalışmalarını sağlamak ve bu okulların piyasa ile ilişkisini kurmak üzere, piyasa ve iş analizleri ile istihdam araştırması yapılarak eğitim programlarında gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

(2) Tüm mesleki liselerin öğretim süreleri üç yıl olacak ve öğretim programları bu süreye göre düzenlenecektir.

(3) Meslek ve teknik lise mezunlarına ağırlıkla meslekleriyle ilgili dallarda yüksek öğrenime geçiş sağlanacaktır.

(4) Mesleki ve teknik okullarda görülen terk sorununa yönelen bir araştırma geliştirip sonuçlandırılacak vegerekli tedbirler alınacaktır. Ayrıca, mesleki ve teknik liseler ile genel lise arasında öğrencilerin beceri ve başarı durumlarına göre çift yönlü bir geçiş sağlanacak ve gerekli yönlendirme çalışmaları ile genel liseden mesleki ve teknik liselere doğru olan tek yönlü başarısız öğrenci akışı önleneyecektir.

(5) Teknik liseler özellikle modern teknolojinin gerektirdiği teknisyenlerin yetiştirilmesine yönelecektir. Nitelikli teknisyen yetiştirmelerini sağlamak amacıyla, bu okullara nitelikli öğretim kadroları ve yeterli eğitim araçlarının sağlanmasında öncelik tanınacaktır.

(6) Mevcut sanat enstitülerinin teknik liselere dönüştürülmesi esastır.

Teknik liselere dönüştürülemeyen Sanat Enstitülerinde yaygın eğitim içinde pratik sanat okullarına dayalı bir sistem uygulanacaktır. Teknik liselere dönüştürülünceye kadar Sanat Enstitülerinde örgün eğitim yanında yaygın eğitim içinde pratik eğitime dönük bir sistem uygulanacaktır. Bunlar temel eğitim ara kademelerinden de öğrenci alabilecekler ve dalların özelliğine göre farklı süreli eğitim programları uygulayacaklardır. Teknik liselerin birinci sınıfında başarı gösteremeyenler de daha kısa süreli programlarla bu okullarda yetiştirileceklerdir.

./..

(7) Teknik liselerde atelye, teknik ve meslek dersleri öğretmenlerinin Personel Kanununda teknik hizmetler sınıfına dahil edilmeleri sağlanacaktır.

(8) Kız meslek liseleri öğretim kadrosunun nitelikli öğretmenlerle güçlendirilmesi sağlanacaktır.

(9) Olgunlaşma Enstitüleri, 1973-1974 öğretim yılından başlayarak, "Araştırma ve Olgunlaşma merkezleri" olarak faaliyete geçecek, öğretmen, öğrenci ve diğer araştırmacıların öğretim süresince vatanlarında bu merkezlerde uygulama, araştırma, geliştirme ve yayma çalışmalarını yapmalarına imkân sağlanacaktır.

(10) Tarım meslek liseleri, (i) tarım teknisyenliği, (ii) ev ekonomisi, (iii) hayvancılık ve sağlığı, (iv) balıkçılık ve su ürünleri bölümleri açacak ve bu dallarda teknolojik gelişmelere göre düzenlenmiş eğitim programlarıyla teknisyen yetiştirmeye yönelecektir.

(11) Tarım meslek liselerinde hızla ve öncelikle nitelik geliştirme mesine yönelik çalışmalar yapılacak, sayısal gelişme hayvan sağlık teknisyeni ile su ürünleri teknisyeni yetiştirilmesinde sağlanacaktır. Tarım teknisyenliği bölümünde gelişme Toprak ve Tarım Reformu ile Tarım Bakanlığı reorganizasyon çalışmaları sonuçlarına göre düzenlenecektir.

(12) Tarım meslek liselerinde doğacak atıl kapasitenin iyi değerlendirilmesini sağlamak amacıyla, pratik tarım okullarının ilk olarak tarım meslek liseleri bünyesinde açılmaları sağlanacaktır.

(13) Orman meslek liselerinde orman teknisyenliği ve orman ürünleri teknisyenliği olarak iki bölümde öğretim yapılacak ve özellikle orman ürünlerini değerlendirecek teknisyenlerin yetiştirilmesi sağlanacaktır.

(14) Yardımcı sağlık personelinin özellikle sosyalleştirme bölge-lerinin ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte yetiştirilmesini sağlayıcı, uygulamaya ağırlık veren eğitim programları düzenlenecektir.

(15) Ticaret meslek liselerinde öngörülen yeni gelişmeyi sağlamak ve belirtilen dallarda ve nitelikte eleman yetiştirmek üzere eğitim programları geliştirilecektir. Kooperatifçilik bölümünde kooperatif işletmeciliği üzerinde yoğunlaşılacaktır. Mevcut sekreterlik okulları kapatılacak, bu okulların tüm fiziki imkanları ve öğretim kadrosu, ticaret meslek liselerindeki sekreterlik bölümlerine kaydırılacaktır.

(16) Otelcilik okulları, otel ve turizm orta seviyeli işletmecisi yetiştirmeye yönelecek Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesine dönüştürülecektir. Otel ve turizm işletmecisinin alt kademelerindeki elemanların yetiştirilmesi için pratik otelcilik ve turizm okulları açılacaktır.

(17) Temel eğitime, ihtiyaç duyulan sayı ve nitelikte sınıf ve dal öğretmeni yetiştirmek üzere gerekli tedbirler alınacaktır.

(18) Mevcut okullarda fazla kapasite yaratılmış bulunduğu için yeni İmam-Hatip Okulları açılması yoluna gidilmeyecektir. Kaliteli bir öğretim yapılabilmesi için mevcutların ders araç ve gereçleri geliştirilecek ve nitelikli öğretmenlerle desteklenmesi sağlanacaktır.

YÜKSEK ÖĞRETİM

I. PLANLI DÖNEMDE GELİŞMELER:

1. SAYISAL GELİŞMELER:

1603. Birinci Plan döneminde yüksek öğretimde insangücü hedeflerine uygun olarak sayısal gelişmeler üzerinde durulmuş, bunu sağlamak için öğretim üyesi yetiştirilmesine ağırlık verilmiştir. (Tablo 596)

1604. İkinci Planda yüksek öğretim kademesinde gerekli kapasite artışı için mevcut yüksek öğretim kurumlarının geliştirilmesi ve yenilerinin açılması öngörülmüştür. Gerçekleşmede kamu yüksek öğretim kurumlarında kapasite gelişmeleri plan hedeflerinin altında kalmıştır. Bunda yatırımların kapasite artırıcı biçimde kullanılmamasının rolü vardır. Bunun en önemli nedeni yüksek öğretimde insangücü gereksinmelerine göre yaratılması gerekli kapasite için fiziksel gelişmeyi sağlayacak, kurumlararası koordinasyon, standart saptaması ve planlamayı yapacak sorumlu bir yürütme biriminin bulunmamasıdır.

1605. Planlarda yüksek öğretim kurumlarının Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği yaparak insangücü gereklerine göre saptanan ilk kayıt hedeflerini gerçekleştirmeleri öngörülmüştür. Bunu sağlamak için "Üniversite ve Yüksek Okullar Komisyonu" kurulması, yüksek öğretim kurumları arasında işbölümü yapılması gibi hususlar çeşitli yıllık programlarda önerilmesine rağmen gerçekleştirilememiş ve bu nedenle yüksek öğretim için öngörülen sayısal hedeflere varılamamıştır.

1606. Öte yandan sağlanabilen kapasite artışı da Planlarda ön görülen insangücünü yetiştirecek alanlar yerine, genel eğitim veren maliyeti düşük ve kapasite yaratılması kolay olan alanlarda gerçekleşmiştir. (Tablo 596/a, b ve Genel Bölüm Tablo 548/b) Daha çok İkinci Beş Yıllık Plan döneminde açılan Özel Yüksek Okulların bulunduğu öğretim alanlarında ise Planda öngörülen yeni kayıt hedefleri aşılmıştır.

1607. Tablolardan izlenebileceği gibi öğrenci sayıları bakımından dallar arası dağılımda fazla bir iyileşme sağlanamamış, ancak planlı dönemdeki qabalarla ilk kayıtların dallar arasındaki dağılımında bir ölçüde insangücü gereklerine uygun düzelme sağlanmıştır.

TABLO: 596 (a) - Kamu Yüksek Öğretiminde Kayıtların Kurumlar ve Dallar Arasında Dağılımı
Yıllara Göre Öğrenci Sayıları ve Yüzdeleri

	1959-1960 (1)	1960-1961 (2)	1961-1962 (3)	1962-1963 (4)	1963-1964 (5)	1964-1965 (6)
KURUMLAR						
Üniversiteler	10 793	12 761	11 351	11 935	13 150	13 422
Akademikler	2 460	2 694	3 457	4 813	4 082	2 968
Yüksek Okullar	1 351	1 797	1 901	2 730	3 350	3 817
Toplam Yüksek Öğretim DALLAR	14 604	17 252	16 709	19 478	20 582	20 207
Fen Mühendislik (sayı) (yüzde)	2 174 14,9	2 759 16,0	2 231 13,4	2 479 12,8	2 778 13,5	3 412 16,8
Tarım (sayı) (yüzde)	933 6,4	777 4,5	750 4,5	890 4,5	1 032 5,0	902 4,5
Sağlık (sayı) (yüzde)	784 5,3	925 5,4	950 5,7	982 5,0	1 732 8,4	1 868 9,2
Edebiyat ve Sosyal İlimler (sayı) (yüzde)	10 703 73,4	12 791 74,1	12 778 76,4	15 127 77,7	15 040 73,1	14 046 69,5

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı

TABLO: 596(a) (Devam)- Kamu Yüksek Öğretiminde Kayıtların Kurumlar ve Dallar Arasında Dağılımı Yıllara Göre Öğrenci Sayıları ve Yüzdeleri

	1965-1966 (7)	1966-1967 (8)	1967-1968 (9)	1968-1969 (10)	1969-1970 (11)
KURUMLAR					
Üniversiteler	14 770	14 565	15 441	15 123	14 942
Akademiler	3 543	5 197	5 690	5 054	5 425
Yüksek Okullar	4 879	4 161	3 575	4 223	2 895
Toplam Yüksek Öğretim	23 192	23 923	24 400	24 450	23 262
DALLAR					
Fen Mühendislik (Sayı) (yüzde)	3 934 16,9	4 609 19,2	5 294 21,5	6 060 24,8	6 137 26,4
Tarım (Sayı) (yüzde)	897 3,9	924 3,9	944 3,9	878 3,6	840 3,6
Sağlık (Sayı) (yüzde)	1 772 7,6	1 648 6,9	1 931 7,7	2 133 8,8	1 985 8,5
Edebiyat ve Sosyal İlimler (Sayı) (yüzde)	16 589 71,6	16 742 70,0	16 537 66,9	15 329 62,8	14 300 61,5

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilâtı

TABLO: 596 (b) - Kamu Yüksek Öğretiminde Öğrenci Sayısındaki Gelişme, Dallar Arasında
Dağılımı ve Yüzdeleri

	1959-1960 (1)	1960-1961 (2)	1961-1962 (3)	1962-1963 (4)	1963-1964 (5)	1964-1965 (6)
Yüksek Öğretim Öğrenci Sayısı Toplamı	54 962	63 035	64 484	70 401	75 119	79 923
Fen ve Mühendislik Yüksek öğretimi (Yüzde)	12 909 23,5	14 685 23,2	14 148 22,0	15 434 21,9	16 436 21,9	17 930 22,4
Tarım Yüksek Öğretimi (Yüzde)	2 984 5,4	3 065 4,8	3 030 4,6	3 444 4,9	3 529 4,6	3 865 4,9
Sağlık Yüksek Öğretimi (Yüzde)	5 195 9,5	5 753 9,2	5 549 8,7	5 688 8,0	7 161 9,6	8 296 10,4
Edebiyat ve Sosyal İlimler Yük. Öğretimi (Genel)	33 874	39 531	41 757	45 835	47 993	49 832
(Yüzde)	61,6	62,8	64,7	65,2	63,9	62,3

(Kaynak: Devlet Planlama Teşkilâtı)

TABLO: 596 (b) (Devamı)- Kamu Yüksek Öğretiminde Öğrenci Sayısındaki Gelişme, Dallar Arasında Dağılımı ve Yüzdeleri

	1965-1966 (7)	1966-1967 (8)	1967-1968 (9)	1968-1969 (10)	1969-1970 (11)
Yüksek Öğretim Öğrenci Sayısı Toplamı	87 682	93 596	97 253	103 178	105 549
Fen ve Mühendislik Yüksek Öğretimi	19 618 (Yüzde) 22,3	21 142 22,6	23 575 24,2	25 787 25,0	26 797 25,3
Tarım Yüksek Öğretimi	3 966 (Yüzde) 4,6	3 760 4,1	3 739 3,9	3 651 3,5	3 612 3,5
Sağlık Yüksek Öğretimi	8 890 (Yüzde) 10,1	9 115 9,7	9 465 9,8	10 598 10,3	10 749 10,1
Edebiyat ve Sosyal İlimler Yüksek Öğretimi (Genel)	55 208 (Yüzde) 63,0	59 579 63,6	60 474 62,1	63 142 61,2	64 391 61,1

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı

1608. Yüksek öğretime gerekenden fazla olan talep, bu kademede yaratılan kapasiteyle karşılanamayacak duruma gelmiştir. Bunun sonucu olarak İkinci Plân döneminde özel yüksek okulların sayısı 40 ı aşmış, öğrenci sayısı tüm yüksek öğretimdeki öğrenci sayısının %30 unu bulmuş bu okullar bazı dallarda insangücü hedeflerine uymayan ve düşük nitelikte eğitime devam etmişlerdir. 1971 yılında kamu yüksek okulu haline getirilen özel yüksek okullardan Ankara, İstanbul, Adana ve Eskişehir'de bulunanlar bu illerdeki İktisadi ve Ticari İlimler Akademilerine, İzmirdeki okullar ise Ege Üniversitesine bağlanmışlar ve ücretli öğretime devam etmişlerdir. Ancak bu okulların yukarıda belirtilen sakıncaları süregelmektedir. Yüksek Öğretimde kapasite artırılmasının yeni kamu yüksek öğretim kurumlarının ve üniversitelerinin açılmasıyla sağlanması konusundaki çalışmalar, tüm yüksek öğretimin planlaması ile görevli bir yürütme birimi bulunmadığından mevcut üniversitelerin patronaj yolu ile fakülte kurmaları ve Milli Eğitim Bakanlığının bazı yüksek okullar kurması biçiminde süregelen, öğretim üyesi sağlanmasındaki güçlükler, mevzuat ve kadro yetersizlikleri nedeniyle bu konuda gerekli gelişmeler sağlanamamıştır.

2. NİTELİK GELİŞMESİ:

1609. Birinci ve İkinci Planlarda yüksek öğretimde öğretim fonksiyonu yanında araştırma fonksiyonuna da önem verilmiş araştırmaların sonuçlarının uygulayıcılara iletilmesi öngörülmüştür. Planlara yüksek öğretim öğrencilerinin yetiştirme seviyelerini yükseltici barınma, beslenme, ve burs sorunlarının çözülmesi, sosyal ve beşeri ilişkilerinin düzenlenmesi önemli politikalar olmuştur. Diğer eğitim kademelerinde olduğu gibi, yüksek öğretimde de verimi yükseltici araştırma ve çalışmaların yapılması, teknik yüksek öğretime ağırlık verilmesi öngörülmüş ancak bu konulardaki gelişmeler çok sınırlı kalmıştır.

1610. Yüksek öğretim kademesinde Üniversite, Akademi ve Yüksek Okulların tanımları ve fonksiyonları belirtilmemiş, tüm yüksek öğretim kuruluşlarında meslekler için uygulayıcı insangücü yetiştirme yerine akademik eğitim yapma yönünde gereksiz bir eğilim belirmiştir. Aynı şekilde Temel Bilimler Fakülte veya birimleri ile lisans, lisans üstü, doktora kademelerinin tanımları yapılmamıştır. Yüksek öğretim kurumları sistemsiz biçimde oluşarak, irrasyonel bir gelişmenin tüm ekonomik israf ve sosyal sakıncalarını belgeler duruma gelmişlerdir.

1611. Yüksek öğretimde nicelik ve nitelik gelişmesinin sağlanabilmesi için Devlet Planlama Teşkilatı ile görevsel bütünleşme içinde çalışacak bir merkezi araştırma planlama-koordinasyon örgütünün kurulması, Üniversite ve yüksek okullarda yöneticilerin görev sürelerinin uzatılması, asistanların öğretim üyesi olabilmeleri için gerekli sürelerin kısaltılması ve doktora yapanların ve tıpta uzmanların ders verebilmeleri, mali yönden kurumların gelişmesini kısıtlayıcı mevzuatın düzenlenmesi, mezuniyet sonrası eğitimde kapasite artırılması, Üniversitelerin planlama ve inşaat bürolarının kurulması ve güçlendirilmesi, öğretim üyelerinin belli akademik seviyelere erişmeleri için büyük merkezler dışında belli süre çalışmaları, tam zamanlı çalışmaya geçilmesi gibi konularda bazı çalışmalar yapılmakla birlikte yeterli sonuçlar alınamamıştır.

1612. Yüksek öğretimde karşılaşılan bu sorunları çözmede bir araç olarak düşünülen Üniversiteler Kanunu İkinci Plân dönemi içinde çıkarılamamış ve hazırlanan taslaklara Plan ve yıllık programlarda yüksek öğretimde gelişme ve yenilik için öngörülen düzenlemeler tam olarak yansıtılamamıştır. ./..

1613. Birinci ve İkinci Planın yüksek öğretim hedeflerinin gerçekleşmesindeki geri kalmalar dışında, genel olarak Türk Yüksek Öğretim sisteminin ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı yeteri derecede destekleyici bir nitelikte olmadığı görülmektedir. Yüksek öğretim sistemi ülkemizin gelişme koşullarına göre kısa dönemde hazır ve belli teknolojiyi uygulayacak çok sayıda ve uzun dönemde teknoloji üretecek yeterli sayıda teknik işgücünü yetiştirecek esnek bir yapıdan uzak bulunmaktadır. Yüksek öğretimde öğrencilerin çoğunluğunun genel eğitim dallarında yığıldığı görülmekte, mesleki ve teknik yüksek öğretimde de eğitim daha çok teorik düzeyde kalmaktadır. Mevcut üretim teknolojinin gerektirdiği tipte eleman yetiştirme yerine, kullanımı olmayan akademik nitelikte eleman yetiştirilmekte ve yetişenler kendi alanlarında istihdam olanakları bulamadıkları için, bir alt eğitim kademesini bitirenlerin istihdam edildikleri alanda çalıştırılmakta ya da yurt dışına akmakta, bu ise eğitim harcamaları ve zaman yönünden büyük kayıplara yol açmaktadır.

1614. Yüksek öğretim işgücü piyasasının ihtiyaçlarını tam olarak karşılamayan bünyesinde yaygın eğitime, meslek elemanlarının bilgilerini yenileyici devamlı eğitime yer vermeyen bir sistem olarak süregelmiştir. İkinci Planda liseden yetersiz gelen öğrencilerle mesleki ve teknik okul mezunlarından kendi alanlarında yüksek öğrenimine devam edecekler için öngörülen hazırlık sınıfları kurulması çok sınırlı bir biçimde gerçekleşmiş, bir çok yüksek öğrenim kuruluşları mesleki ve teknik okul mezunlarına kapalı olmakta devam etmiştir.

1615. Üniversitelerin tüm fakülte ve bölümlerine hizmet edecek Temel Bilimler Okulu kurulması yönündebazı çabalar olmuş, ancak bu politika tamolarak gerçekleşmemiştir. Lisans üstü eğitimde öngörülen kapasite gelişmesi yeterince sağlanamamıştır.

1616. 1960-1961, 1970-1971 yılları için yapılan bir araştırmaya göre yüksek öğretimde başarı oranı kurumlar arasında büyük farklılıklar göstermekte, yüzde 18 den yüzde 100 e kadar değişmektedir. En düşük verim (1) İktisadi ve Ticari İlimler Akademilerinde, İzmir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi dışarda kalmak kaydı ile yüzde 30, Edebiyat ve Hukuk Fakültelerinde, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi dışarıda kalmak kaydı ile yüzde 33 tür. Diğer kurumların verimi ortalama olarak Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademilerinde yüzde 60, Orta doğu Teknik Üniversitesinde yüzde 71, İstanbul Teknik Üniversitesinde yüzde 74, Tıp Fakültelerinde yüzde 78, Eğitim Enstitüleri ve diğer yüksek öğretim kurumlarında yüzde 80, Ege Üniversitesi Mühendislik Fakültelerinde yüzde 84, Atatürk Üniversitesinde yüzde 86 olarak bulunmuştur.

1617. İlk kayıtlardaki düşüslere rağmen verim düşüklüğü nedeniyle, genel eğitimde öğrenci birikimi görülmektedir (Tablo 596/a, b,)

1618. Öte yandan genel eğitim dallarındaki verim düşüklüğü ve öğrenci birikimi, söz konusu dallardaki öğrenci/öğretmen oranı yüksekliği ile de açıklanabilir. ./..

(1) Burada verimden okulların normal sürede bitirilme oranı anlaşılmalıdır.

1619. Asistanlar, öğretim üyeleri ve uzmanlar dahil edilerek yapılan hesaplamalarda genel eğitim dallarında 1962-1963 ders yılında 130 ile 29 arasında değişen öğrenci/öğretmen oranlarında genel olarak bir iyileşme görülmekte birlikte 1970-1971 ders yılında da bu oran 75 ile 10 arasında değişmektedir.

1620. Tıp yüksek öğretiminde esasen düşük olan öğrenci/öğretmen oranları 1970-1971 öğretim yılında ortalama 4-5 olarak aynı seviyeyi korumuştur.

1621. Teknik Yüksek öğretimde 1962-1963 öğretim yılında 7-8 do-laylarında olan öğrenci/öğretmen oranları bir ölçüde yükselerek 9-10 dolaylarına çıkmıştır.

1622. Asistanların potansiyel öğretim üyesi olmaları, başka bir anlatımla halen ders vermemekte oluşları dikkate alındığında mevcut durumda fiili oranların daha yüksek olduğu söylenebilir. Ayrıca, bu tür kurumlar arası öğretmen/öğrenci oranlarında büyük farklılıkların göz-lenmesi eğitici insangücünden optimal biçimde yararlanılamadığını or-taya koymaktadır. Bazı kurumlarda fizik kapasitenin imkân vermesine karşı, eğitimcileri yerinde ve tüm zamanında kullanamama nedeniyle kapa-site daraltmalarına gidildiği de olmaktadır.

1623. Yeni üniversitelere yerleşik öğretim üyesi bulmak sorunu, temel sınırlayıcı bir etken olarak bütün ağırlığını sürdürmektedir.

II. UZUN DÖNEMLİ GELİŞME YÖNÜ:

1624. Yüksek öğretim uzun dönem sonunda erişilecek ekonomik, sos-yal ve kültürel kalkınmanın gerektirdiği yüksek nitelikteki elemanla-rı yetiştirecek biçimde yönlendirilecektir. Büyük ölçüde sanayileşmeye dayanaoak kalkınmanın her aşamasında teknolojiyi uygulayan, ülke ko-şullarına uyduran ve üreten eleman yetiştirilmesine ağırlık verilecek-tir. Bunu sağlamak için yüksek öğretimde günümüze kadar süregelen öğre-tim biçiminde köklü bir değişime gidilmesi, eğitimle iş hayatı arasın-da çok sıkı ilişkinin kurulması gerekmektedir.

1625. İnsangücü hesaplarına göre 1995 yılında stratejik dallarda, gerekli insangücü açığı çok yüksek sayılara erişmektedir. Yüksek öğre-tim kurumlarının plan ve programlara uyma yönünden elverişli olmayan bugün içinde bulundukları dağınıklık, önümüzdeki dönemde söz konusu açığı kapatacak hedeflere varmada ülke çapında ortak bir yüksek öğre-tim politikasını uygulama bakımından öncelikle giderilmesi gereken bir sınırlama olarak belirmektedir.

1626. Bu nedenle yüksek öğretimde, uzun dönemde gerekli kapasite-yi yaratacak, nitelik yükseltilmesini sağlayacak, tüm yüksek öğretim sorunlarını kapsamlı bir biçimde ele alacak merkezi bir örgütlemeye gidilmesinde kesin bir zorunluluk bulunmaktadır.

1627. İstihdam yerinde bireyden beklenen formasyonu kazandırmaya dönük, böylece eğitim süresini gereksiz uzatan genel bilgi verici prog-ramları asgaride tutan bir yaklaşımla, yüksek öğretimde insangücü gereklerini karşılamaya yönelmiş her bir birimin eğitim süre ve prog-ramlarını ayrı ayrı yeniden düzenlemek, uzun dönemli insangücü gerek-lerinin yeterince karşılanmasında ele alınacak konular arasındadır.

./..

1628. Bu düzenlemede, her temel sektörde teknoloji üretecek ya da alınan teknolojinin ülke şartlarına adaptasyonunu gerçekleştirecek bilim adamı ve araştırmacıları, yüksek öğretimde görevlendirilecek öğretim üyelerini, üretim ve hizmet birimlerinde üst düzeyde yönetimi ve denetimi sağlayıcı elemanların yetiştirilmesi esas olarak üniversitelerce sağlanacaktır. Akademilerde ve yüksek okullarda teknolojinin ülke düzeyinde yaygınlaştırılmasını sağlayacak çok sayıda uygulayıcı mesleki ve teknik elemanları yetiştirmek üzere program ve öğretim süresi farklılaştırılmasına özellikle dikkat edilecektir.

1629. Yüksek öğretimde, bir yanda teknoloji üreten ve uygulayan, diğer yanda genel ve mesleki teknik konu ayrımında insangücü gereğinin verdiği dağılımı izliyerek 1995 de çağ nüfusunun yüzde 15 inin kapsanması hedef alınacaktır.

III. ÜÇÜNCÜ PLAN DÖNEMİNDE GELİŞMELER:

1630. Yüksek seviyeli insangücü yetiştirilmesi uzun bir süreyi gerektirdiğinden, Üçüncü Plan döneminde ancak uzun dönem sonunda ekonomik kalkınmanın gerektirdiği ve insangücü Bölümü Tablo 546 da belirtilen insangücü açıklarını kapatmaya yönelik yeni kayıtlar yapılacaktır. 1977 yılı sonunda yüksek öğretimde yüzde 9 okullaşma oranına ulaşılmıştır. Yeni kayıt sayıları ve dallara dağılımı Tablo 597 de belirtilmektedir.

1631. Yüksek öğretimde, ekonomik kalkınma ve teknoloji gereğine göre, Üçüncü Plan döneminde uygulayıcı meslek elemanı yetiştirilmesine ağırlık verilerek, gerekli alanlarda kısa süreli eğitim programları uygulanacak, sanayileşmenin gerektireceği tasarımcı ve teknoloji üretici insangücünün yetiştirilmesi için de, asıl verimi ileriki Plan dönemlerinde sağlanmak üzere lisans üstü eğitim çalışmalarını sınırlı sayıda kuruluş tarafından yürütülecektir.

1632. Yüksek öğretimde özellikle bazı dallarda gereğinden fazla olan öğrenci-öğretmen oranlarını düşürmek ve yeni yüksek öğretim kurumlarına öğretim üyesi sağlamak üzere yurt dışına doktora yapmak için öğrenci gönderilmesine devam edilecek, ancak bu öğrenciler ülkemizde öğretim alanı bulunmayan ya da az bulunan konularda yurt dışı lisans üstü eğitimi yapacak, asıl ağırlık yurt içi lisans üstü eğitime verilecektir. Yurt içi ve yurt dışında lisans üstü eğitimi yapacakların sayıları ile eğitim alanları yıllık programlarda belirlenecektir.

1633. Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması amacıyla ilgili olarak yüksek öğretimde öğrencilere kredi, burs ve yurt sağlanması çabaları geliştirilecek, yüksek öğretim öğrencileri için sosyal ve sağlık hizmetleri sağlanacaktır.

,/..

TABLO: 597- Teknik , Tarım ve Sağlık Yüksek Öğretiminde Gelişme
(1972-1977)

Öğretim Dalları	(İlk kayıtlar)				
	1973-1974	1974-1975	1975-1976	1976-1977	1977-1978
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Mimarlık	805	855	915	975	1 035
İnşaat Mühendisleri	1 517	1 825	2 015	2 105	2 225
Makina Mühendisleri	2 240	2 450	2 640	2 880	3 095
Elektrik "	1 450	1 625	1 905	2 100	2 300
Maden Mühendisleri	300	350	400	460	505
Kimya Mühendisleri	1 550	1 850	2 155	2 480	2 790
Diğer Mühendisler	925	1 080	1 230	1 435	1 580
Toplam	8 787	10 035	11 260	12 435	13 530
Ziraat	585	595	630	640	650
Orman	210	230	270	300	330
Veteriner	120	140	160	180	200
Toplam	915	965	1 060	1 120	1 180
Tıp doktorları	1 850	2 160	2 480	2 810	3 160
Diş doktorları	435	525	640	775	900
Eczacılar	555	635	715	795	875
Toplam	2 840	3 320	3 835	4 380	4 935
Fen Bilimleri	1 680	2 100	2 315	2 640	2 955
Fen ve Mühendislik	10 467	12 135	13 575	15 075	16 485
Tarım	915	965	1 060	1 120	1 180
Sağlık	2 840	3 320	3 835	4 380	4 935
Genel Toplam	14 222	16 420	18 470	20 575	22 600

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı

IV. İLKELER VE TEDBİRLER:

1634. (1) Ekonomik kalkınma ve teknolojik gelişmelere göre ülke çapında uygulanacak yüksek öğretim politikasıyla yüksek öğretimin mevcut yapısında değişiklik sağlanacak, kalkınmanın çeşitli aşamalarındaki farklı teknolojik düzeylere göre esnek ve ihtiyaçlara göre değişebilir türde yüksek öğretim sistemine gidilecektir. Böylece yüksek öğretim sistemi eğitim sürecinde modern eğitim tekniklerindeki gelişmelerden yararlanan mektupla öğretim, devamlı eğitim, üretim süreci içinde eğitim gibi yöntemleri kullanan çeşitli sürelerdeki yüksek öğretim kuruluşlarından oluşacak, bu kuruluşların tüm kademe ve bölümleri tanımlanmış ve aralarındaki fonksiyonel ilişkiler ve tutarlılık sağlanmış olacaktır.

./...

(2) Yüksek öğretim için sektör ana planı yapımında Devlet Planlama Teşkilatı ile işbirliğinde bulunmak üzere üniversiteler ve Milli Eğitim Bakanlığı devamlı bir teknik büroyu aralarında kuracaklardır. Üniversite olarak örgütlenmeyen yüksek okullar ve akademiler için aynı amaçla Milli Eğitim Bakanlığı, akademiler ve yüksek okullarca seçilecek uzmanlardan kurulu devamlı bir birimi Devlet Planlama Teşkilatı ile işbirliği yapmak üzere görevlendirecektir.

3. Bu birimler yetkili organların karar almalarında yardımcı olmak üzere;

(i) Yeni öğretim kurumları kurulması yolu ile kapasite artırılması,

(ii) Verimin yükseltilmesi için eğitim program, metod ve araçlarının geliştirilmesi ve teknolojik gelişmelere uyumunun sağlanması,

(iii) Yüksek öğretimde çeşitli formasyon ihtiyaçlarını karşılayacak eğitim programı ve sürelerinin belirlenmesi,

(iv) Eğitimle iş ve çalışma alanları arasında sıkı ilişki kurulması,

(v) Mevcut öğretim üyelerinden dengeli dağılım yolu ile azami yararın sağlanması, gerekli sayıda öğretim üyesi yetiştirilmesi için lisans üstü eğitimde programlamanın yapılması, öğretim kurumlarının bu kademedeki öğrencilere burs ödeyebilmeleri için mali yönden desteklenmesi,

(vi) Üniversite ve yüksek okul inşaatlarında eğitim programları ile öğrenci kapasitesini ve bunların zaman içinde gelişim ve değişimini dikkate alan yapı ve maliyet standartlarına, fizik yatırımların planlama ve uygulama aşamalarında uyulmasının sağlanması konularında araştırma ve programlama çalışmaları yaparak önerilerde bulunacaklardır. Ayrıca kesinleşen programları izleyerek uygulamanın devamlı olarak değerlendirilmesini sağlayacaklardır.

(4) Üniversiteler uzun dönemli gelişme yönü bölümünde belirtilen esaslara uygun eleman yetiştirme, eğitim niteliğini yükseltmek üzere gerekli öğretim kadrosunu sağlama ve uygulamalı bilimsel araştırma konularında yoğunlaşacaklardır.

(5) Akademiler ve yüksek okulların uygulayıcı insangücü açıklarını kapatmak üzere teknik ve meslek elemanı yetiştirmeleri esas olacaktır. Ancak mevcut akademilerden nitelik bakımından belirli bir düzeye ulaşanlar lisans üstü eğitim yapmağa devam edeceklerdir. Bunlardan yüksek öğretimin düzenlenmesi için yukarıdaki 2 nci maddede kurulması öngörülen birimlerin teklifi üzerine yıllık programlarda belirtilenler üniversite bünyesine geçebileceklerdir.

(6) Yüksek öğretimde uygulanan harç sistemi, mali gücü olmayan öğrencilere burs ve kredi sağlanması ile uyumlu olarak yüksek öğrenimin giderlerine katkıda bulunacak bir şekilde yeniden düzenlenecektir.

(2) Yüksek öğretim için sektör ana planı yapımında Devlet Planlama Teşkilatı ile işbirliğinde bulunmak üzere üniversiteler ve Milli Eğitim Bakanlığı devamlı bir teknik büroyu aralarında kuracaklardır. Üniversite olarak örgütlenmeyen yüksek okullar ve akademiler için aynı amaçla Milli Eğitim Bakanlığı, akademiler ve yüksek okullarca seçilecek uzmanlardan kurulu devamlı bir birimi Devlet Planlama Teşkilatı ile işbirliği yapmak üzere görevlendirecektir.

3. Bu birimler yetkili organların karar almalarında yardımcı olmak üzere;

- (i) Yeni öğretim kurumları kurulması yolu ile kapasite artırılması,
- (ii) Verimin yükseltilmesi için eğitim program, metod ve araçlarının geliştirilmesi ve teknolojik gelişmelere uyumunun sağlanması,
- (iii) Yüksek öğretimde çeşitli formasyon ihtiyaçlarını karşılayacak eğitim programı ve sürelerinin belirlenmesi,
- (iv) Eğitimle iş ve çalışma alanları arasında sıkı ilişki kurulması,
- (v) Mevout öğretim üyelerinden dengeli dağılım yolu ile azami yararın sağlanması, gerekli sayıda öğretim üyesi yetiştirilmesi için lisans üstü eğitimde programlamanın yapılması, öğretim kurumlarının bu kademedeki öğrencilere burs ödeyebilmeleri için mali yönden desteklenmesi,

(vi) Üniversite ve yüksek okul inşaatlarında eğitim programları ile öğrenci kapasitesini ve bunların zaman içinde gelişim ve değişimini dikkate alan yapı ve maliyet standartlarına, fizik yatırımların planlama ve uygulama aşamalarında uyulmasının sağlanması konularında araştırma ve programlama çalışmaları yaparak önerilerde bulunacaklardır. Ayrıca kesinleşen programları izleyerek uygulamanın devamlı olarak değerlendirilmesini sağlayacaklardır.

(4) Üniversiteler uzun dönemli gelişme yönü bölümünde belirtilen esaslara uygun eleman yetiştirme, eğitim niteliğini yükseltmek üzere gerekli öğretim kadrosunu sağlama ve uygulamalı bilimsel araştırma konularında yoğunlaşacaklardır.

(5) Akademiler ve yüksek okulların uygulayıcı insangücü açıklarını kapatmak üzere teknik ve meslek elemanı yetiştirmeleri esas olacaktır. Ancak mevout akademilerden nitelik bakımından belirli bir düzeye ulaşanlar lisans üstü eğitim yapmağa devam edeceklerdir. Bunlardan yüksek öğretimin düzenlenmesi için yukarıdaki 2 nci maddede kurulması öngörülen birimlerin teklifi üzerine yıllık programlarda belirtilenler üniversite bünyesine geçebileceklerdir.

(6) Yüksek öğretimde uygulanan harç sistemi, mali gücü olmayan öğrencilere burs ve kredi sağlanması ile uyumlu olarak yüksek öğrenimin giderlerine katkıda bulunacak bir şekilde yeniden düzenlenecektir.

Y A Y G I N E Ğ İ T İ M

I. PLANLI DÖNEMDE GELİŞMELER:

1635. Birinci Planda yaygın eğitim bir sistem içinde ele alınmamıştır. İkinci Planda yaygın eğitim, yetişkinlere okuma yazma öğretmek, en son devam ettikleri öğretim kademesinde edindikleri bilgi ve becerileri geliştirmek veya yeni beceriler kazandırmak üzere verilen okul dışı eğitim olarak nitelendirilmiştir. Ayrıca, İkinci Planda yaygın eğitim örgün eğitimin tamamlayıcısı olarak düşünülmüş ve örgün eğitimden bağımsız olarak ele alınmayacağı belirtilmiştir.

1636. İkinci Plan döneminde yaygın eğitim içinde en çok ağırlık kazanan konu okuma-yazma eğitimi olmuştur. Plan, okuma-yazma öğretmeyi hedef alarak, yaygın eğitim çalışmalarını bu nokta çevresinde toplamıştır. Bu durumda, iş hayatına olan yakınlığına rağmen, yaygın eğitimin üretime dönük fonksiyonel bir biçim kazanması sağlanamamıştır.

1637. Ayrıca, okuma-yazma sorununun çözümünde, kazandığı büyük ağırlığa rağmen anlamlı bir gelişme sağlanamamış, yapılan çalışmalar sonunda 1968-1970 yıllarında toplam 317 bin kişiye okuma-yazma eğitimi verilmiştir. Bu durum, Plan hedeflerinin çok gerisinde kaldığını açıkça göstermektedir (Tablo 598)

TABLO: 598- Okur Yazar Oranındaki Gelişme (a)

Yıl	Okur yazarlar	Erkek	(Yüzde) Kadın
	(1)	(2)	(3)
1927	11,0	-	-
1930	19,2	-	-
1940	22,4	-	-
1950	33,6	-	-
1960	39,5	53,6	24,8
1965	48,7	64,0	32,8
1970	55,5	69,5	40,9

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü
(a) 6 ve daha yukarı yaşlardaki nüfus

1638. Planlı dönemde hizmet içi eğitim sistemli bir şekilde yaygın eğitim içinde ele alınmamıştır. Birinci plan döneminde, hizmet içi eğitim yalnız sanayi içinde eğitim olarak ele alınmış, İkinci Planda yalnızca sanayi için değil aynı zamanda hizmetler sektörü ve sevk idareci-leri için gerekli eğitimi kapsayacak bir biçim kazandırılmıştır. Ancak, hizmet içi eğitimin nitelik ve nicelik gelişimi, kapsadığı alana oranla çok düşük bir artış göstermektedir.

1639. Sanayi içi eğitim gereği olan ağırlığı kazanamamış ve insan gücü ihtiyaçlarının karşılanmasında çok yetersiz bir gelişim göstermiştir. Sanayi içi eğitim programlarının düzenlenmesi, uygulanması ve kuruluşlararası koordinasyon ve işbirliğinin sağlanması amacıyla Birinci Plandan başlayarak çeşitli sistemler teklif edilmiştir. 1963 yılında bir "Danışma Kurulu" toplanarak "Sanayi içinde Eğitim İcra Komitesi" kurulmuş, ancak bu komite etken olamamıştır. Planlı dönemde Sanayi, Milli Eğitim ve Çalışma Bakanlıkları arasında üst ve alt seviyeli çeşitli kurumlar kurulmuş ancak, kapsamlı bir işbirliği gerçekleştirememiştir.

Bu nedenle Sanayi içi eğitim programları nitelik ve nicelik yönlerinden işgücü piyasasının gerçek ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak kalmaktadır.

TABLO: 599- Çalışma Bakanlığının İşbaşında Eğitim Faaliyetleri

Yıllar	Temas edilen işyeri sayısı (1)	Eğitilen sayısı			
		Eğitim sorumluları (2)	Nezaretçi (3)	İşçi (4)	Çırak (5)
1968	92	140	2 079	2 999	58
1969	99	12	592	2 420	72
1970	70	44	498	2 274	-

Kaynak: Çalışma Bakanlığı

TABLO: 600 - Milli Eğitim ve Çalışma Bakanlıklarınca Birlikte Yürütülen Çalışmalar

Yıllar	Kurs çeşidi	Açılan kurslar		Sona eren kurslar	
		Kurs sayısı (1)	Kayıt olan (2)	Kurs sayısı (3)	Mezun olan (4)
1968	Usta	25	488	25	534 (a)
	Kalfa	45	1 076	38	819
	Çırak	116	2 315	113	1 225
1969	Usta	14	279	16	206
	Kalfa	59	1 564	33	716
	Çırak	80	2 385	73	740
1970	Usta	41	1 739	35	973
	Kalfa	78	2 200	30	1 051
	Çırak	90	2 183	108	1 722

Kaynak: Çalışma Bakanlığı

(a) Kurslar bazı durumlarda bir yılı aşmaktadır. Mezuniyetteki fazlalık bir önceki yıldan gelmektedir.

TABLO: 601 - Milli Eğitim Bakanlığı Monitör Eğitimi Çalışmaları Mesleki Eğitim

Yıllar	Merkezinde	Kuruluşlarda	Toplam
	(1)	(2)	(3)
1968	1 258	240	1 498
1969	1 231	303	1 534
1970	817	228	1 045

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı

TABLO: 602- Sanayi Bakanlığı Çeşitli İş-Başı Eğitim Faaliyetleri

Yıllar	Eğitim görenler (1)
1967	31 360
1968	24 445
1969	35 691
1970	28 257

Kaynak: Sanayi Bakanlığı

1640. Milli Eğitim, Sanayi ve Çalışma Bakanlıklarınca yürütülen belli başlı eğitim faaliyetlerinde görülen düzensiz sayısal gelişme eğitimleri programlı bir biçimde yürütülmediğini göstermektedir. (Tablo 599,600,601,602)

1641. Tarım , Köy İşleri ve Sağlık Bakanlıklarınca nitelik ve nicelik yönleriyle mevcut gereklere cevap vermeyen ve birbirini bütünlemeyen yaygın eğitim çalışmaları yapılmaktadır.

II. UZUN DÖNEMLİ GELİŞME YÖNÜ:

1642. Yaygın eğitim, örgün eğitim sistemini tamamlamış veya her hangi bir kademesinden çıkmış ve bu sisteme hiç girmemiş fertlerin temel eğitim ve mesleki bilgi ve beceri kazanmalarını veya yeteneklerini geliştirmelerini sağlamak üzere verilen kısa süreli eğitimi kapsama alır.

1643. Yaygın eğitim; genel ve mesleki-teknik programlarıyla bir birini kendi içinde tamamlayacak ve esasta örgün eğitim sisteminin imkânlarını kullanacak şekilde örgütlenecektir.

1644. Uzun dönemli teknik insangücü ihtiyaçlarındaki büyük sayısal açıkların çok küçük bir bölümü örgün teknik eğitimle kapatılabileceğine göre yaygın eğitim sisteminin mesleki ve teknik eğitime öncelik ve ağırlıkla yönelmesi gerekmektedir. Yaygın eğitim, olgunlaşma süresinin kısa olması, insangücü ihtiyaçlarına kısa sürede cevap verme, elâstik düzenleme imkânları ve maliyetinin düşük olması nedenleriyle büyük bir önem kazanmaktadır (Tablo 603 ve 604)

TABLO: 603- Yetişkin İşçi Talebi (1972-1992)

	1972 (1)	1977 (2)	1992 (3)
İzabeci-Haddecî	36,0	62,0	242,0
Makine ile ilgili meslekler	371,0	543,0	2. 346,0
Elektrik ile ilgili meslekler	132,0	205,0	873,0
İnşaat ile ilgili meslekler	176,0	260,0	919,0
Diğer	1 044,0	1 208,0	4. 916,0
TOPLAM	1 759,0	2 278,0	9. 296,0

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilâtı

TABLO: 604- 1971 Mevcuduna göre Yetişkin İşçi Açıkları (1972-1992)

	1972	1977	(Bin kişi) 1992
	(1)	(2)	(3)
İzabeci-Haddecı	- 17,0	- 43,0	- 223,0
Makina ile ilgili meslekler	- 161,0	- 333,0	- 2 136,0
Elektrik ile ilgili meslekler	- 82,0	- 155,0	- 823,0
İnşaat ile ilgili meslekler	+ 64,0	- 20,0	- 679,0
Diğer	- 284,0	- 448,0	- 4 156,0
TOPLAM	- 480,0	- 999,0	- 8 017,0

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilâtı

1645. Mesleki ve teknik yaygın eğitim sisteminin ağırlık kazanmasında diğer bir neden, 13-18 yaş gurubu için 1977 ye kadar öngörülen okullaşma oranıdır. Bu durumda, Üçüncü Plan döneminde 13-18 yaş gurubunun yarısından fazlası örgün eğitim sisteminin dışına bırakılmış olmaktadır. 1977-1978 öğretim yılında 13-14 yaş gurubunun yüzde 50 si olan 1422 bin kişinin 16-18 yaş grubunun yüzde 75.1 i olan 2 014 bin kişinin okul dışı kalıp iş hayatına atılması söz konusu olmaktadır. Bu guruba İnsangücü açıklarını kapatmak üzere, belirli becerilerin kazandırılması ve yaygın eğitim sisteminden geçirilmeleri önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. (Tablo 605).

TABLO: 605- 1977 - 1978 öğretim Yılında 13-18 Çağ Nüfusundan

Okul Dışı kalanlar

	13 -15 yaş gurubu (1)	16- 18 yaş gurubu (2)
Çağ nüfusu	2 843,0	2 681.8
Okullaşma oranı (yüzde)	50,0	24,9
Okul dışı kalanlar	1 421,5	2 014,1

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilâtı

1646. Bu nedenlerle, yaygın eğitim sisteminin aşağıda açıklanan gelişimi göstermesi gerekli görülmektedir.

1647. Temel eğitim sistemini tamamlayıp, orta öğretim sistemine geçmeyenler, temel eğitim ara kademelerinden çıkanlar ve çalışmakta olanlara eğitim imkanları sağlamak amacıyla, pratik sağlık, pratik tarım ve pratik sanat okulları gibi pratik okulların açılması öngörülmektedir. Bu sistemin tamamlayıcısı olarak iş öncesi eğitim merkezleri ve iş-başı eğitim sistemi geliştirilecektir.

1648. Kısa süreli eğitim programlarıyla beceri kazandıran modüller bir sistemle çalışacak pratik okulların ana kaynağı uzun dönemde temel eğitim olacak ve eğitim programları yalnız meslek becerileri kazandıracak biçimde düzenlenecektir. Ancak, geçiş döneminde ve temel eğitim sistemine tam geçiş sağlanana kadar temel eğitim sürecinden gelen öğrencilerin temel bazı genel bilgilerle desteklenmeleri sağlanacaktır. Bu okulların aynı zamanda bir hizmet içi eğitim merkezi olarak kullanımı da sağlanacaktır. ./. .

1649. Tüm mesleki-teknik eğitim faaliyetlerini, koordine edici ve üretim sürecinin ihtiyaçlarına yönlendirici işçi-devlet katkısı temelinde dayanan bir örgüt kurulacaktır.

1650. Nitelikli işgücü ve sanatkâr kesiminde görülen büyük açıkların süratle ve nitelikli elemanlarla kapatılmasını sağlamak amacıyla, uygulamasına İkinci Plan döneminde başlanmış bulunan pratik sanat okullarına ağırlık verilecektir.

1651. Tarım yayımı faaliyetlerinin daha etken olmasını sağlamak amacıyla pratik tarım okulları açılacaktır. Bu okullar tarımla uğraşanlara temel bilgi ve beceriler verme yanında yeni teknolojik gelişmelerin tarım alanına aktarılması için önemli birer araç olacaktırlar. Bu okullar giderek tüm tarım yayım faaliyetlerinin merkezini oluşturacak biçimde geliştirileceklerdir.

1652. İstihdam etmek istedikleri elemanlara bazı özel bilgilerin verilmesini isteyen kuruluşların meslek ihtisas merkezleri açmaları öngörülmektedir. Kuruluşlar bu merkezlerde, yeni elemanlarına özel bilgi ve beceri kazandırabilecekler, ayrıca bu merkezler hizmet içi eğitimi için de kullanılabileceklerdir.

1653. Genel yaygın eğitim programlarında görülen dağınık uygulamaya son vermek üzere, genel yaygın eğitim faaliyetlerinin tek elden yönlendirilmesi sağlanacaktır. Genel yaygın eğitimin etken bir biçimde yönlendirilmesini sağlamak üzere, mesleki ve teknik yaygın eğitim programları ile uyum ve çalışmaların birlikte yürütülmesi sağlanacaktır.

III. ÜÇÜNCÜ PLAN DÖNEMİNDE GELİŞMELER:

1654. Pratik sanat okullarının Üçüncü Plan dönemi sonunda 150 bin öğrenimlik bir kapasiteye çıkarılması sağlanacaktır. Bu okullar, teknik lisede öğretimi yapılan ana teknisyenlik dallarının tüm alt dallarında ayrı modüller halinde eğitim yapacaktır.

1655. İlkokula dayalı üç yıl öğretim yaparak ebe ve hemşire yetiştiren sağlık okulları, 1973-1974 öğretim yılından başlayarak ilk kayıtlarını pratik sağlık okullarına dönüştürülmüş olarak yapacaklardır.

1656. Pratik tarım okulları uygulamasına 1973-1974 öğretim yılında başlanacak ve uygulamanın Üçüncü Plan dönemi sonunda tüm tarım liselerindeki fazla kapasiteyi kapsayacak biçimde geliştirilmesi sağlanacaktır.

IV. İLKELER VE TEDBİRLER:

1657. (1) Tüm mesleki teknik yaygın eğitim faaliyetlerinde işbirliğini sağlayacak ve üretim sürecinin ihtiyaçlarıyla yönlendirilecek bir "Mesleki Teknik Yaygın Eğitim Kurumu" kurulacaktır. Kurum Milli Eğitim Bakanlığına bağlı, yönetim kurulunda ilgili Bakanlıkların temsil edildiği katma bütçeli ve Devlet-İşveren katkılarına dayalı olarak merkezden mahalli kademeye kadar aynı yapıyı koruyacak şekilde örgütlenecektir.

(2) Pratik sanat, pratik tarım, pratik sağlık, pratik otelcilik ve turizm okulları ile iş öncesi ve hizmet içi eğitim merkezleri faaliyetlerinin nitelik ve nicelik gelişmesini, Mesleki-Teknik ve Yaygın Eğitim Kurumunun araştırma ve çalışmalarına göre yönlendirileceklerdir. Bu araştırma ve çalışmalar yapılırken sanayi master planının vereceği hedef ve yer tesbitleri ile uyum sağlanacaktır. ./..

(3) Pratik okul uygulamasında örgün eğitim kurumlarının kapasite-leri kullanılacak, ancak gereken durumlarda yeni kapasite yaratılacaktır.

(4) Teknik liselere dönüştürülemeyen sanat enstitülerinde yaygın eğitim içinde pratik eğitime dönük bir sistem uygulanacaktır. Bunlar temel eğitim ara kademelerinden de öğrenci alabilecekler ve dalların özelliğine göre farklı süreli eğitim programları uygulayacaklardır. Teknik liselerin birinci sınıfında başarı gösteremeyenler de daha kısa süreli programlarla bu okullarda yetiştirileceklerdir.

(5) Kısa dönemde, pratik sanat okullarına gerektiğinde öğretmenle-rin endüstriden mukaveleli olarak sağlanması yolunda gidilecektir.

(6) Pratik sağlık okulları, ebe ve hemşire yardımcı yetiştirmeye yönelecek ve bu okullarda uygulamaya ağırlık veren eğitim programları düzenlenecektir.

(7) Pratik tarım okulları tarımın çeşitli dallarında çalışan fert-lerin hayvancılık, tarım, tarım aletleri ve kooperatifçilik konularında kısa sürelerle bilgi ve beceri kazanmalarını sağlayacak biçimde gelişt-irilecektir.

Tarım meslek liselerindeki atıl kapasitenin değerlendirilmesini sağlamak amacıyla pratik tarım okulları öncelikle tarım meslek lisele-rinin bünyesinde açılacaktır.

Gezici Köy Kadın ve Erkek Kurslarının çalışmalarını pratik tarım ve kız sanat okulları ile uyumlu bir biçimde sürdürmeleri sağlanacaktır. Ayrıca bu kurslarda, köy halkının kültür seviyesinin yükseltilmesi için, halkın ilgilendiği sosyal ekonomik ve kültürel konular üzerinde prog-ramlar geliştirilerek uygulamaya konacaktır.

(8) Otel ve turizm işletmelerinde çalışacak, orta ve alt kademe elemanlarının yetiştirilmesine yönelecek, pratik otelcilik ve turizm okulu açılacaktır.

(9) Özellikle kadınların eğitimine yönelmesi bakımından pratik kız sanat okullarına ağırlık kazandırılacaktır.

Pratik kız sanat okulları, genel kültür ve mesleki beceri kazan-manın yanı sıra, kadınların beslenme, çocuk bakımı gibi çeşitli konu-larda da eğitilmesine yönelecektir.

Gezici köy kadın kursları, özellikle kırsal yörelerdeki kadının değişen koşullara uyumunu sağlayacak biçimde geliştirilecektir.

Gezici köy kadın kursları, özellikle kırsal yörelerdeki kadının değişen koşullara uyumunu sağlayacak biçimde geliştirilecektir.

Pratik kız sanat okulları, kadınlara yöneltilen tüm eğitim faali-yetlerinin derlenebileceği merkezler olarak geliştirileceklerdir.=

(10) İş öncesi eğitim merkezleri, işgücüne yeni katılacakların, çalışma alanını değiştirecek insangücünün, özellikle kırsal kesimden kopan işgücünün tarım dışı sektörlerle uyumunu sağlayacak biçimde ge-liştirileceklerdir. Yeni açılacak iş öncesi merkezleri sanayileşmenin yoğunlaştığı yerler ve kentlerde nüfusun yığıldığı gecekondu alanların-da kurulacaktır. İş öncesi eğitim merkezleri ile mesleki eğitim merkezleri Mesleki ve Teknik Yaygın Eğitim Kurumuna devredilecektir. Bu kurum kurulmakta olan bu merkezleri mesleki-teknik yaygın eğitim amaçlarına uygun olarak yönlendirecek ve denetleyecektir.

(11) Sanayide işbaşında ve monitör eğitimi merkezlerinde yürütülecek yaygın eğitim Mesleki Teknik Yaygın Eğitim Kurumunca düzenlenecek çalışmalara dayanacaktır.

(12) Kamu kesiminde, her kademedeki insangücünün mesleki bilgi ve becerilerinin arttırılmasını sağlayacak, özellikle her kademedeki sevk ve idarecilere nitelik kazandıracak hizmet-içi eğitim programları geliştirilip uygulanacaktır.

İstihdam etmek istedikleri elemanlara bazı özel bilgilerin verilmesini isteyen kuruluşlar "Meslek İhtisas Merkezleri" kuracak ve burada verilecek kısa süreli kurslarla yeni elemanların özel bilgi ve beceri kazanmaları sağlanacaktır. Ayrıca, bu merkezler, kuruluşların hizmet içi eğitim programları için kullanılacaktır.

TODAİE kamu kuruluşlarının her kuruluş için ortak olan (Planlama, Araştırma, bütçe, personel idaresi ve eğitim, teknik destek hizmetleri gibi) yöneticiler için hizmet-içi kurslar düzenleyecek, yüksek nitelikli yöneticiler için akademik olmayan, fonksiyonel eğitim programlarını doğrudan uygulanacaktır. TODAİE Bakanlıkların ihtisasına giren yönetim konularında, hizmet-içi eğitim programlarının ortak çabalarla sürdürülmesini ve bu alanda genel koordinasyonu sağlayacaktır. Bu amaçlarla, TODAİE bir kamu hizmet içi eğitim kurumu olacak biçimde yeniden düzenlenecektir.

(13) Kamu iktisadi Teşebbüslerinde üst seviyeli işletme yöneticileri için kurulan Sanayi Sevk ve İdare Enstitüsü yaygın eğitim programları düzenleyecektir.

(14) Genel yaygın eğitim, okuma-yazma öğretmenin ve asgari temel bilgileri vermenin yanı sıra, milli birliği kuvvetlendirici şekilde vatandaşlık hak ve ödevlerini öğretmeye ve milli kültür unsurlarını tanıtmaya ve kişinin boş zamanlarını değerlendirme yeteneklerinin geliştirilmesine yönelecektir.

(15) 1 inci maddeye paralel olarak genel yaygın Eğitim faaliyetlerindeki dağınık uygulamaya çözüm getirmek üzere, tüm genel yaygın Eğitim programları gönüllü örgütlerin katılmasını da sağlayacak şekilde Halk Eğitimi Genel Müdürlüğüne yönlendirilecektir.

İnsan gücü Eğitimi ve Mektupla Öğretim Genel Müdürlükleri, Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü ile birleşecek ve tek Genel Müdürlük olarak genel yaygın Eğitim çalışmaları yürütülecektir.

(16) Genel yaygın eğitim programları, mesleki ve teknik yaygın eğitim programlarını destekleyecek biçimde yönlendirilecek ve her iki program çalışmalarının birlikte yürütülmesi sağlanacaktır.

(17) Radyo ve özellikle televizyonun yaygın eğitim çalışmalarında geniş kitlelerin yararlanacağı programlara yer verilmesi sağlanacak, bu amaçla TRT ile eğitim kurumları arasında işbirliği geliştirilecektir.

K Ü L T Ü R

I. PLANLI DÖNEMDE GELİŞMELER:

1. GENEL:

1658. Birinci Planda kültür faaliyetlerinin ana amacı Türk kültür varlığını korumak, geliştirmek ve daha geniş bir çevreye tanıtmak olmuş ve çeşitli alanlardaki çabaların bu amaca yöneltilmesi gerektiği belirtilmiştir.

1659. İkinci Planda kültür daha geniş bir kapsamda ele alınmış, Birinci Plandaki amaçların yanısıra yeni kültür eserlerinin yaratılmasını sağlayacak bir ortamın hazırlanması, Türk kültür değerlerinin yurt içinde ve dış dünyaya tanıtılması, klasik ve çağdaş kültür değerlerinin Türk toplumuna aktarılması amaçlanmıştır.

1660. Birinci ve İkinci Plan dönemlerinde kültür faaliyetleri konusunda amaçlanan gelişmeleri ve yenilikleri gerçekleştirmek üzere örgütsel hukuki ve kurumsal tedbirler öngörülmüş, ancak kültürün toplumun sosyal ve ekonomik yapısından ayrı ele alınması bu konuda öngörülen gelişmelerin gerçekleşmemesinin başlıca nedeni olmuştur. Ancak bazı kültür araçlarının gelişmesi ve yayılmasında sosyal gelişmenin etkisi yanısıra planlı dönemde getirilen teşvik edici tedbirlerin ve ayrılan kaynakların da katkısı olmuştur.

2. KÜLTÜR ARAÇLARI VE KÜLTÜR FAALİYETLERİ:

1661. En yaygın ve etken kültür araçları kitle haberleşme araçlarıdır. Bunların başında radyo, televizyon, kitap ve gazete gelmektedir.

1662. 1962-1968 yıllarında yapılan Türk Köyünde Modernleşme Eğitimleri Araştırması sonuçları kırsal alanda özellikle kitle haberleşme araçlarının ve bunlardan yararlananların sayısının artmakta olduğunu ortaya koymaktadır. (Tablo 606).

TABLO: 606 - Kırsal topluluklarda Kitle Haberleşme Araçlarından Yararlanma Durumu (1962-1968) (Yüzde)

	Yıllar	
	1962	1968
	(1)	(2)
Hiç radyosu bulunmayan köyler	12	1
Yirmiden fazla radyosu bulunan köyler	16	68
Hergün radyo dinleyenler	19	40
Haftada bir ve daha çok radyo dinleyenler	43	59
Gazete okuyanlar veya okuyanı dinleyenler	48	59
Sinemaya gitmiş olanlar	43	51

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilâtı

1663. Türkiyede çeşitli güçlerde 15 radyo vericisi ve 5 ilimizde de televizyon istasyonu bulunmaktadır. Önümüzdeki dönemde radyo ve televizyonların güçlerinin arttırılması ve planlı bir şekilde yaygınlaştırılmasına devam edilecektir.

Radyo ve televizyon alıcı sayılarındaki artış Tablo 607 de ve 608 de görülmektedir. ./..

TABLO: 607 - Türkiyedeki Radyo Alıcı Sayısı (1960-1972)

Yıllar	Toplam radyo sayısı (Bin)	Bin kişiye düşen radyo sayısı
	(1)	(2)
1960	1 352	49
1968	2 933	87
1969	3 030	88
1972 Mart	3 856	103

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü ve TRT

TABLO: 608 - Türkiyedeki Televizyon Alıcı Sayısı (1969-1972)

Yıllar	Toplam televizyon alıcı sayısı (Bin)	Bin kişiye düşen TV sayısı
	(1)	(2)
1969	25	0,7
1972 Mart	102	2,7

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü ve TRT

1664. Son 12 yılda yalnız ruhsatlı radyo sayısında yüzde 285 bin artış olmuştur. Bu durumda her 10 kişiye 1.03 ruhsatlı radyo düşmektedir. Gerçek radyo sayısının bunun daha üstünde olduğu tahmin edilmektedir.

1665. Televizyon istasyonlarının artması sonucu televizyon alıcı sayısında da büyük artışlar olmuş ve 1972 de bin kişiye düşen televizyon sayısı 2.7 ye yükselmiştir. Televizyon seyredilen iller nüfusuna göre her bin kişiye 23 alıcı düşmektedir.

TABLO: 609.- Yayınlanan Gazete, Dergi ve Kitap Sayısındaki Artışlar (1963-1967)

Yıllar	Gazete ve dergi sayısı	Yayınlanan kitap Sayısı
	(1)	(2)
1963	1 922	5 426
1965	1 890	5 442
1967	2 222	5 688
1969	2 453	5 669
1970	2 470	5 854
1971	2 376	6 541

Kaynak : Devlet İstatistik Enstitüsü

TABLO: 607 - Türkiyedeki Radyo Alıcı Sayısı (1960-1972)

Yıllar	Toplam radyo sayısı (Bin)	Bin kişiye düşen radyo sayısı
	(1)	(2)
1960	1 352	49
1968	2 933	87
1969	3 030	88
1972 Mart	3 856	103

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü ve TRT

TABLO: 608 - Türkiyedeki Televizyon Alıcı Sayısı (1969-1972)

Yıllar	Toplam televizyon alıcı sayısı (Bin)	Bin kişiye düşen TV sayısı
	(1)	(2)
1969	25	0,7
1972 Mart	102	2,7

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü ve TRT

1664. Son 12 yılda yalnız ruhsatlı radyo sayısında yüzde 285 bin artış olmuştur. Bu durumda her 10 kişiye 1.03 ruhsatlı radyo düşmektedir. Gerçek radyo sayısının bunun daha üstünde olduğu tahmin edilmektedir.

1665. Televizyon istasyonlarının artması sonucu televizyon alıcı sayısında da büyük artışlar olmuş ve 1972 de bin kişiye düşen televizyon sayısı 2.7 ye yükselmiştir. Televizyon seyredilen iller nüfusuna göre her bin kişiye 23 alıcı düşmektedir.

TABLO: 609.- Yayınlanan Gazete, Dergi ve Kitap Sayısındaki Artışlar (1963-1967)

Yıllar	Gazete ve dergi sayısı	Yayınlanan kitap Sayısı
	(1)	(2)
1963	1 922	5 426
1965	1 890	5 442
1967	2 222	5 688
1969	2 453	5 669
1970	2 470	5 854
1971	2 376	6 541

Kaynak : Devlet İstatistik Enstitüsü

1666. Yayınlanan gazete, dergi ve kitap sayısı 1963 yılından bu yana devamlı artış göstermiş (Tablo 609) ancak 1971 de yayınlanan gazete ve dergi sayısında bir duraklama gözlenmiştir. Yayınlanan kitapların çoğu yetişkinleri ve gençleri okumaya teşvik etmekten ve kültüre katkıda bulunmaktan uzak kalmış, değerli kitapları özendirilecek ve onlara gerçek değerlerini verecek bir yöntem geliştirilememiştir. Bu alanda Milli Eğitim Bakanlığınca tarih, kültür ve sanatla ilgili kitaplar yayınlanmış , ayrıca zararlı çocuk neşriyatını önlemek amacıyla bazı çalışmalar yapılmıştır.

1667. Ulusal bilgi birikim, bibliyografya, biyografya ve dökümantasyon merkezi olarak hizmet veren Milli Kütüphanenin günün ihtiyaçlarına cevap verecek biçimde geliştirilmesi ve yeni bir binaya kavuşturulması için ön hazırlıklar tamamlanmıştır.

Tablo 610 da halk ve çocuk kitaplıklarının sayıları ve bu kitaplıklardaki kitap ve okuyucu sayısındaki artışlar görülmektedir.

TABLO: 610- Halk ve Çocuk Kitaplıklarının Sayısal Gelişmesi (1963-1970)

Yıllar	Halk kitaplıkları			Çocuk kitaplıkları		
	Kitaplık sayısı	Kitap sayısı (Bin)	Okuyucu sayısı (Bin)	Kitaplık sayısı	Kitap sayısı (Bin)	Okuyucu sayısı (Bin)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	
1963	222	1 896	2 216	157	263	2 792
1965	253	1 922	2 333	178	395	2 757
1967	244	2 301	2 635	174	469	2 949
1969	293	2 584	3 959	238	543	3 607
1970	301	2 698	4 049	241	610	3 808

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü ve Milli Eğitim Bakanlığı

1668. 1970 Yılında Kütüphaneler Genel Müdürlüğüne bağlı Halk ve Çocuk kitaplıklarının ve Halk Eğitimi Genel Müdürlüğüne bağlı Halk Eğitimi odalarının il, ilçe, bucak ve köylere dağılımı Tablo 611 de gösterilmektedir.

TABLO: 611- Kitaplıkların Yerleşme Merkezlerine Dağılımı (1970)

	İl	İlçe	Bucak	Köy	Toplam
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Halk kitaplıkları	87	156	24	34	301
Çocuk kitaplıkları	116	124	1	-	241
Halk eğitimi odaları (1972)	-	-	-	2 161	2 161

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı

1669. Yerleşik halk ve çocuk kitaplıkları ve halk eğitimi odaları dışında genellikle kırsal alana hizmet götüren gezici kitaplık sayısı 1967 yılında 45 iken 1970 yılında 52 ye çıkmıştır.

1670. Ancak aynı yılda 396 ilçede halk kitaplığı, 430 ilçede ise Çocuk Kitaplığı bulunmamaktadır.

1671. Tarihi ve kültürel kalıntı ve eserlerin araştırılması korunması ve tanıtılmasında önemli yeri olan müzelerin ve bu müzeleri gezenlerin sayısı Tablo 612 de gösterilmiştir. Ziyaret yanı sıra müzelerimizde sınırlı araştırma, inceleme ve envanter çalışmalarını yapılmaktadır.

TABLO : 612- Müzeler ve Müzeleri Gezenlerin Sayısı (1967-1971)

<u>Yıllar</u>	<u>Müze sayısı</u> (1)	<u>Müzeleri gezenlerin sayısı (Milyon)</u> (2)
1967	78	3,1
1968	78	3,3
1969	82	3,6
1970	84	4,3
1971	85	3,7

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı

Not: 1967-1971 yılları arasındaki dönemde 22 eski müze yeni binalara geçmiştir.

1672. Devlet arşivlerinin yeniden düzenlenmesi, korunması ve geliştirilmesi, özellikle Osmanlı devrine ait kültür. ve tarih değeri yüksek belgelerin yokolması veya tahribatın önlenmesi ve değerlendirilmesi için bazı çalışmalar yapılmış, ancak etkili tedbirler alınmamıştır.

1673. Atatürk ilkelerini bilimsel açıdan incelemek, bu alanda gerekli araştırma ve yayın yapmak üzere Atatürk Akademisi kurulması için bir kanun tasarısı hazırlanmıştır.

1674. Devlet Tiyatroları, Devlet Opera ve Balesi ve özel tiyatrolar genellikle çabalarını büyük il merkezlerinde sürdürmektedirler. Plan döneminde kurulması öngörülen bölge tiyatroları faaliyete geçememiştir. Ancak Devlet Tiyatroları uzun süredir yaz aylarında düzenlediği turne faaliyetlerini 1971 yılından itibaren kış aylarında da sürdürmeğe başlamıştır. Özel tiyatrolarda ise gerileme söz konusudur.

Türk dili ve edebiyatı alanında özendirici çabalar yetersiz kalmıştır.

1675. Plastik sanatların özendirilmesi, tanıtılması ve geliştirilmesi için Devlet Güzel Sanatlar Galerileri kurulmuş, yetişkin ve genç sanatçıların özendirilmesi amacı ile çeşitli sergi ve yarışmalar tertiplenmiş yurt dışındaki sanat olaylarına sınırlı da olsa katılma ve izleme olanakları sağlanmıştır.

1676. Müzik dalında konservatuvarların ilgili bölümlerinde ve bağımsız çalışan sanatçılara yürütülen araştırma ve derleme çabaları sınırlı kalmakta, Türk Halk Müziğinin yozlaşmasını önleyici tedbirler alınamamaktadır. Bu alanda TRT nin bazı teşvik çalışmaları dışında köklü araştırma, geliştirme, toplama ve yaratma çabalar yeterince özendirilememektedir.

1677. Folklor değerlerinin tespiti, korunması, değerlendirilmesi, geliştirilmesi ve tanıtılması amacı ile, 1966 yılında Milli Folklor Enstitüsü kurulmuştur. Milli Folklor Enstitüsünce derleme, folklor arşivi kurma, halk oyunlarını filmle tespit ve toplama konusunda olumlu çalışmalar yapılmaktadır. Halk Eğitim Merkezleri ve ve Halkevleri ile diğer özel dernek ve kuruluşlar ve okullar folklorumuzu yaşatmak konusunda olumlu çalışmalarda bulunmakta, ancak

bu çalışmalar sınırlı kalmakta ve yurt düzeyine yaygınlaştırılamamaktadır.

1678. Türkiyenin dünyada en çok film çevrilen ülkeler arasında yer almasına karşılık çevrilen filimlerin büyük çoğunluğunun eğitim, kültür ve sanata katkısı sınırlı kalmakta, olumsuz etkileri de söz konusu olmaktadır.

1679. Sinema sanatı ile ilgili yerli ve yabancı sanat ürünlerini derlemek, korumak ve bu alanda araştırma ve inceleme yapmak sanat ve kültür değerlerini filmle tespit etmek, göstermek, özendirmek ve yaymak amacı ile İstanbul Güzel Sanatlar Akademisinde 1962 yılında film arşivi çalışmalarına başlamış, 1969 yılında Devlet Filim Arşivi olarak örgütlenmiştir.

II. UZUN DÖNEMLİ GELİŞME YÖNÜ:

1680. Türk toplumu hızlı bir sosyal değişme içindedir. Bu hızlı değişimin başlıca yönleri kırsal bir topluluktan şehirleşmiş ve sanayileşmiş bir topluma geçmekte olması ve toplumun kültürünün de sözlü kültürden yazılı kültüre geçmesidir. Hızlı sosyal değişme sözlüden yazılıya dönüşen milli kültür değerlerinin özellikle milli folklor değerlerinin yokolması ve dış etkiler altında bozulması sonucunu doğurabilecektir. Bu da kültür değerlerimizin ve varlıklarımızın milli olma özelliğini bozacak, kültürümüzü hızlı kalkınmada itici bir güç olmaktan uzaklaştırabilecektir. Kültürel gelişmemizin bu hızlı sosyal ve ekonomik değişmeye ayak uydurmasını sağlamak, milli kültürümüzün yozlaşmasını ve değerini yitirmesini önlemek için kültür araçlarının ve faaliyetlerinin geliştirilmesi ve özendirilmesi gerekli olmaktadır.

1681. Türkiyenin kültür politikasının uzun dönemli gelişme yönü. Atatürk milliyetçiliği doğrultusunda,

Genç kuşakların laik ve sosyal hukuk devleti esaslarına hür ve demokratik düzene yürekten inanarak, ülkenin yararlarını, milli değer ve ülküleri, milli ruh ve heyecan duyguları içinde yapıcı ve yaratıcı yeteneklerle yetiştirilmesini,

Milletimizin hızlı ekonomik ve sosyal kalkınmasında itici rol oynayacak bir milli kültür ortamının yaratılmasını, fertlerin bu ortamdan yararlanmalarını ve gelişmesine, yüceltilmesine katkıda bulunmalarını sağlayacak bilince ulaşmalarını gerçekleştirecek biçimde olacaktır. Bu ortamın yaratılmasında, Devletin elinde bulunan idari mali ve insangücü kaynakları bu alanda öncülük, özendirme ve koruma biçimlerinde kullanılacaktır.

1682. Çeşitli kültür ve sanat dallarında derleyici, koruyucu, geleceğe aktarıcı, yaratıcı, tanıtıcı ve diğer yapıcı kurumsal ve kişisel çabaları ve faaliyetleri özendirici bir mekanizma ve teşvik edici sistem geliştirilecek, zengin milli değerlerimizi işleyen Türk Sanat ve Edebiyatının milli ülkelerimize ve çağdaş uygarlığa katkıda bulunmaları özendirilecektir.

III. İLKELER VE TEDBİRLER:

1683. (1) Güzel sanatların geliştirilmesi, yeni ve değerli yapıtların yaratılması için sanatçı ve yaratıcıların yetiştirmelerini, yeteneklerini ortaya koymalarını sağlayacak eğitim olanakları ve araçlar geliştirilecektir. Sanatçı ve yaratıcıların sürekli olarak ve gerekirse yeni yollarla özendirilmesi ve toplumda hak ettikleri yerin ve önemin verilmesi gözetilecektir. Güzel Sanatların çeşitli dallarında özellikle geleneksel Türk Sanatı konusunda araştırma, derleme ve öğretim yapılmasını sağlayacak bir düzen geliştirilecektir.

(2) Boş zamanları değerlendirmenin yapıcı ve yaratıcı sanat ve kültür faaliyetlerine yönlendirilmesi okul çağından başlayarak özel programlarla özendirilecektir.

(3) Devlet arşiv sisteminin yeniden düzenlenmesi, mevcut merkezi bölgesel ve yersel arşivlerin taranması, arşivleri düzenleyecek ve tespit çalışmaları yapacak uzman personelin yetiştirilmesi, özellikle eski belgelerin doğru olarak okunmasını sağlamak için özel ve süratli bir programın düzenlenmesi bu alandaki yurt dışı kaynakların tespiti ve toplanması konusunda uluslararası işbirliğinin sağlanması gerçekleştirilecektir. Ortak bir komisyonca hazırlanmış bulunan arşivleri düzenleme programı ışığında gereken donatım sağlanacak, yapılacak çalışmalar mevzuat düzenlemeleri ve mali kaynaklarla desteklenecektir. Kültür ve tarih değeri yüksek olan belgelerin yokolması önlenerek, bu belgeler bir sistem içinde tespit edilerek kullanıma hazır duruma getirilecektir.

(4) Atatürk ilkelerini bilimsel açıdan incelemek, bu alanda gerekli araştırma ve yayımı yapmak üzere kurulması öngörülen Atatürk Akademisi Kanun Tasarısının ivedilikle kanunlaştırılmasına çalışılacaktır.

(5) Tarihi anıtlar, sanat eserleri, harabeler ve diğer kültürel kalıntıları koruma ve geliştirme yolları tetkik edilerek bunların yokolması, tahribatı ve yurt dışına kaçırılması önleneyecektir.

(6) Müzeciliğimiz sadece ziyaret müzeciliği biçiminden kurtarılacak, araştırma, envanter ve inceleme yapılmasına imkân verecek bilimsel bir yapıya kavuşturulacaktır. Ayrıca Ankarada bir Milli Müze kurulması için ön çalışmalar yapılacaktır.

(7) Milli kültürümüzü zaman süreci içinde oluşturan ve mahalli özellikleri yansıtan folklor ürünlerinin milli kültür bütünü içinde devamını sağlamak, değerlendirmek, geliştirmek, tanıtmak, yokolmalarını veya bozulmalarını önlemek amacıyla Milli Folklor Enstitüsü ve Üniversitelerin ilgili bölümlerince araştırmalar ve derlemeler yapılacak, bu alandaki yayınlar artırılacak ve özendirilecektir. Milli folklor ve musikimizi geliştirmek ve derlemek için Milli Folklor Müzesi ile Türk Sanat Musikisi Konservatuarı kurulması öngörülmektedir. Türk Eşi Sanatını da bozulmadan korumak ve geliştirmek için gerekli tedbirler ve çalışmalar yapılacaktır. Bu konuda şimdiye kadar sürdürülen dağınıklık bir merkezde birleştirilecektir.

(8) Kitle haberleşme araçlarının geniş halk kitlelerinin yararına yaygınlaştırılması sağlanacaktır. Göze ve kulağa hitabeden radyo ve televizyon Üçüncü Plan döneminde yaygınlaştırılacak ve eğitici programlar yanısıra kültür ve sanat programlarına önem verilecektir. Nitelikli kültür programları milli kültür değerlerimizi işleyecek, halka hitabedecek ve ulaşacak biçimde düzenlenecek, çağdaş medeniyet değerleri tanıtılacaktır.

(9) Milli kütüphanenin ulusal bilgi birikim, bilgi akım ve bibliyografik tanıtım merkezi olarak modern kütüphaneciliğin gereklerine uygun bir statüye kavuşması için olanaklar sağlanacak, Milli Kütüphane Genel Müdürlüğünün katma bütçeli bir kuruluş biçiminde örgütlenmesi için gerekli çalışmalar yapılacaktır. Devlet Yayınları Dokümantasyon Merkezi Milli Kütüphane bünyesinde geliştirilecektir.

(10) Yaygın bir eğitim ve kültür aracı olan kitapların sayısal artışı yanısıra nitelik yönüne önem verilecek, yetişkinler, gençler ve çocuklar için ucuz, nitelikli, okuma zevkini geliştirecek, ulusal, çağdaş ve klasikleşmiş kültür değerlerini yansıtacak ve bu değerleri geliştirerek yaygınlaştıracak kitapların yayınlanması devlet eliyle sağlanacak, bu yoldaki özel çabalar özendirilecektir. Tercüme edilecek eserlerin seçiminde tekrarlar ve gereksiz kaynak israfını önleyecek, kuruluşlararası haberleşmeyi sağlayacak bir düzen geliştirilecektir.

(11) Özellikle şehirlerde yoğunlaşmış olan tiyatroların geniş halk kitlelerine yaygınlaştırılması sağlanacak, kültürümüzdeki mahalli temaşa biçimleri incelenecek ve derlenecektir. Bu alanda bölge tiyatroları ve yersel derneklerin çabaları özendirilecek bölge tiyatrolarının ivedilikle kurulması sağlanacaktır. Halkın bu tiyatrolardan ucuza yararlanmaları gözetilecek, özel tiyatroların da bu alanda katkıda bulunmaları özendirilecektir.

(12) Türk filmciliği geliştirilecek, özel film şirketlerinin çok sayıda ve düşük nitelikte filmlerden çok sanat yönü kuvvetli, kültür ve eğitime katkıda bulunacak filimlerin yapımına yönelmelerini sağlamak amacıyla bir özendirme ve ödülleme sistemi kurulacaktır.

(13) Kitlelerin kültürel faaliyetlere karşılıksız veya çok düşük bir ücret karşılığında katılmalarını sağlamak amacıyla mevcut halk eğitim merkezleri, halk eğitim odaları ve halkevleri yanısıra spor tesislerinin ve okulların tatil dönemindeki boş kapasitelerinden yararlanmayı sağlayacak bir düzen geliştirilecektir. Burularda halka açık konser, tiyatro, sinema ve diğer kültürel gösteriler düzenlenecektir.

(14) Kültür ve sanat alanındaki çalışmaları yürütmekle sorumlu ve görevli çeşitli kamu kuruluşları ve özel kuruluşlar arasında kültür faaliyetleri ve araçları ile ilgili politikalar ışığında işbirliği sağlanacak, bu çalışmaların ve çabaların ortak bir ilkeyle yürütülmesi gözetilecektir.

(15) Kültür faaliyetlerini planlayacak uygulayacak ve geliştirme araştırmaları yapacak elemanların ihtiyaçlara uygun bir biçimde ve yeterli sayıda yetiştirilmesi sağlanacaktır. Bu elemanların yetiştirilmesinde nicelikten çok nitelik geliştirilmesine önem verilecektir.

(16) Kültür konusunda planlı dönemde hazırlanmış bulunan Eski Eserler, Folklor Enstitüsü, Müzeler Döner Sermaye, Bölge Tiyatroları, Kanun Tasarıları ve diğeri ilgili mevzuatın tekrar gözden geçirilerek kanunlaştırılması sağlanacaktır.

(17) Kütüphane bulunmayan yerlerin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bir program düzenlenecektir.

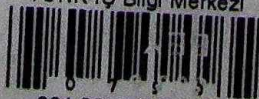
(18) Türkiyede yayınlanan özellikle plak ve filmlerin derlenmesinde ve telif haklarının korunmasında yeterli olmayan mevzuatın geliştirilmesi için bir çalışma yapılacaktır.

(19) Geçmiş yüzyıllardan günümüze kadar gelmiş olan değerli yazma eserler zamanın tahribatından korunmak, daha iyi şartlar içerisinde saklanmak ve ilgililerin yararına sunmak için bir merkezde toplanacaktır. Bu eserlerin envanterleri hazırlanacak ve değerli görülenlerin yeni harflerle yayını yoluna gidilecektir.

(20) Türk Sanat ve Halk Müziğinin gerçek unsurlarını korumak ve geliştirmek amacıyla günümüzdeki örneklerini değerlendiren bir araştırma düzenlenecektir.

(21) Türk Dili, Türk Tarihi ve Türk Kültürü üzerinde araştırmalar yapacak bilimsel bir kurumun kurulması için incelemeler yapılacaktır.

TÜRK-İŞ Bilgi Merkezi

331.2592 BIR 1973